

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว
พื้นที่บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

นายคำวิเศษ เพ็งวันสวรรค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

MTX 126610

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนามุมิภาค
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2561

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุญาตวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เรื่อง : แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวพื้นที่บ้านน้ำพอก
เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผู้วิจัย : นายคำวิเศษ เพ็งวันสวรรค์

ได้รับอนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนธิ เต็มเมืองชัย)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์สมชาย วงศ์เกษม)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร เขาวรัตน์)

กรรมการ

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ชาตรี ศิริสวัสดิ์)

กรรมการ

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงฤทธิ์ โสกา)

(อาจารย์ ดร.อุทัย โคตรดก)

ใบอนุญาตวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เรื่อง : แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวพื้นที่บ้านน้ำพาก
เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผู้วิจัย : นายคำวิเศษ เพ็งวันสุวรรณค์

ได้รับอนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนิพ ดีเมืองซ้าย)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์สมชาย วงศ์เกษม)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร เขาวรัตน์)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ชาติรี ศิริสวัสดิ์)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ โสภาก)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.อุทัย โคตรคก)

ชื่อเรื่อง : แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว
พื้นที่บ้านน้ำพากเมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผู้วิจัย : นายคำวิเศษ เพ็งวันสุวรรณ

ปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ยุทธศาสตร์การพัฒนามุมภูมิภาค)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ โสภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย โคตรคค

ปีการศึกษา : 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากป่า และกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ป่าสงวนดงหัวสาว (2) เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการป่าสงวนดงหัวสาวของหน่วยงานรัฐ (3) เพื่อกำหนดแนวทางที่ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ป่าสงวนดงหัวสาวโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 290 ครัว ครัวเรือนละ 1 คนด้วยการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและแบบสังเกต ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว บ้านน้ำพาก ประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้นเพื่อการเพาะปลูก และที่อยู่อาศัย ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างต่อเนื่อง สภาพปัญหา พบว่า ชาวบ้านจำนวนหนึ่งตั้งบ้านในชุมชน และนอกชุมชน มีการละเมิดกฎระเบียบป่าสงวน ได้แก่ การเก็บของป่าแบบไม่ยั่งยืน บุกรุกพื้นที่เพื่อปลูกพืชพันธุ์ต่างๆ การลักลอบตัดไม้ การล่าสัตว์น้ำและสัตว์ป่า และการตั้งถิ่นฐานในเขตป่าสงวน แนวทางแก้ปัญหา คือ 1) หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยทำให้ความรู้และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการตัดไม้ ทำลายป่า 3) ปลูกจิตสำนึกรักผืนป่าของแผ่นดินเกิด 4) ฟื้นฟูและดูแลรักษาป่าไม้อย่างยั่งยืนภารกิจจะต้องทำ คือ (1) หยุดยั้งการบุกรุกและลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ทุกประเภทโดยเร่งด่วน (2) จัดทำแนวเขตป่าให้ชัดเจน (3) สร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง (4) จับกุมเอาผิดกับผู้เข้าครอบครองพื้นที่ป่าโดยผิดกฎหมาย (5) ฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรม ควบคุมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (6) ป้องกันการบุกรุกแผ้วถางป่าของราษฎรรายใหม่ ในเขตพื้นที่ป่า

สงวน (7) ปรับปรุงระบบการดูแลรักษาป่าโดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
และ (8) ปรับปรุงและจัดสรรที่ดินใหม่ให้กับประชาชน

คำสำคัญ : แนวทางการอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

Title : Strategies for Forest Resource Conservation and Habilitation of Dong Hua Sao National Forest, Pathumporn District, Champasak Province, Lao Peoples.

Author : Mr. Khamviset Phengvansavanh

Degree : Master of Arts Program (Regional Development Strategies)
Rajabhat Maha Sarakham University

Advisors : Associate Professor Dr. Narongrit Sopa
Assistant Professor Dr. Uthai Khaotdok

Year : 2018

ABSTRACT

The objectives of the research were to : (1) to explore the current conditions, utilization and conservation of forest resources in DongHua Sao National Forest, Lao People's Democratic Republic; (2) to analyze the problems of the forest conservation management of the government agencies; and (3) to formulate strategies for forest resource conservation and restoration of Dong Hua Sao National Forest. The samples were two hundred and ninety participants from two hundred and ninety families of the communities in Dong Hua Sao National Forest. They were selected by simple random sampling. The data were collected by a questionnaire, structured an interview form and an observation form. Descriptive analysis was used for the study.

The research findings showed that the overall physical condition of the Dong Hua National Forest has been fairly serious. A lot of trees were cut continuously for planting areas and settlement by people in and outside the communities. Additionally, the people violated forest regulations by cutting trees for growing areas and housing, including illegal hunting of wild animals in the national forest. The solutions for the problems are to stop invading forest and natural resources by enforcing law and regulation strictly, proving the people and the government agencies with the participation in forest conservation, building awareness of the importance of forest and sustainable forest conversation and restoration. Regarding mission of the forest conservation and restoration consisted of : (1) stopping forest invasion and cutting trees urgently; (2) establishing clear forest zone; (3) building awareness of forest and natural resources; (4) enforcing laws and regulations for violators strictly; (5) forest restoration and upgrading life

quality of people; (6) preventing the new groups from forest invasion; (7) developing a system for the forest protection through participation of all stakeholders; and (8) developing and managing land appropriately for new settlers.

Key words : Strategies, Forest Resource Reservation and Restoration, Dong Hua Sao National Forest, Lao People's Democratic Republic

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ เขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของผู้มีพระคุณหลายท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ รศ.ดร. ณรงค์ฤทธิ์ โสภาก อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ผศ.ดร. อุทัย โคตรคอก อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ส่งผลให้การทำงานวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกทราบบ้างซึ่งในความกรุณาและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามและคณาจารย์อื่น ๆ ทุกท่านที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชา อำนวยความสะดวกในการศึกษา จนผู้ศึกษามีความรู้นำมาใช้ในการทำการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณมายังท่านในองค์การจัดตั้ง แผนกกสิกรรมและป่าไม้ กองตรวจการป่าไม้แขวงจำปาสัก ขอขอบคุณประชาชนในชุมชนบ้านน้ำพาก ชาวสวนกาแฟ หน่วยงานเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว ทุกคนที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ เขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว บ้านน้ำพาก ต่อไป

ขอขอบพระคุณเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ผู้ที่มีบุญคุณอันใหญ่หลวง ให้กำเนิดเลี้ยงดูและส่งเสริมในทุก ๆ เรื่อง และขอบคุณครอบครัวเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือตลอดมาจนทำให้งานวิจัยเล่มนี้ เสร็จสมบูรณ์

นายคำวิเศษ เพ็งวันสวรรค์

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป.ลาว) ในอดีต เป็นประเทศที่มีพื้นที่ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ประเทศหนึ่ง อยู่ในกลุ่มประเทศอาเซียน แต่เนื่องจาก ส.ป.ป.ลาว เป็นประเทศที่อยู่ระหว่างการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาประเทศจะอาศัยทรัพยากรจากป่าไม้เป็นหลัก ส่งผลทำให้พื้นที่ป่าไม้ ตลอดจนทรัพยากรภายในป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ยังพบว่า ส.ป.ป.ลาว ยังขาดรูปแบบที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้ส่งผลทำให้ทรัพยากรป่าไม้ของประเทศลดลงอย่างเห็นได้ชัดในอนาคตหากไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการอนุรักษ์อาจจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของ ส.ป.ป.ลาว

ทรัพยากรป่าไม้ของ ส.ป.ป.ลาว ประกอบด้วย ป่าที่ใช้สำหรับการผลิต และส่วนของป่าที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์และป่าสงวน (กฎหมายป่าไม้, 2551) อัตราความหนาแน่นของป่าไม้ปี 2483 (70%) ปี 2535 (47%) และปี 2545 (41.5 %) พบว่า จำนวนป่าไม้ลดลงเรื่อย ๆ มีการทำลายป่าไม้อัตรา 2% ในปี (2525-2535) และ 5,6% ในปี (2535-2545) (คำพิภพ มณีวง บทเสนอประวัติความเป็นมาของป่าไม้ใน ส.ป.ป.ลาว, 2552) ความเสื่อมโทรมป่าไม้ และป่าได้ลดลง ในปี พ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบันถึง 54% ความหนาแน่นของป่าไม้ลดลง 29% ถึง 8.2% ในปี พ.ศ. 2545 (FAO.2533 และ 2544)

ทรัพยากรธรรมชาติประกอบด้วย ดิน น้ำ ป่าไม้ และแร่ธาตุเป็นทรัพยากรที่มีความสัมพันธ์กันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เหมือนเซลล์ชนิดต่าง ๆ ในร่างกาย ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไป จะทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศอื่น ๆ ด้วย หรือทำให้เกิดภาวะขาดความสมดุลทางธรรมชาติขึ้น สมัยก่อนนั้นมนุษย์มีความสัมพันธ์กับป่าไม้อย่างใกล้ชิดเป็นระยะเวลายาวนาน ป่าไม้เป็นแหล่งที่มาของปัจจัย 4 (อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค) ซึ่งนับว่ามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตตลอดมา และอำนวยความสะดวกประโยชน์ให้แก่มนุษย์มานับประการ ทั้งประโยชน์ทางตรงและทางอ้อม ประโยชน์ทางตรงได้แก่ ต้นไม้ในป่าและพืชสมุนไพรต่าง ๆ ประโยชน์ทางอ้อมได้แก่ ป่าไม้ช่วยควบคุมความสมดุลของระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมให้เกิดความสมดุล นอกจากนี้ป่าไม้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้อีกมากมาย ในปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาของประเทศ มีการใช้ประโยชน์จากป่าไม้เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยก่อน นอกจากการดำรงชีพแล้วป่าไม้ยังเป็นที่มาของรายได้มหาศาล เนื่องจากไม้เป็นทรัพยากรที่มีมูลค่าสูง แต่

อย่างไรก็ตาม ได้มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้มาเป็นพื้นที่ใช้สำหรับการเพาะปลูก เพื่อเลี้ยงชีพและรายได้ที่โดยเฉพาะคนที่อาศัยในบริเวณใกล้ป่าไม้ (จาลิต ดิงสัททิพย์, 2531, น. 41)

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ร้อยละ 80 เป็นเขตภูเขาซึ่งมีพื้นที่ 23,680,000 เฮกตาร์ (148 ล้าน ไร่) มีพลเมืองในปัจจุบัน ประมาณ 6,492,400 คน แบ่งเป็นเพศชาย 3,237,600 คน เพศหญิง 3,254,800 คน แบ่งเขตการปกครองเป็น 18 แขวง 148 เมือง 8,507 หมู่บ้าน ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 27คน/ตารางกิโลเมตร (625 ไร่) นอกจากนี้ยังมี ชนเผ่า 49 ชนเผ่า คิดเป็นร้อยละ 80 ของประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท และประมาณร้อยละ 20 ของประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่ตัวเมือง ทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ประมาณ ร้อยละ 45 มาจากทรัพยากรธรรมชาติ อัตราการเกิดของประชากร ร้อยละ 3 ต่อปี ประชาชนส่วนมากร้อยละ 90 เป็นเกษตรกรอาศัยอยู่ชนบท ในปี พ.ศ. 2483 การกสิกรรมที่เป็นพื้นฐาน ป่าไม้ สัตว์ และการประมง ครอบครัวยุคใหม่ อาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งอาหาร และรายได้ต่อครอบครัวมี GDP 1,900 \$ ในปี 2548 อัตราความยากจนของประชากรประมาณ ร้อยละ 46 ในปี พ.ศ. 2536 ประมาณ ร้อยละ 33 ในปี 2546 อัตราพื้นที่ป่าไม้ถึงทั่วประเทศ 17 ล้าน เฮกตาร์ (106.25 ล้านไร่) หรือเท่ากับ ร้อยละ 70 ของเนื้อที่ทั้งหมดของประเทศ ต่อมาในปี พ.ศ. 2523 จากการสำรวจจากภาพถ่ายทางอากาศ และดาวเทียม แสดงให้เห็นว่า เนื้อที่ป่าไม้ยังเหลือเพียง 11.2 ล้านเฮกตาร์ (70 ล้านไร่) หรือเท่ากับร้อยละ 47 ของเนื้อที่ทั้งหมดของประเทศ และในปี พ.ศ. 2532 พบว่าเนื้อที่ป่าไม้ ได้ลดลงเหลือเพียง 9,724,700 เฮกตาร์ (60,779,375 ไร่) หรือร้อยละ 41 ของเนื้อที่ทั้งหมดของประเทศ (คำกิ่งแก้ว ปัดท่ามะวง, น. 1)

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ก่อนปี พ.ศ. 2518 สภาพป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ ประชากรมีการทำลายป่าไม้น้อย ในช่วงปี พ.ศ. 2519-2534 เป็นช่วงเวลาประเทศกำลังพัฒนา โดยเน้นกลไกการพัฒนาทางเศรษฐกิจใหม่ อาศัยทรัพยากรป่าไม้เป็นหลักเพื่อสร้างรายได้ และความสุขให้กับประชากรในประเทศ รวมถึงการสร้างเมืองหลวง จึงเป็นสาเหตุหลักในการทำลายป่าไม้ มีการบุกรุกทำลายป่าไม้เพื่อการเกษตร การบุกรุกตั้งถิ่นฐาน การแผ้วถางป่าทำไร่แบบเคลื่อนที่ (ทำไร่เลื่อนลอย) รวมถึงไฟฟ้า การทำไม้ที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกตามกฎหมาย การพัฒนาสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ การลักลอบตัดไม้ และการตัดไม้เพื่อการค้าเป็นต้น (กระทรวงกสิกรรมป่าไม้กรมป่าไม้ ยุทธศาสตร์ป่าไม้ถึง ค.ศ. 2563, 2548, น. 2)

เพื่อเป็นการปกป้องและรักษาป่าไม้ไม่ให้ถูกทำลายไปมากกว่านี้ รัฐบาลได้ออกคำรัฐเลขที่ 164/น ย ว่าด้วยการสร้างตั้งป่าสงวนแห่งชาติ ในทั่วประเทศจำนวน 18 แห่ง เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2536 (2536) (ปัจจุบันมี 24 แห่ง ต่อมารัฐบาลได้ปรับปรุงกฎหมายป่าไม้เมื่อวันที่ 11 เดือน ตุลาคม 2539 (2539) กฎหมายว่าด้วย สัตว์น้ำ และ สัตว์ป่า เลขที่ 07/ส ป ช ลงวันที่ 24/12/2550

นอกจากนี้รัฐยังได้ออกคำสั่งเลขที่ 59/น ย ว่าด้วยการจัดการป่าผลิตแบบยั่งยืนเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2545 (กระทรวงกสิกรรมป่าไม้กรมป่าไม้, 2543) อันที่เด่นที่สุด (ล่าสุด) คำสั่ง ฉบับเลขที่ 15/น ย วันที่ 13/5/2559 โดยให้ยุติการนำส่งไม้แปรรูปออกต่างประเทศ และ ยุติการขุดค้นไม้จากป่าธรรมชาติ ซึ่งท่านนายกได้เน้นให้กระทรวงการที่เกี่ยวข้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ ปัจจุบันก็นับว่าได้ผลดีสมควร

ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าที่ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ และมีผลต่อปัจจัยทางชีวภาพ มีผลกระทบต่อสภาพดิน น้ำ อากาศ สัตว์ป่า สิ่งแวดล้อมอื่นๆ เพราะทั้งทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อมจะมีความสัมพันธ์กันไม่ทางตรงก็ทางอ้อมในระบบนิเวศก่อให้เกิดสมดุลทางธรรมชาติ การทำลายป่าจึงก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ การทำลายป่าเป็นสาเหตุ และ ผลกระทบของภาวะโลกร้อน ฉะนั้นประชาชน และ ผู้นำชุมชน (หมู่บ้าน) ต้องมีการร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคม ร่วมมือกันป้องกันพื้นที่ป่า และ ร่วมกันปลูกต้นไม้ทดแทนต้นไม้ในป่าที่หายไป และ สร้างกฎกติกาช่วยกันดูแลไม่ให้มีใครเข้าไปตัดต้นไม้ ซึ่งในแขวงจำปาสักโดยเฉพาะพื้นที่เมืองปะทุมพอน ป่าสงวนคงหัวสาวเองก็ประสบกับปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าที่จะเห็นได้จากหน่วยงานของทางราชการต่าง ๆ ได้มีมาตรการเฝ้าระวังเป็นพิเศษ ในเรื่องของการบุกรุกแผ้วถางที่ทำกิน การตัดไม้ทำลายป่า การจุดเผาป่าเพื่อผลประโยชน์ด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทุกๆปี การบุกรุกป่าไม้เพื่อทำการเกษตร เพื่อการพาณิชย์ ที่อยู่อาศัยอยู่ตลอดเวลาทำให้พื้นที่ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ถูกทำลายลงเป็นจำนวนมาก ในระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้เกิดภัยจากธรรมชาติ ภัยจากไฟป่า ได้ทำลายป่าไม้ที่อายุมาก และต้นไม้ใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์ทั่วพื้นที่แขวงจำปาสัก ทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ เนื่องมาจากผลการพัฒนาที่ใช้การขยายพื้นที่เพื่อทำการเกษตร และ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าทำให้จำนวนพื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเรื่องการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่า ตามกรอบแนวคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตาม พ.ร.บ.ป่าสงวน ประกอบด้วย ด้านการป้องกันรักษาป่า ด้านการปลูกป่า ด้านการดูแลรักษาป่า ด้านการป้องกันไฟป่า และ มีแนวทางการพัฒนาอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่เขตป่าสงวนแห่งชาติคงหัวสาว โดยเฉพาะพื้นที่บ้านน้ำพาก เมืองปะทุมพร แขวงจำปาสัก

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 สภาพทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากป่า และกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบ้านน้ำพากเป็นอย่างไร

1.2.2 การจัดการป่าสงวนคงหัวสาวของหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในระยะผ่านมามีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง

1.2.3 แนวทางในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบ้านน้ำพาก ในเขตป่าสงวนคงหัวสาวมีลักษณะใด

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากป่า และกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร

1.3.2 เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคการจัดการป่าสงวนคงหัวสาวของหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบตั้งแต่ปี 2536 ถึงปัจจุบัน

1.3.3 เพื่อกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบ้านน้ำพากในเขตป่าสงวนคงหัวสาว

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติคงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษาครอบคลุมพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติคงหัวสาว เขตเมืองปทุมพร แขวงจำปาสักมีอาณาเขตควบคุมพื้นที่ เฉพาะบ้านน้ำพาก เนื้อที่ 5,884 เอเคตรา (36,775 ไร่)

1.4.3 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่ ตุลาคม 2560 ถึงเดือน มีนาคม 2561

1.4.4 ประชากร และ กลุ่มเป้าหมาย

1.4.4.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร ในปี พ.ศ.2560 จำนวน 205 ครัวเรือน โดยเอาหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ครัวเรือนละ 1 คน ได้ประชากรในการวิจัยทั้งหมด 205 คน

1.4.4.2 กลุ่มเป้าหมาย (แบ่งออกเป็น 2 ระยะ)

ระยะที่ 1 กลุ่มเป้าหมายใช้สัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กำหนดเจาะจงได้แก่ ผู้อาวุโส และ คณะกรรมการบ้านจำนวน 7 คน นายบ้านรองนายบ้านจำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ป่าสงวนแห่งชาติ ดงหัวสาว จำนวน 9 คน รวม 21คน

ระยะที่ 2 กลุ่มเป้าหมายใช้ Focus Group ผู้วิจัยได้กำหนดเจาะจงได้แก่ ผู้นำชุมชน บ้านน้ำพาก และคณะกรรมการบ้านจำนวน 7 คน นายบ้านรองนายบ้านจำนวน 5 คน ตัวแทน คริวเรือนบ้านน้ำพากจำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่ป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว จำนวน 9 คน รวม 31คน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

“ชุมชน (Community)” หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันบ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก

“ป่าไม้ (Forest)” หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วยพืชพันธุ์ ต้นไม้นานาชนิดที่เกิดขึ้น ตามธรรมชาติ หรือเกิดจากการปลูก ในที่นี้ หมายถึง ป่าสงวนดงหัวสาว เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก ประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว

“ป่าสงวนแห่งชาติ (National Forest)” หมายถึง ป่าไม้ที่ได้กำหนดเพื่อจุดประสงค์นำไปใช้ในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ปกป้องรักษาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ระบบนิเวศป่าไม้ และสิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณค่าทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม การศึกษา และการค้นคว้าทดลองด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีขอบเขตชายแดนอย่างชัดเจนในที่นี้ หมายถึง ป่าสงวนดงหัวสาว เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก

“บ้านน้ำพาก (Home Village)” หมายถึง หมู่บ้านน้ำพากที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ ดงหัวสาว ตามรูปแบบการปกครองของ ส ป ป.ลาว ซึ่งรวมมี บ้าน กลุ่มบ้าน เมือง แขวง นครหลวง

“ประชาชน (People)” หมายถึง ชาวบ้านน้ำพาก เมืองปะทุมพอน แขวงจำปาสัก สาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว

“สวน (Garden)” หมายถึง ไร่กาแพ ไร่มันฝรั่ง สวนยางพาลา อยู่พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก

“กลุ่มผู้รู้ (Expert)” หมายถึงผู้ที่ทราบถึงประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านน้ำพาก ประวัติของป่าสงวนดงหัวสาวในช่วงเวลาที่บ้านและป่าสงวนมีการเปลี่ยนแปลง เช่น หัวหน้าครอบครัว ผู้อาวุโส ของบ้าน นายบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน)รองนายบ้าน (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) ครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ

“อาสาสมัคร (Volunteer)” หมายถึง ผู้ที่ถูกแต่งตั้งจากชาวบ้านหรือนายบ้านซึ่งทำหน้าที่ให้แก่ชาวบ้านและหน่วยงานป่าสงวนดงหัวสาวซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจตราและรายงานสภาพที่เกิดขึ้นในพื้นที่ป่าสงวนดงหัวสาว

“กิจกรรม (Activity)” หมายถึง การดำเนินงานด้านการส่งเสริมความร่วมมือของหน่วยงานราชการกับประชาชนที่เกี่ยวกับการดูแลรักษา ทรัพยากรป่าไม้ในป่าสงวนดงหัวสาว

“แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (Strategies for Forest Preservation)” หมายถึง การนำเอา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้อง มากำหนดและค้นหาวิธีการที่เหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานตามแผนการจัดการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

“การอนุรักษ์ป่าไม้ (Forest Preservation)” หมายถึง การปกป้องรักษา และใช้อย่างมีประโยชน์ (ใช้มีหลักการ ประหยัด) รับประทานมิไว้ใช้ตลอดไปอย่างยั่งยืนโดยภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

“การฟื้นฟูป่าไม้ (Restoration)” หมายถึง ทำให้สิ่งแวดล้อมให้แปรสภาพเป็นปกติ หรือ พลิกฟื้นสภาพป่าไม้ให้กับมาสมบูรณ์เหมือนเดิม การฟื้นฟูป่าไม้มีสองวิธี คือ การฟื้นฟูป่าไม้แบบธรรมชาติ และการฟื้นฟูป่าไม้แบบปลูกเสริม

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบความสำคัญ และสภาพในปัจจุบันของพื้นที่ป่าสงวน รวมไปถึงแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพทั้งทางกายภาพ (ภูมิทัศน์ป่าไม้) และชีวภาพ (ระบบนิเวศ) ของทรัพยากรป่าไม้ที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

1.6.2 แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้นี้หน่วยงานเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตัวจริง (การกระทำ) ในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว รวมไปถึงเขตป่าสงวนอื่น เพื่อให้มีศักยภาพรองรับความต้องการของชุมชน และส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ และราษฎรในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นยิ่งขึ้น

1.6.3 ป่าจะคืนสู่สภาพเดิม ประชาชนในชุมชนจะได้ใช้ประโยชน์จากป่าอย่างไม่มีวันหมดชีวิตจะดีขึ้น ประชาชนในชุมชนจะรู้สึกหวงแหนป่าไม้มากยิ่งขึ้น

1.6.4 แขนงทรัพยากรป่าไม้จะได้รับทุนช่วยเหลือจากสากน

1.6.5 ประเทศชาติเพิ่มพื้นที่ปกคุมป่าไม้มากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งได้แก่

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. นิติกรรมที่เกี่ยวข้อง
3. นโยบายของรัฐบาลและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับป่าไม้ถึงปี ค.ศ. 2020 ของ ส ป ป.ลาว
4. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
5. บริบทที่เกี่ยวข้องกับป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 กฎหมายว่าด้วยป่าไม้

มาตรา 2 ป่าไม้

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติอันล้ำค่าที่มีระบบนิเวศเฉพาะซึ่งประกอบด้วยสิ่งมีชีวิตนานาชนิด, แหล่งน้ำ และที่ดินป่าไม้โดยมีต้นไม้หลากหลายสายพันธุ์ที่เกิดตามธรรมชาติ

มาตรา 5 นโยบายเกี่ยวกับป่าไม้และที่ดินป่าไม้

มีนโยบายลงทุนใส่การปกป้องรักษา ฟื้นฟู พัฒนาป่าไม้ และที่ดินป่าไม้โดยเกี่ยวพันกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สร้างพื้นฐานวัตถุดิบ เพื่อปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำ สิ่งมีชีวิตนานาชนิดและการดำรงชีวิตของประชาชนรวมทั้งการจัดสรรอาชีพ

รัฐส่งเสริมให้บุคคล ครอบครัว และการจัดตั้ง ปกป้องรักษา พัฒนาป่าไม้ทุกประเภท และฟื้นฟูป่าในเขตที่ดินป่าเสื่อมโทรม และที่ดินว่างเปล่าให้อุดมสมบูรณ์ เพื่อปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม ปกป้องป่าไม้เป็นวัตถุดิบให้กับโรงงานอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมตามนโยบายต่าง ๆ เช่น นโยบายสินเชื่อก่อน หรือลดหย่อนภาษี อากาศตามระเบียบ

รัฐส่งเสริมให้มีการนำใช้ป่าไม้ทางอ้อมเช่น เป็นแหล่งท่องเที่ยว สถานที่พักผ่อน ใช้คันคว่ำทดลอง ตลาด และอื่น ๆ ตามระเบียบกฎหมาย

มาตรา 7 พื้นที่ในเพื่อปกป้องรักษา และพัฒนาป่าไม้และที่ดินป่าไม้

เพื่อปกป้องรักษาอนุรักษ์และพัฒนาป่าไม้และที่ดินป่าไม้คือหน้าที่ของพลเมืองลาวทุกคน ครอบครัวและการจัดตั้งทุกภาคส่วน บุคคล ครอบครัวและการจัดตั้งมีพันธกิจในการปกป้องรักษา และพัฒนาป่าไม้ ทรัพยากรป่าไม้ ที่ดินป่าไม้ แหล่งน้ำ สิ่งมีชีวิตนานาชนิด สิ่งแวดล้อม ให้ถูกต้องตามระเบียบกฎหมายไม่ทำให้ป่าไม้ และที่ดินป่าไม้เสื่อมโทรม การกีดเซาะพังทลายของหน้าดิน ป้องกัน ไม่ให้เกิดไฟไหม้ป่า สกัดกั้น และด้านการทำลายป่าไม้และที่ดินทุกรูปแบบ

มาตรา 11 ป่าสงวน

ป่าสงวนคือป่าไม้ที่ได้กำเนิดเพื่อจุดประสงค์นำไปใช้ในการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อปกป้องรักษาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ระบบนิเวศป่าไม้และสิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณค่าทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม การศึกษา และการค้นคว้าทดลองทางวิทยาศาสตร์

ป่าสงวนประกอบด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสงวนระดับแขวง ระดับเมือง และบ้านซึ่งกำหนดไว้ในระเบียบการเฉพาะ

มาตรา 24 การรักษาป่าสงวน

การรักษาป่าสงวนเป็นการรักษาป่าไม้ให้สมบูรณ์ เพื่อรักษาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ สิ่งมีชีวิตนานาชนิด ระบบนิเวศ ให้มีคุณค่าทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ป่าสงวนแบ่งออกเป็น 4 เขต คือ

1. เขตหวงห้ามเด็ดขาด

เป็นเขตพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นเขตถิ่นที่อยู่อาศัย เขตหากิน และขยายพันธุ์ของสัตว์ชนิดต่าง ๆ เป็นพื้นที่ป่าไม้ที่มีพันธุ์พืชหลายชนิด ในเขตนี้ไม่อนุญาตให้ทำกิจการป่าไม้ เก็บผลผลิตจากป่า รวมทั้งการเข้าไปในเขตดังกล่าวอย่างเด็ดขาดโดยไม่ได้รับอนุญาต และห้ามไม่ให้เคลื่อนย้ายพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ ยกเว้นกรณีที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 44 และมาตรา 70 ของกฎหมายป่าไม้

2. เขตจัดการ การนำไปใช้เป็นเขตพื้นที่ป่าไม้ที่อยู่ติดหรือใกล้เคียงกับเขตหวงห้ามเด็ดขาด เขตนี้ต้องได้รับการคุ้มครองกับเขตหวงห้ามเด็ดขาด แต่อนุญาตให้ประชาชนเข้าไปนำไม้ และผลผลิตจากป่าไม้ตามแผนจัดสรร

3. เขตเชื่อมต่อเป็นเขตพื้นที่ป่าไม้เพื่อรักษาทางเดินของสัตว์ระหว่างป่าสงวนด้วยกันหรือป่าสงวนกับป่าอื่น ๆ ในเขตนี้ไม่อนุญาตตัดไม้ ดำเนินกิจการป่าไม้ และกิจการอื่น ๆ ที่เป็นการกีดขวาง และทำลายทางเดินของสัตว์

4. เขตกันชน เป็นการจัดสรรพื้นที่ป่าไม้เพื่อป้องกันการทำลายป่าสงวน

มาตรา 29 การป้องกันและต้านไฟไหม้ป่า การกำจัดการถางป่าทำไร่ และการตัดไม้เคลื่อน
ลอย

การป้องกันและการต้านไฟไหม้ป่า เป็นการป้องกันป่าไม้และทรัพยากรป่าไม้ไม่ให้ถูก
ทำลายด้วยอัคคีภัย การป้องกันและการต้านไฟไหม้ป่ามีเนื้อหา ดังนี้

1. การออกระเบียบและมาตรการที่จำเป็นในการป้องกันและต้านไฟไหม้ป่า
2. โฆษณาอบรมประชาชนให้เห็นภัยอันตรายและสาเหตุของไฟไหม้ป่า และ
หลีกเลี่ยงการกระทำที่พาให้เกิดไฟไหม้ป่า เช่น การเผาทุ่งหญ้า การเผาไร่ การก่อไฟในป่า และการ
ทิ้งก้นบุหรี่ในป่า

3. การวางแผนป้องกันไฟไหม้ป่า

4. เมื่อเกิดไฟป่าต้องระดมพาหนะ อุปกรณ์ แรงงาน จากทุกภาคส่วน เข้าดับไฟ ที่ได้
กำหนดไว้ในกฎหมายการป้องกันและต้านอัคคีภัย

5. การเคลื่อนไหวก่ออื่น ๆ ที่จำเป็น

มาตรา 39 ประเภทการนำใช้ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้

การนำใช้ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้ได้จัดแบ่งออกเป็น สี่ ประเภท คือ

1. การนำใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์
2. การนำใช้เพื่อครอบครัว
3. การนำใช้ตามประเพณี
4. การนำใช้เพื่อธุรกิจ

การนำใช้ป่าไม้และผลิตผลป่าไม้ทุกประเภทต้องไม่ให้มีผลกระทบต่อป่าไม้ และ
ผลิตผลป่าไม้ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ หรือสังคม

มาตรา 88 การจัดสรรอาชีพลงที่

รัฐบาล และองค์การปกครองท้องถิ่นรับผิดชอบ ผลักดัน และส่งเสริมประชาชนดำเนิน
อาชีพลงที่เช่น การปลูกพืชกสิกรรม เลี้ยงสัตว์ ปลูกต้นไม้ หัตถกรรม และอื่น ๆ ที่ถูกต้องตาม
กฎหมายตามท่าแรงของแต่ละท้องถิ่นด้วยการมอบดิน มอบป่า ส่งเสริมด้านวิชาการ สร้าง
ศูนย์บริการเทคนิค ฝึกอบรมวิชาชีพ รวมทั้งการให้สินเชื่อ

มาตรา 101 ข้อห้ามสำหรับนักธุรกิจ

ห้ามนักธุรกิจภายใน และต่างประเทศมีพฤติกรรมดังนี้

1. ดำเนินการสำรวจป่าไม้ ทรัพยากรป่าไม้ ขุดค้นไม้ และก่อตั้งป่าของตน ยกเว้นแต่
ได้รับอนุญาต

2. ก่อตั้งโรงงาน โรงเลื่อย โรงงานเฟอร์นิเจอร์ โรงงานปรุรงแต่งไม้ ก่อตั้งป่าของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต

3. บุกรุกทำลายป่าไม้ และทรัพยากรป่าไม้ในเขตหวงห้ามเด็ดขาดของป่าป้องกัน ป่าสงวน เขตเชื่อมต่อ ระหว่างป่าสงวนด้วยกัน หรือระหว่างป่าสงวน ป่าไม้ประเภทอื่น และเขตอื่น ๆ

4. จับจองต้นไม้ ป่าไม้ หรือ ก่อตั้งป่าของตน และที่ดินป่าไม้ ตัดไม้ทบบแทนแผนการขุดค้น ไม้ของปีที่ผ่านมา และตัด ไม้ก่อนได้รับอนุญาต

5. บุกรุกป่าไม้ และที่ดินป่าไม้นอกเขตที่อนุญาต

6. ย้าย เปลี่ยนแปลง หรือทำลายก่อก่อตั้งหมายเขตแดนป่าป้องกัน ป่าสงวน และป่าผลิต

7. นำเข้าแรงงาน พาหนะลากไม้ ก่อตั้งเครื่องจักร อุปกรณ์ขุดค้น ไม้โดยไม่รับอนุญาต

8. ตัด ซื่อ ขาย และเคลื่อนย้ายไม้ธรรมชาติประเภทหวงห้าม และไม้พิเศษที่ใกล้สูญพันธุ์ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลเช่น ไม้คูลาย ไม้พะยุง ไม้ปะดง ไม้คำพิ ไม้โล่งเร่ง ไม้จำปาป่า

9. เคลื่อนย้ายไม้และก่อก่อตั้งป่าของตนเกินน้ำหนัก เกินจำนวน เกินขนาด และในระยะเวลาที่เกิดห้าม หรือไม่ตรงกับเอกสาร

10. ให้สินบน ค่าจ้างแก่พนักงาน เจ้าหน้าที่และประชาชน

11. ปอมแปลงเอกสาร ตราประทับและค้อนตีตราไม้

12. ใช้ความรุนแรงและแอบอ้างชื่อผู้อื่นเพื่อมาข่มขู่ พนักงาน เจ้าหน้าที่หรือ ประชาชน

13. พฤติกรรมอื่นที่เป็นข้อห้ามตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย
มาตรา 102 ข้อห้ามสำหรับประชาชน

ห้ามประชาชนมีพฤติกรรมดังนี้

1. ทำลายป่าไม้ด้วยการบุกรุก บุกรุก ถากถางป่าไม้ เผาป่า ตัดไม้ ก้านไม้ หรือ นำใช้สารเคมีที่ทำให้ต้นไม้ตาย หรือด้วยการกระทำอื่นที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย

2. เข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตป่าป้องกัน ป่าสงวน ป่าผลิต หรือทำการผลิตโดยไม่ได้รับอนุญาต

3. ตัด ซื่อ ขาย และเคลื่อนย้ายไม้ธรรมชาติประเภทหวงห้าม และไม้พิเศษที่ใกล้สูญพันธุ์ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลเช่น ไม้คูลาย ไม้พะยุง ไม้ปะดง ไม้คำพิ ไม้โล่งเร่ง ไม้จำปาป่า

4. จับจองต้นไม้ก่อก่อตั้งป่าของตน และที่ดินป่าไม้

5. ร่วมมือกับนักธุรกิจ พนักงาน หรือ เจ้าหน้าที่ในการลักลอบตัดไม้ บุกรุกทำลายป่าไม้ และทรัพยากรป่าไม้

6. ปอมแปลงเอกสาร ตราประทับ และ ค้อนตีตราไม้

7. ซื่อ ขายไม้ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

8. ย้าย เปลี่ยนแปลง หรือทำลายก่อตั้งหมายเขตแดนป่าป้องกัน ป่าสงวน และป่าผลิต
9. ใช้ความรุนแรง และแอบอ้างชื่อผู้อื่นเพื่อมาข่มขู่ พนักงาน เจ้าหน้าที่ หรือ ผู้อื่น ๆ
10. พฤติกรรมอื่นที่เป็นข้อห้ามตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย

มาตรา 103 ข้อห้ามสำหรับการจัดตั้ง และบุคคลอื่น

ห้ามสำหรับการจัดตั้ง และบุคคลอื่นมีพฤติกรรมดังนี้

1. ใช้สิทธิหน้าที่เกินขอบเขต ใช้ความรุนแรง และแอบอ้างชื่อผู้อื่นเพื่อข่มขู่พนักงาน เจ้าหน้าที่ หรือผู้อื่น
2. ใช้หน้าที่ตำแหน่งเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว หรือ เพื่อผู้อื่น
3. ดำเนินธุรกิจผูกคั้น ชื่อ ขาย เคลื่อนย้ายไม้ และก่อตั้งป่าของดงด้วยตัวเองหรือมีส่วนโดยไม่ได้รับอนุญาต
4. อนุมัติการปรับเปลี่ยนประเภทไม้ และที่ดินป่าไม้ อนุมัติให้เช่า และ สำปะทานที่ดินป่าไม้โดยไม่ถูกต้องตามระเบียบกฎหมายรวมทั้งการเอาไม้แลกเปลี่ยนกับ โครงการ
5. ออกใบอนุญาตตัดไม้ และเก็บกู้ก่อตั้งป่าของดง
6. ขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานป่าไม้
7. กุฎระเบียบดั่งการดำเนินคดีเกี่ยวกับป่าไม้
8. พฤติกรรมอื่นที่เป็นข้อห้ามตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย

2.1.2 กฎหมายว่าด้วยสัตว์น้ำ สัตว์ป่า

มาตรา 5 นโยบายเกี่ยวกับสัตว์น้ำ สัตว์ป่า

รัฐผลักดันส่งเสริมการอนุรักษ์ ปกป้องรักษา พัฒนา และขยายพันธุ์ สัตว์น้ำ สัตว์ป่าด้วยการวางนโยบาย ระเบียบกฎหมาย ทุน วิชาการ เทคโนโลยี และมาตรการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มจำนวนสัตว์น้ำ สัตว์ป่าให้มากขึ้น ให้ตอบสนองความเรียกร้องต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และแก้ไขชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

รัฐส่งเสริมให้บุคคล และการจัดตั้งภายใน และต่างประเทศลงทุนเข้าในการอนุรักษ์ ปกป้องรักษา เลี้ยง และขยายพันธุ์ด้วยการได้รับนโยบายต่าง ๆ เช่น นโยบายสินเชื่อยกเว้น หรือลดผ่อนภาษี อารตามระเบียบการ

สรุป

กฎหมายว่าด้วยป่า กฎหมายว่าด้วยสัตว์น้ำ สัตว์ป่าเป็นกฎหมายแห่ง ส ป ป.ลาว ซึ่งรัฐได้ระบุนับดาข้อกำหนดต่างๆเพื่อมุ่งเน้นในการคุ้มครอง ตรวจสอบเพื่อปกป้องทรัพยากรของชาติได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์น้ำและสัตว์ป่าไม่ให้สูญพันธุ์โดยได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งภาครรัฐ

เอกชน ประชาชนและคนก่อนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างราบรื่น นำใช้ประโยชน์จากป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนตลอดไป

2.2 นิติกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 คำร่ำว่าด้วยป่าสงวน (ฉบับเลขที่ 134/ลบ, ลงวันที่ 15/5/2015)

มาตรา 2 ป่าสงวน ป่าสงวนหมายถึง ป่าไม้ ที่ดินป่าไม้ที่ได้กำหนดเพื่อจุดประสงค์นำไปใช้ในการอนุรักษ์ ปกป้องรักษา พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ระบบนิเวศป่าไม้ และสิ่งที่มีคุณค่าทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม การศึกษา และการค้นคว้าทางด้านวิทยาศาสตร์

มาตรา 8 การจัดแบ่งเขตป่าสงวน

ป่าสงวนแต่ละระดับ ประเภท ได้จัดแบ่งออกเป็นเขตดังนี้

เขตหวงห้ามเด็ดขาด หมายถึงเขตป่าไม้ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย หากิน และขยายพันธุ์ของสัตว์ และเป็นที่มีพันธุ์พืชหลากหลาย ภายในเขตนี้ไม่อนุญาตดำเนินกิจการป่าไม้ เก็บกักผลิตผลป่าไม้ รวมทั้งการเข้าไปในเขตดังกล่าว เว้นแต่กรณีที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยป่าไม้

เขตคุ้มครองนำไปใช้ ป่าไม้ที่อยู่ติดหรือใกล้เกี่ยวกับเขตหวงห้ามเด็ดขาด เขตนี้ต้องได้ปกป้องรักษาเท่ากับเขตหวงห้ามเด็ดขาด แต่อนุญาตให้ประชาชนนำไปใช้ได้ และผลิตผลป่าไม้ตามระเบียบการ และแผนจัดสรร

เขตเชื่อมต่อ หมายถึง เขตป่าไม้ที่เชื่อมต่อระหว่างป่าสงวนด้วยกัน หรือ ระหว่างป่าสงวนและป่าประเภทอื่น ซึ่งกำหนดเพื่อปกป้องรักษาทางออกหากินของสัตว์ป่า เขตนี้ไม่อนุญาตให้ตัดต้นไม้ ดำเนินกิจการป่าไม้ หรือ กิจการอื่น ๆ ที่เป็นการกีดขวาง หรือทำลายทางเดินของสัตว์ เขตกันชน หมายถึง เขตป่าไม้ แหล่งน้ำ หรือที่ดินประเภทอื่น ๆ ที่อยู่ล้อมรอบป่าสงวนในรัศมี 100 ถึง 500 เมตร ที่กำหนด และจัดสรรไว้เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายป่าสงวน

มาตรา 4 งานป่าสงวน

งานป่าสงวนประกอบด้วย การสำรวจ การวางแผนจัดสรร และนำไปใช้ป่าสงวน การปักหลักเขต และติดป้ายขอบเขต การตรวจตราลาดตระเวน การฟื้นฟูป่าสงวน การป้องกันไฟไหม้ป่า การศึกษาค้นคว้า การโฆษณาเผยแพร่ และการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์

มาตรา 25 การนำไปใช้ป่าสงวน

รัฐอนุญาตให้นำใช้ป่าสงวนเฉพาะแต่เขตที่ได้จัดสรรให้เท่านั้น และต้องนำไปใช้ให้ถูกต้อง สอดคล้องกับระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และรับประกันไม่ให้มีผลกระทบอันไม่ดีต่อป่าไม้

คุณภาพของดิน สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสังคมคำร้ว่าด้วยการก่อตั้งป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศ (เลขที่ 164/น ย ลงวันที่ 29/10/1993)

2.2.2 คำร้ว่าด้วยการก่อตั้งป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศ

มาตรา 1 กำหนดก่อตั้งป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศจำนวน 18 แห่ง (หนึ่งในนั้นมีป่าสงวนดงหัวสาว ครอบคลุมพื้นที่ 3 เมืองคือ เมืองปากช่อง เมืองบาเจียง และ ปะทุมพอน แขวงจำปาสัก เนื้อที่ทั้งหมด 110,000 เฮกตาร์ เฉพาะเมืองปะทุมพอน 83,600 เฮกตาร์

มาตรา 3 จุดประสงค์เบื้องต้นของป่าสงวน

1. เพื่อป้องกัน และรักษาทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ พันธุ์สัตว์ป่า แหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารไว้ให้คงตัวตลอดไป
2. เพื่อปกป้องรักษาความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และป้องกันสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติให้ชุ่มชื้นสดใส และมีชีวิตชีวา
3. เพื่ออนุรักษ์รักษาไว้ ซึ่งความสวยงามของทิวทัศน์ธรรมชาติ เป็นแหล่งพักผ่อนท่องเที่ยว ศึกษาวิจัย และค้นคว้าทางด้านวิทยาศาสตร์

มาตรา 4 มาตการ และข้อห้ามในขอบเขตป่าสงวน

1. ห้ามทำการขุดค้นไม้ทุกชนิด เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาล ส ป ป.ลาว เพื่อการค้นคว้าทางด้านวิทยาศาสตร์
2. ห้ามทำการเก็บก้ก่อตั้งป่าของดง ลำเนื้อ หาบปลา ในเขตกำหนดหวงห้ามที่แจ้งรายละเอียดไว้ในแผนการจัดสรรป่าสงวนเว้นแต่ได้รับอนุญาตเฉพาะแต่ละครั้งในกำหนดเวลา จากกระทรวงกสิกรรม และป่าไม้โดยผ่านการเสนอขอของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่รับผิดชอบเขตป่าสงวน
3. ห้ามทำการสำรวจ ขุดค้นบ่อแร่ สร้างเขื่อนเก็บน้ำ ก่อสร้างกิจการต่าง ๆ และถนนหนทางโดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาล ส ป ป.ลาว
4. ห้ามทำการจับจองเอาเนื้อที่ดิน ตั้งบ้านเรือน และขยายเนื้อที่ไร่ ที่นาใหม่
5. ห้ามทำการขุดค้น ขุดเจาะ หรือยกย้ายวัตถุ บุรณะที่เก่าแก่ทางด้านประวัติศาสตร์ หรือวัฒนธรรม
6. ห้ามนำใช้วัตถุระเบิด สารเคมี หรือ ยาเบื่อ และสิ่งปนเปื้อนถ่ายเทใส่ป่าสงวนที่จะนำผลอันตรายต่อป่าไม้ สัตว์ป่า หรือ ห้วย หนอง และสายน้ำอื่น ๆ

2.2.3 กฎระเบียบป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว

การคุ้มครองนำใช้ทรัพยากรธรรมชาติในป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว เฉพาะเมืองปะทุมพอน ฉบับลงวันที่ 5/9/1997 โดยประชาชนในชุมชนรอบ ๆ เขตป่าสงวนดงหัวสาว เมืองปะทุมพอน

ร่วมกับพนักงานรัฐออกข้อกำหนดกฎระเบียบดังกล่าว ซึ่งเป็นท่านเจ้าเมือง ๆ ปะทุมพอน เป็นผู้เซ็นรับรอง

สรุป

นิติกรรมต่างๆของรัฐซึ่งเป็นนโยบายหนึ่งที่รัฐได้ขยายออกมาจากกฎหมายต่างๆล้วนแต่มุ่งมั่นในการปกป้องรักษาทรัพยากรของชาติเพื่อความยั่งยืน นิติกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นล้วนแต่เป็นแนวทางแผนการแผนงานในการจัดตั้งปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

2.3 นโยบายของรัฐบาลและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับป่าไม้ถึงปี ค.ศ. 2020 ของ ส ป ป.ลาว

2.3.1 นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับป่าไม้ของ ส ป ป.ลาว

กองประชุมป่าไม้ทั่วประเทศ ได้จัดประชุมขึ้นในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2532 ในการประชุม นั้นได้กล่าวถึงสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับป่าไม้ของ ส ป ป.ลาว ว่าป่าไม้ของลาวได้ถูกทำลายเป็นวงกว้าง ที่นับวันทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ และนอกจากนั้นยังได้กำหนดทิศทางร่วม ของแผนงาน การป่าไม้ ซึ่งได้กำหนดทิศทางนโยบายหลัก 3 ด้านดังนี้ (ยุทธศาสตร์ป่าไม้ถึงปี ค.ศ. 2020 ในปี พ.ศ. 2548, น. 4)

1. ปกป้องรักษาปรับปรุงบูรณะและเพิ่มพลังทางชีววิทยาของป่าไม้ โดยเฉพาะ การปรับปรุงระบบการคุ้มครองและรักษาป่าไม้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน
2. นำป่าไม้และคุณสมบัติของป่าไม้มาใช้อย่างสมเหตุสมผล โดยเฉพาะเพื่อปรับปรุงคุณสมบัติทางด้านเศรษฐกิจของทรัพยากรป่าไม้
3. การฟื้นฟูปกป้องรักษาขยายป่าไม้ให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาความ ต้องการด้านอาหาร ระบบการผลิตสินค้า และการสร้างกิจกรรมถาวรสำหรับประชาชนเขตภูเขา กองประชุมได้ยุติเกี่ยวกับขั้นตอนที่ต้องดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทำลาย ป่าไม้และลงมติว่า “ต้องเพิ่มความปกคลุมของป่าไม้ขึ้นให้ได้ 70 % เหมือนเท่าในปี พ.ศ.2563 ” ภายหลังจากปี พ.ศ.2539 กฎหมายฉบับที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ได้ถูกรับรอง และประกาศใช้โดยสภา แห่งชาติ กฎหมาย นี้ คือกฎหมายป่าไม้ (พ.ศ.2539) ในยุทธศาสตร์ป่าไม้ถึงปี ค.ศ. 2020 (พ.ศ.2563) ของ ส ป ป.ลาว ได้กำหนดนโยบาย แผนงานและแผนการดำเนินงานบูรณวิถี

2.3.2 ทิศทางนโยบายและหลักการในการจัดตั้งปฏิบัติ

รัฐบาลได้วางแผนการปฏิบัติ เป้าหมาย และจุดประสงค์ของนโยบายป่าไม้ให้ บรรลุผลสำเร็จหรือเป็นรูปธรรม โดยได้เรียกร้องให้ดำเนินการกับสิ่งท้าทายอันสำคัญ ในด้านนโยบาย เรียกร้องให้มีการดำเนินการต่อ คือ (ยุทธศาสตร์ป่าไม้ถึงปี ค.ศ. 2020 ในปี พ.ศ. 2548, น. 67)

1. กำหนดนโยบายแห่งชาติ เกี่ยวกับการใช้ที่ดิน และการวางแผนใช้ที่ดินแบบ ยั่งยืน ในระดับมหภาคและในระดับภาคสนาม
2. ปรับปรุงการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติมุ่งเพื่อลดความยากจนลง
3. นำรูปแบบที่มีลักษณะวิทยาศาสตร์ ที่สามารถเชื่อถือได้มาใช้ในการกำหนด การอนุญาตการตัดไม้ และการเก็บของป่าในป่าธรรมชาติที่ยั่งยืน
4. ควบคุมการตัดไม้ การส่งไม้ และส่งของป่าออกต่างประเทศให้เข้าสู่ระเบียบ หลักการและระบบแบบ ยั่งยืน ส่งเสริมการตัดแปลงไม้ และ การเก็บของป่า โดยมีส่วนร่วมของ ประชาชน
5. ปรับปรุงคุณภาพการผลิตของอุตสาหกรรมตัดแปลงไม้ โดยการนำระเบียบต่าง ๆ มาใช้ รวมทั้งการทำให้ความต้องการในการตัดแปลงสอดคล้องกับความสามารถในการ ตอบสนอง แบบยั่งยืนของป่าไม้และเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ไม้สำเร็จรูปให้มากขึ้น
6. ส่งเสริมการปลูกต้นไม้และการคุ้มครองสวนปลูกต้นไม้ โดยการกำหนด บรรดา เป้าหมายผู้ลงทุนและการตลาดให้ละเอียด ขณะเดียวกันก็พัฒนาแผนการลงทุนปลูกไม้เพื่อ ปรับปรุงพื้นฐานให้แก่ต้นไม้และการสร้างรายรับให้แก่เกษตรกร
7. ป้องกันบรรดาการกระทำหรือกิจการต่าง ๆ ที่เป็นการบุกรุกทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งทำ ให้ชีวนานาภัณฑ์เสื่อมโทรมลงโดยการบังคับใช้กฎหมายและระเบียบการอย่างเข้มงวด สร้าง ความสามารถและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคุ้มครองป่าไม้และทรัพยากรป่าไม้
8. กำหนดขอบเขตเป้าหมายที่จะดำเนินการปิดป่าธรรมชาติ ในที่นี้รวมถึงเขตที่จะ ปิดป่าแบบถาวร คือ เขตยุทธศาสตร์ป้องกันชาติและเขตที่เป็นต้นน้ำลำธารหรือเขตอ่าง ไร่และเขต ที่จะปิดป่าแบบชั่วคราว คือ เขตที่มีการถางป่าทำไร่มาหลายปีแล้ว เขตที่ยังไม่ได้จัดสรร แบบยั่งยืน และเขตที่มีการตัดไม้มากเกินไปกว่าที่ป่าจะตอบสนองได้

2.3.3 หลักการต่าง ๆ ต่อไปนี้ ถือเป็นศูนย์กลางของการคุ้มครองของแผนงาน ในการปฏิบัติ บรรดานโยบายและแผนงานต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้

2.3.3.1 สร้างให้สำเร็จและปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับการคุ้มครองป่าไม้กำหนด ความรับผิดชอบของทุกองค์การส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด และมีมาตรฐานและมีความ โปร่งใส สำหรับการตัดสินใจ

2.3.3.2 ปรับปรุงประสิทธิภาพของแผนงานและสร้างความเข้มแข็งในการแข่งขัน ในระดับสากล โดยผ่านมาตรฐานทางการตลาด

2.3.3.3 ทำให้สำเร็จกระบวนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นแบ่งความรับผิดชอบให้ท้องถิ่นหรือระบบวางแผนและการจัดตั้งปฏิบัติจากล่างขึ้นบนอย่างเด็ดขาด และเสริมสร้างความเข้มแข็ง ในระดับท้องถิ่น

2.3.3.4 เพิ่มการสร้างรายได้ และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเหมาะสมด้วยการนำกลไกผลักดัน การประดิษฐ์สิ่งใหม่มาใช้

2.3.3.5 ช่วงชิงความร่วมมือกับสากลอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2.4.1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นอกเหนือไปจากการให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวดกับเรื่องของดินและน้ำแล้ว แนวคิดและทฤษฎีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใน โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น ยังคำนึงถึงความสอดคล้องเกื้อกูลกันระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัดมาโดยตลอด ความเข้าใจถ่องแท้ถึงธรรมชาติและสภาวะตามธรรมชาติ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติของพระองค์นั้นทำให้เกิดแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทรัพยากรป่าไม้ และเรื่องของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ ซึ่งในส่วนแรกนี้ ตัวอย่างที่พอจะแสดงให้เห็นเป็นสังเขป คือ

ป่า 3 อย่าง ป่าไม้ 3 อย่าง เป็นแนวคิดของการผสมผสานความต้องการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ควบคู่ไปกับความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ เพื่อป้องกันมิให้เกษตรกรเข้าบุกรุกทำลายป่าไม้ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ จึงควรให้ดำเนินการปลูกป่า 3 อย่าง เพื่อประโยชน์ 4 อย่าง ป่าสำหรับไม้ใช้สอย ป่าสำหรับเป็นไม้ผล และป่าสำหรับเป็นเชื้อเพลิง ป่าหรือสวนป่าเหล่านี้นอกจากเป็นการเกื้อกูลและอำนวยประโยชน์ 3 อย่างนั้นแล้ว ป่าไม้นี้ไม่ว่าจะเป็นชนิดใดก็จะอำนวยประโยชน์ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และคงความชุ่มชื้นเอาไว้ อันเป็นการอำนวยประโยชน์ อย่างที่ 4 ซึ่งเป็นผลพลอยได้

"ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก" ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นความเข้าใจพระทัยอย่างลึกซึ้งถึงวิถีแห่งธรรมชาติ โดยที่ได้พระราชทานแนวคิดที่ว่าบางครั้งป่าไม้ก็เจริญเติบโตขึ้นเองตามธรรมชาติขอเพียงอย่าเข้าไปรบกวนและทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หากปล่อยให้ตามสภาพ

ธรรมชาติชั่วระยะเวลาหนึ่งป่าไม้ก็จะขึ้นสมบูรณ์เอง การระดมปลูกป่าด้วยความไม่เข้าใจ เช่น ปอกเปลือกหน้าดินซึ่งมีคุณค่ามากออกไป และปลูกพันธุ์ไม้ซึ่งไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและระบบนิเวศน์บริเวณนั้น นอกจากต้นไม้ที่ปลูกไว้จะตายโดยไม่ได้ประโยชน์แล้วยังทำลายสภาพแวดล้อมอีกด้วย แนวความคิดที่ลึกซึ้งนี้ จึงเป็นที่มาของคำว่า "ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก" ซึ่งเป็นที่ยึดถือกันในหมู่ผู้รู้ทั่วไป

"ฝายชะลอความชุ่มชื้น" (Check Dam) ก็เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่เกิดจากพระปรีชาสามารถอันยิ่งใหญ่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงคิดค้นขึ้นเพื่อเป็นวิธีการในการสร้างความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่ป่าไม้ด้วยวิธีง่ายๆ และประหยัด และได้ผลดีนั่นคือการสร้างฝายเล็กๆ ให้สอดคล้องไปกับสภาพธรรมชาติ โดยการใช้วัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ฝายชะลอความชุ่มชื้น (Check Dam) มีอยู่ 2 ประเภทคือ ฝายต้นน้ำลำธาร สำหรับกักกระแสน้ำไว้ให้ไหลช้าลง และสามารถซึมลงใต้ผิวดินเพื่อสร้างความชุ่มชื้นในบริเวณนั้น และอีกประเภทหนึ่งคือ ฝายคักตะกอนดินและทรายมิให้ไหลลงสู่แหล่งน้ำเบื้องล่าง ฝายทั้ง 2 ประเภทสามารถสร้างความชุ่มชื้นและชะลอความชุ่มชื้นและระบบวงจรน้ำที่อำนวยประโยชน์แก่การฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพดียิ่ง ดังตัวอย่างที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

แนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกประการหนึ่งก็คือ ทฤษฎีในการแก้ไขปัญหาความแห้งแล้งและการขาดแคลนน้ำเพื่อเกษตรกรรม โดยการดำเนินการตามแนว "ทฤษฎีใหม่" อันเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ซึ่งมีอยู่จำกัดให้ก่อประโยชน์สูงสุด ขณะเดียวกันก็มีน้ำไว้ใช้ตลอดปีเป็นการอำนวยประโยชน์ต่อทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปด้วย

"ทฤษฎีใหม่" อันเกิดจากพระปรีชาสามารถและพระอัจฉริยภาพของพระองค์นั้น มีหลักสำคัญง่ายๆ ไม่สลับซับซ้อน สรุปได้ว่า พื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ยของเกษตรกรไทยอนุมานว่าจะมีเนื้อที่ประมาณ 15 ไร่ แบ่งพื้นที่ตามวิธีการทฤษฎีใหม่จะเป็นนาข้าว 5 ไร่ พืชไร่ พืชสวน 5 ไร่ ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ 2 ไร่ สระน้ำ 3 ไร่ (ลึกประมาณ 4 เมตร) คุน้ำได้ประมาณ 19,000 ลูกบาศก์เมตร หรือสูตร 30-30-30 ในการนี้ใคร่ขอนำแนวคิดเรื่องทฤษฎีใหม่ที่ได้พระราชทานรายละเอียดเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2537 มาเพื่อเป็นการอธิบายความให้ชัดเจนดังนี้

1. ถ้าพูดอย่างสรุปที่สุด เป็นวิธีปฏิบัติของเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินจำนวนน้อย แปลงเล็ก (ประมาณ 15 ไร่) ซึ่งเป็นอัตราถือครองโดยเฉลี่ยของเกษตรกรโดยทั่วไป
2. หลักสำคัญ ให้เกษตรกรมีความพอเพียงโดยเลี้ยงตัวเองได้ (Self Sufficiency) ในระดับที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น

3. มีการผลิตข้าวบริโภคพอเพียงประจำปีโดยถือว่าครอบครัวหนึ่งทำนา 5 ไร่ จะมีข้าวพอกินตลอดปี ข้อนี้เป็นหลักสำคัญของทฤษฎีนี้

4. เพื่อการนี้ จะต้องใช้หลักเกณฑ์เฉลี่ยว่าต้องมีน้ำใช้ระหว่างช่วงฤดูแล้งประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อ 1 ไร่ หากแต่ละแปลงเกษตรมีเนื้อที่ 5 ไร่ และแบ่งตามสัดส่วน 30-30-30-10 จะมีพื้นที่การเกษตรที่ต้องการน้ำอยู่ 2 ส่วนใหญ่ๆ คือนาข้าว 5 ไร่ จึงต้องมีน้ำ

$$5 \times 1,000 = 5,000 \text{ ม}^3$$

พืชไร่ หรือไม้ผล 5 ไร่

$$\text{จึงต้องมีน้ำ } 5 \times 1,000 = 5,000 \text{ ม}^3$$

รวม 10,000 ม³

ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นต้องมีน้ำสำรองไว้หน้าแล้ง โดยเฉลี่ยประมาณ 10,000 ม³ จึงได้ตั้งสูตรคร่าวๆ ว่า แต่ละแปลงประกอบด้วย

สระน้ำเนื้อที่ 3 ไร่ ขุดลึก 4 เมตร

จะมีน้ำจุได้ประมาณ 19,000 ม³

ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ 2 ไร่

นาข้าว 5 ไร่

พืชไร่ พืชสวน 5 ไร่

รวมทั้งแปลงเนื้อที่ 15 ไร่

5. อุปสรรคสำคัญที่สุดคือ อ่างเก็บน้ำหรือสระที่มีน้ำเต็ม และได้รับน้ำให้เต็มเพียงปีละหนึ่งในห้าปี และจะมีการระเหยวันละ 1 เซนติเมตร โดยเฉลี่ยในวันที่ไม่มีฝนตกหมายความว่า ในปีหนึ่งถ้านับว่าฝนไม่ตก 300 วัน ระดับของสระจะลดลง 3 เมตร (ในกรณีนี้ 3/4 ของ 19,000 ลูกบาศก์เมตร น้ำที่ใช้จะเหลือ 4,750 ลูกบาศก์เมตร) จึงต้องมีการเติมน้ำเพื่อให้เพียงพอ

6. ด้วยเหตุนี้ หากจะให้ทฤษฎีสมบูรณัสระน้ำทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มความสามารถ ก็มีความจำเป็นต้องมีแหล่งน้ำใหญ่มาคอยเติม เปรียบเสมือนมีแท็งก์น้ำใหญ่มาคอยเติมคุ่มน้ำเล็กให้เต็มอยู่เสมอ ในกรณีของโครงการวัดมงคลชัยพัฒนา จังหวัดสระบุรี จึงมีการสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยหินขาว โดยมีความจุ 800,000 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งถ้าใช้วิธีจ่ายน้ำเข้าแปลงตามแบบเดิม จะเลี้ยงพื้นที่การเกษตรได้เพียง 600-800 ไร่ แต่ถ้าใช้ทฤษฎีใหม่จะเลี้ยงพื้นที่ได้ถึง 3,000 ไร่ หรือ 5 เท่า

7. ถ้าพึ่งอ่างเก็บน้ำ 800,000 ลูกบาศก์เมตร จะเลี้ยงได้ 800 ไร่ (โครงการวัดมงคลฯ มีพื้นที่ 3,000 ไร่ แบ่งเป็น 200 แปลง)อ่างนี้จึงเลี้ยงได้ 5 ไร่ ต่อแปลง ถ้าพึ่งสระในแปลงเลี้ยงได้ 4.75 ไร่ ($4.75 \times 4 \text{ ไร่} = 8.75 \text{ ไร่}$)จึงเห็นได้ว่า หมิ่นเหม่มาก แต่ถ้าคำนึงว่า 8.75 ไร่นั้น จะทำเกษตรกรรมอย่างสมบูรณ์ได้อีก 6.25 ไร่ จะต้องอาศัยเทคโนโลยี แต่ถ้านับว่าในระยะที่ไม่มีควมจำเป็นที่จะใช้น้ำหรือมีฝนตก น้ำฝนที่ตกมาจะเก็บไว้ได้ในอ่างและสระ สำรองไว้สำหรับเมื่อต้องการ อ่างและสระน้ำจะทำหน้าที่เปลี่ยนน้ำฝน (Regulator) จึงเข้าใจว่าในระบบนี้น้ำจะพอ

8. ปัญหาใหญ่อีกข้อหนึ่ง คือราคาการลงทุนค่อนข้างสูง เกษตรกรต้องได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก (ทางราชการ ทางมูลนิธิ และเอกชน) แต่ค่าดำเนินการไม่สิ้นเปลืองสำหรับเกษตรกร สำหรับขั้นตอนการดำเนินงานตามทฤษฎีใหม่โดยละเอียดนั้น จะได้กล่าวไว้ โดยเฉพาะในส่วนที่สอง ว่าด้วยทฤษฎีใหม่ต่อไป

2.4.1.2 ทฤษฎีการพัฒนาพื้นที่ป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

แนวพระราชดำรด้านป่าไม้: ทรงคิดค้นนานาวิธีที่จะอนุรักษ์ป่าไม้ให้ยืนยงทรงสร้างความตระหนักให้มีความรักป่าไม้ด้วยจิตสำนึกร่วมกัน (Awareness and Sharing Participation) มากกว่าวิธีการใช้อำนาจบังคับ

ณ หน่วยงานพัฒนาต้นน้ำทุ่งจ้อก ในปี พ.ศ. 2519 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้มีการปลูกต้นไม้ 3 ชนิด ที่แตกต่างกัน คือ ไม้ผล ไม้โตเร็ว และไม้เศรษฐกิจ เพื่อจะทำให้เกิดป่าไม้แบบผสมผสานและสร้างความสมดุลแก่ธรรมชาติอย่างยั่งยืนสามารถตอบสนองความต้องการของรัฐและวิถีประชาชนในชุมชนประการสำคัญนั้นมีพระราชดำริที่ยึดเป็นทฤษฎีการพัฒนาต้นน้ำป่าไม้โดยปลูกฝังจิตสำนึกแก่ประชาชนว่า

เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ควรจะปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นก็พากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง... นับเป็นทฤษฎีที่เป็นปรัชญาในด้านการพัฒนาป่าไม้ที่ยิ่งใหญ่โดยแท้

ทฤษฎีการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกตามหลักการฟื้นฟูสภาพป่าด้วยวัดธรรมชาติ (Natural Reforestation)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยในปัญหาปริมาณป่าไม้ลงเป็นอย่างมาก จึงทรงพยายามค้นหานานาประการที่จะเพิ่มปริมาณของป่าไม้ในประเทศไทยให้เพิ่มมากขึ้นอย่างมั่นคงและถาวร โดยมีวิธีการที่เรียบง่ายและประหยัดในการดำเนินงาน ตลอดจนเป็นการส่งเสริมระบบวงจรป่าไม้ในลักษณะอันเป็นธรรมชาติดั้งเดิม ซึ่งได้พระราชทานพระราชดำริหลายวิธี คือ

การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ด้วยวิธีการ 3 วิธี คือ

...ถ้าเลือกได้ที่เหมาะสมแล้ว ก็ทิ้งป่านั้นไว้ตรงนั้น ไม่ต้องไปทำอะไรเลย ป่าจะเจริญเติบโตมาเป็นป่าสมบูรณ์โดยไม่ต้องไปปลูกเลยสักต้นเดียว..

...ไม่ไปรังแกป่าหรือต่อแยศต้นไม้เพียงแต่คุ้มครองให้ขึ้นเองได้เท่านั้น..

...ในสภาพป่าเต็งรัง ป่าเสื่อมโทรมไม่ต้องทำอะไรเพราะต้นไม้ก็จะแตกกิ่งออกมาอีกถึงแม้ต้นไม้สวยแต่ก็เป็นไม้ใหญ่ได้..

การปลูกป่าในที่สูงทรงแนะนำวิธีการ ดังนี้

ใช้ไม้จำพวกที่มีเมล็ดทั้งหลายขึ้นไปปลูกบนยอดที่สูง เมื่อโตแล้วออกฝักออกเมล็ดก็จะลอยตกลงมาแล้วงอกเองในที่ต่ำต่อไป เป็นการขยายพันธุ์โดยธรรมชาติ...

การปลูกป่าต้นน้ำลำธาร หรือ การปลูกป่าธรรมชาติ ทรงเสนอแนวทางปฏิบัติว่าปลูกต้นไม้ที่ขึ้นอยู่เดิม คือ

ศึกษาดูก่อนว่าพืชพันธุ์ไม้ดั้งเดิมมีอะไรบ้าง แล้วปลูกแซมตามรายการชนิดต้นไม้ที่ศึกษาได้...งดปลูกไม้ผิดแผกจากถิ่นเดิม คือ...ไม่ควรนำไม้แปลกปลอมต่างพันธุ์ต่างถิ่นเข้ามาปลูก โดยยังไม่ได้ศึกษาอย่างแน่ชัดเสียก่อน...

การปลูกป่าทดแทน

ในขณะนี้ประเทศไทยเรามีพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่เพียงร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศประมาณการได้เพียง 80 ล้านไร่เท่านั้น หากจะเพิ่มเนื้อที่ป่าไม้ให้ได้ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศแล้ว คนไทยจะต้องช่วยกันปลูกป่าถึง 48 ล้านไร่ โดยใช้กล้าไม้ปลูกไม่ต่ำกว่าปีละ 100 ล้านต้น ใช้เวลาถึง 20 ปี จึงจะเพิ่มป่าไม้ได้ครบเป้าหมายที่กำหนดไว้เท่านั้น

การปลูกป่าทดแทนจึงเป็นแนวทฤษฎีการพัฒนาป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานมรรควิธีในการปลูกป่าทดแทน เพื่อคืนธรรมชาติสู่แผ่นดินด้วยวิถีทางแบบผสมผสานกันในเชิงปฏิบัติดังพระราชดำริความตอนหนึ่งว่า

การปลูกป่าทดแทนจะต้องทำอย่างมีแผนโดยการดำเนินการไปพร้อมกับการพัฒนาชาวเขาในการนี้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ชลประทาน และฝ่ายเกษตรจะต้องร่วมมือกันสำรวจต้นน้ำในบริเวณพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อวางแผนปรับปรุงต้นน้ำและพัฒนาอาชีพได้อย่างถูกต้อง...

วิธีการปลูกป่าทดแทน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานคำแนะนำให้มีการปลูกป่าทดแทนตามสภาพภูมิศาสตร์และสภาวะแวดล้อมของพื้นที่ที่เหมาะสมกล่าวคือ

การปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกแผ้วถางและพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม

การปลูกป่าทดแทนในพื้นที่เสื่อมโทรมหรือพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ถูกบุกรุกแผ้วถางจนเป็นภูเขาหัวโล้น แล้วจำเป็นต้องปลูกป่าทดแทนเร่งด่วนนั้นควรจะต้องปลูกต้นไม้ชนิดโตเร็วคลุม

แนวร่องน้ำเสียก่อน เพื่อทำให้ความชุ่มชื้นค่อยๆทวีขึ้นแผ่ขยายออกไปทั้งสองร่องน้ำซึ่งจะทำให้ ต้นไม้งอกงามและมีส่วนช่วยป้องกันไฟป่า เพราะไฟจะเกิดง่ายหากป่าขาดความชุ่มชื้นในปีต่อไปก็ ให้ปลูกต้นไม้ในพื้นที่ถัดขึ้นไปความชุ่มชื้นก็จะแผ่ขยายกว้างต่อไปอีกต้นไม้จะงอกงามตลอดทั้ง ปี...

การปลูกป่าทดแทนตามไหล่เขา

จะต้องปลูกต้นไม้หลายๆ ชนิด เพื่อให้ได้ประโยชน์อเนกประสงค์ คือ มีทั้งไม้ผล ไม้ สำหรับก่อสร้างและไม้สำหรับทำฟืน ซึ่งเกษตรกรจำเป็นต้องใช้เป็นประจำ ซึ่งเมื่อตัดไม้ไปแล้ว ก็ ปลูกทดแทนหมุนเวียนทันที...

การปลูกป่าทดแทนบริเวณต้นน้ำบนยอดเขาและเนินสูง

ต้องมีการปลูกป่าโดยปลูกไม้ยืนต้นและปลูกไม้พุ่ม ซึ่งไม้พุ่มนั้นราษฎรสามารถตัด ไปใช้ได้ แต่ต้องมีการปลูกทดแทนเป็นระยะ ส่วนไม้ยืนต้นจะช่วยให้อากาศมีความชุ่มชื้น ซึ่งเป็น ขั้นตอนหนึ่งของระบบการให้ฝนแบบธรรมชาติทั้งยังช่วยยึดดินบนเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตก อีกด้วย

1. ให้มีการปลูกป่าที่ยอดเขา เนื่องจากสภาพป่าบนที่เขาสูงทรุดโทรม ซึ่งจะมี ผลกระทบต่อลุ่มน้ำตอนล่าง และคัดเลือกพันธุ์ไม้ที่มีเมล็ดเป็นฝักเพื่อให้เป็นกระบวนการธรรมชาติ ปลูกต่อไปจนถึงต้นเขา

2. ปลูกป่าบริเวณอ่างเก็บน้ำ หรือเหนืออ่างเก็บน้ำที่ไม่มีความชุ่มชื้นยาวนานพอ

3. ปลูกป่าเพื่อพัฒนาลุ่มน้ำและแหล่งน้ำให้มีน้ำสะอาดบริโภค

4. ปลูกป่าให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยให้ราษฎรในท้องถิ่นนั้นๆ เข้ามามีส่วน ร่วมในการปลูกและดูแลรักษาต้นไม้ให้เจริญเติบโต นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้ ราษฎรเห็นความสำคัญของการปลูกป่า

5. ปลูกป่าเสริมธรรมชาติ เพื่อเป็นการเพิ่มที่อยู่อาศัยแก่สัตว์ป่า

บัดนี้ ในหลายโครงการที่เป็นการปลูกป่าทดแทนตามแนวพระราชดำริได้บรรลุผล สัมฤทธิ์น่าพึงพอใจ อาทิเช่น โครงการปลูกป่าชัชพัฒนาแม่ฟ้าหลวง ที่ดอยตุง จังหวัดเชียงราย และ ที่หนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โครงการปลูกสร้างสวนป่าศูนย์ศึกษาการ พัฒนาต่างๆ โครงการสวนป่าสิริเจริญวรรษ จังหวัดชลบุรี โครงการปลูกป่าห้วยองคดี จังหวัด กาญจนบุรี โครงการปลูกป่าเสริมธรรมชาติในและนอกเขตอุทยานราชานิวส์ จังหวัดสกลนคร เป็น ต้น

6. การปลูกป่า 3 อย่างได้ประโยชน์ 4 อย่าง: การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วย พระปรีชาญาณอย่างชาญฉลาดให้เกิดประโยชน์แก่ปวงชนมากที่สุดยาวนานที่สุดและทั่วถึงกัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำการปลูกป่าในเชิงผสมผสาน ทั้งด้านเกษตรวนศาสตร์และเศรษฐกิจสังคมไว้เป็นมรรควิธีปลูกป่าแบบลักษณะเบ็ดเสร็จนั้นไว้ด้วย

ลักษณะทั่วไปของป่า 3 อย่าง

พระราชดำริปลูกป่า 3 อย่างนั้น มีพระราชดำรัส ความว่า...ป่าไม้ที่จะปลูกนั้น สมควรที่จะปลูกแบบป่าใช้ไม้หนึ่ง ป่าสำหรับใช้ผลหนึ่ง ป่าสำหรับใช้เป็นฟืนอย่างหนึ่ง อันนี้แยกออกไปเป็นกว้างๆใหญ่ๆ การที่จะปลูกต้นไม้สำหรับได้ประโยชน์ดังนี้ ในคำวิเคราะห์ของกรมป่าไม้รู้สึกจะไม่ใช่ป่าไม้ แต่ในความหมายของการช่วยเหลือเพื่อต้นน้ำลำธารนั้น ป่าไม้นั้นจะเป็นสวนไม้ก็ตามหรือเป็นสวนไม้ฟืนก็ตามนั้นแหละเป็นป่าไม้ที่ถูกต้อง เพราะทำหน้าที่เป็นป่า คือ เป็นต้นไม้และทำหน้าที่เป็นทรัพยากรในด้านสำหรับให้ผลที่มาเป็นประโยชน์แก่ประชาชนได้

2.4.1.3 แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และการมีส่วนร่วมของชุมชน

1) การประชาสัมพันธ์ซึ่งอาจเป็นรูปแบบของการเข้าถึงด้วยตนเอง ผูกมิตรและแนะนำประชากรที่อยู่ใกล้เคียงให้รู้จักประโยชน์ของป่าไม้และโทษของไฟป่าตลอดจนช่วยป้องกันการเกิดไฟป่า หรืออาจมีการโฆษณาทางวิทยุและโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ใบปลิว ป้ายประกาศที่มีคำขวัญ เป็นต้น

2) การสร้างแนวกันไฟและแนวควบคุมไฟ (Firebreak and Fireline) รอบๆ ป่าเพื่อจำกัดการต่อเนื่องของเชื้อเพลิง และสกัดกั้นการลุกลามของไฟ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการป้องกันไฟได้ ได้แก่ ไคแอมโมเนียฟอสเฟตและมอโนแอมโมเนียฟอสเฟต ฟันเพื่อป้องกันไฟชั่วคราว แต่จะหมดฤทธิ์เมื่อฝนตกลงมา

3) การตรวจตราระวังไฟโดยจัดเวรยามเดินตรวจตราทั่วสวนป่า และจัดเวรยามคอยสังเกตการณ์บนหอคอยไฟเพื่อดูแลไม่ให้นักลอบจุดไฟเผาป่า ระดมกำลังในการดับไฟได้ทันต่อเหตุการณ์

4) การป้องกันการบุกรุกทำลายป่า การบุกรุกทำลายป่าไม้ในปัจจุบันนี้จะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น การป้องกันทำได้โดย การทำหลักเขตป้ายหรือเครื่องหมายให้ชัดเจนเพื่อบอกให้รู้ว่าเป็นเขตป่าประเภทใด การแก้ปัญหาที่สำคัญที่สุดอยู่ที่การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นไปด้วยความเที่ยงตรง เอาจริงเอาจัง และมีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพ และหน้าที่ ปฏิบัติตามตัวบทกฎหมาย และพระราชบัญญัติป่าไม้อย่างเคร่งครัด และสามารถป้องกันการทำลายป่าไม้ในทุกรูปแบบได้

5) การใช้วัสดุทดแทนไม้การก่อสร้างต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบ้านเรือนหรือก่อสร้างอื่นที่เคยใช้ไม้ดั้งเดิม เช่นการสร้างสะพานเพื่อทดแทนสะพานเก่าที่ชำรุด ควรจะใช้เหล็กทำสะพานให้รุดวังชั่วคราว ก่อนจะมีสะพานใหม่ที่ถาวรและสร้างได้ด้วยวัสดุที่ไม่ใช่ไม้

ห้องวางบประตุน้ำต่างเหล็ก ประตุน้ำต่างกระจกแทนการใช้ไม้ แม้แต่เครื่องประดับเครื่องใช้ต่าง ๆ ควรใช้วัสดุอื่นแทนไม้

6) การใช้ไม้อย่างมีประสิทธิภาพ/ประหยัด เป็นการนำเนื้อไม้มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยใช้ทุกส่วนของต้นไม้ เช่น ไม้ที่เหลือจากการแปรรูป นำมาใช้เป็นวัสดุก่อสร้างแล้วสามารถนำมาเป็นวัตถุดิบไม้อัด ไม้ปาเก้ ชี้นไม้สับ (Chip board) ไม้ประสาน (Particle board) ทำเครื่องใช้ขนาดเล็ก เช่น แจกัน ที่เขียนหรี ของชำร่วย เป็นต้น ส่วนไม้ที่นำมาแปรรูปเพื่อใช้ในการก่อสร้างหรือเพื่อการอื่น ควรปรับปรุงคุณภาพไม้ก่อนนำมาใช้ประโยชน์ เช่นการอาบน้ำยาไม้ อบให้แห้งเพื่อยืดอายุการใช้งานให้ยาวนานออกไป

7) การพยายามนำไม้ที่ไม่เคยใช้ประโยชน์มาใช้เช่น มะพร้าว ต้นตาล ไม้ยางพารา นำมาทำเครื่องใช้ในครัวเรือนได้หลายชนิด อาทิ ตู้ เตียง โต๊ะ ก่อนนำมาใช้ประโยชน์ ควรปรับปรุงคุณภาพไม้ก่อน

8) การส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้การศึกษาให้เยาวชนและประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และช่วยกันดูแลในการรักษาทรัพยากรป่าไม้เหมือนกับที่เรารักษาและวางแผนสิ่งของที่เป็นสมบัติของเราเอง

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จึงไม่ได้หมายถึงการรักษาทรัพยากรไว้เฉย ๆ แต่ต้องรู้จักนำมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องและตามกาลเทศะอีกด้วยลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สามารถจัดประเภทการมีส่วนร่วม ได้ดังนี้

8.1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้รับทราบการถ่ายทอดความรู้หรือได้รับทราบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หรือร่วมประเมินสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นของตน โดยผ่านข่าวสาร การเข้าประชุมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เอกชน ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8.2) ประชาชนมีส่วนร่วมวางแผนโดยการเข้าร่วมประชุมเพื่อระดมสมองในการแก้ไขปัญหา การกำหนดทิศทางการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ

8.3) ประชาชนมีส่วนร่วมปฏิบัติตามแผน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมตามแผนที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้

8.4) ประชาชนมีส่วนร่วมประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลขณะดำเนินกิจกรรมหรือภายหลังการดำเนินกิจกรรม

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งเป็นปัจจัยทางสังคมปัจจัยหนึ่งที่กำลังจะมีความสัมพันธ์และมีผลต่อ

ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน โดยศึกษาขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ใน 4 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาและวินิจฉัยปัญหาจนเกิดความตระหนัก
ในปัญหา

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สรุป

แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง การนำเอาข้อปกครอง ข้อสะดวก ปัญหา อุปสรรค แล้วค้นหาวิธีการทางเลือกที่เหมาะสม มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินงานตามแผนการจัดการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้

การอนุรักษ์ในประเทศไทยเริ่มตระหนักและรณรงค์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปกรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังในวงกว้าง เพียงเมื่อประมาณ 20 ปี ที่ผ่านมาเท่านั้น การอนุรักษ์มีระดับ และ ความเข้มงวดในการปฏิบัติแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความเหมาะสม สำหรับความเป็นอยู่ของสังคมและเป็นการเปิดโอกาสให้มนุษย์ได้มีการ "พัฒนา" อย่างถูกต้องเหมาะสม

Morrow (1981, อ้างถึงใน เดชา บุญค้ำ, 2536, น. 6-40) กล่าวว่า การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง กระบวนการสงวนรักษาที่ไม่เข้มงวดและเป็นลักษณะผ่อนคลาย เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ หรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ไว้มิให้สูญหาย หรือ ถูกเปลี่ยนไปโดยการใช้อยหรือบริโภคที่ไม่เหมาะสมหรือกล่าวโดยหลักการก็คือเป็นการพิทักษ์รักษาภาพและเอกลักษณ์เดิมไว้แต่ไม่หวงห้าม ในการใช้พจนานุกรมภูมิสถาปัตยกรรม ซึ่งได้ให้นิยามไว้ว่า“เป็นกิจกรรมทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมระดับการจำกัดการผลาญทรัพยากรอัน ได้แก่ แร่ธาตุ ดิน พืชพันธุ์ และสัตว์ การปฏิบัติการอนุรักษ์ที่ตีรวมถึงการตัดไม้ซุงแบบคัดเลือกควบคู่ไปกับการปลูกป่าขนาดใหญ่ การอนุรักษ์เชิงการจัดการได้แก่ การจำกัดการใช้ทุ่งหญ้า ทะเลทรายล้าธาร และแหล่งที่อยู่ของสัตว์และทรัพยากรอื่น ๆ ไม่ให้ เป็นไปในทางที่ผิดการอนุรักษ์สนับสนุนการทำเหมืองแร่ที่ฉลาดและถูกวิธีด้วย”

นิวัติ เรื่องพณิช (2542, น. 10) กล่าวว่า “การอนุรักษ์” (Conservation) หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้เป็นเวลานานที่สุดด้วย ทั้งนี้ต้องให้เสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้การใช้ทรัพยากร

โดยทั่วถึงกันด้วย ฉะนั้นการอนุรักษ์ไม่ได้หมายถึงการเก็บทรัพยากรไว้อย่างเฉย ๆ แต่ต้องนำเอาทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ

สรุป

จากทฤษฎีดังกล่าวสรุปได้ว่าการอนุรักษ์คือการนำใช้อย่างประหยัดและให้เกิดประโยชน์สูงสุด บูรณะรักษา การฟื้นฟูคือการบำรุงหรือไม่ทำลายซ้ำเติมอีกหรือปลูกทดแทนและดูแลรักษาให้คืนสู่สภาพเดิม มีไว้ยาวนานและยั่งยืน

2.5 บริบทที่เกี่ยวข้องกับบ้านน้ำพาก ป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว เมืองปทุมพร ขวางจำปาสัก

ป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวเป็นหนึ่งในจำนวนป่าสงวนแห่งชาติ 24 แห่ง ซึ่งได้รับการประกาศแต่งตั้งขึ้นตามคำรัฐ 164/น ช ลงวันที่ 29/10/1993 ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด 110,000 เฮกตาร์ (687,500 ไร่) ตั้งอยู่ภาคใต้ของลาวรวมเอาเนื้อที่ 3 ตัวเมืองคือ เมืองประทุมพอน 83,600 เฮกตาร์ (522,500 ไร่) เมืองปากช่อง 18,700 เฮกตาร์ (116,875 ไร่) เมืองบาเจียง 7,700 เฮกตาร์ (48,125 ไร่) ขึ้นกับแขวงจำปาสัก มีบ้านที่ตั้งอยู่ในป่าสงวนมี 5 บ้าน บ้านที่อยู่ล้อมรอบป่าสงวนมี 77 บ้าน มีชายแดนติดกันคือ

ทิศเหนือติดเส้นทางเลขที่ 16A เมืองบาเจียง และเมืองปากช่อง

ทิศใต้ติดกับเส้นทางเลขที่ 18 และป่าสงวนแห่งชาติเซเปเลียน

ทิศตะวันออกติดกับสายน้ำเซคำพอ และแขวงอัตตะปือ

ทิศตะวันตกติดกับเส้นทางเลขที่ 13 ได้

(E: 105. 55, - 106. 17, N : 14. 50,-15. 11,)

ความสำคัญและประวัติความเป็นมาของป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว ในท้ายปี ค.ศ.1992 (2535) โครงการขอยุ่ด้านอนุรักษ์ของโครงการร่วมมือป่าไม้ลาว-ซูดาน ได้มีข้อเสนอแนะว่าควรประกาศให้ดงหัวสาวเป็นป่าสงวนแห่งชาติในเวลาต่อมาเมื่อดูตามทิศตะวันออก และตะวันออกเฉียงใต้จากจุดหนึ่งใกล้เคียงกับ บ้านอีตู้งมาญเพียง บอริเวนเห็นป่าดงดิบตลอดสาย ในระยะต้นปี ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) ควันไฟ และฝุ่นป่าที่ถูกทำลายก่อนสามารถเห็นได้เกือบตลอดตะเข็บเขตชายแดน การบุกเบิกเพื่อปลูกกาแฟได้คืบหน้าไปประมาณ 3 กิโลเมตร จากที่ที่เคยเป็นชายป่าในปี ค.ศ. 1992

(พ.ศ. 2535) อยู่ตามทุ่งด้านลาดลุ่มอีกด้านหนึ่งอยู่ในจุดใจกลางของดงหัวสาว มีบ้านหนึ่ง ชื่อ บ้านหนองแซ่ ซึ่งมีตบ 6 หลัง มีผู้เฝ้าอาศัยอยู่เพื่อบำบัดรักษาสวนปลูกกาแฟ 2-3 แปลง ในเดือน

มกราคม ปี ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) ในระยะนั้นโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้เริ่มต้นช่วยเหลือการก่อตั้งปฏิบัติการคุ้มครองจัดสรรอยู่ป่าสงวนดงหัวสาว บ้านหนองเข้ได้ขยายออกเป็นบ้านขนาดใหญ่ 40 หลังคาเรือน มีคนอยู่แบบถาวร ความขัดแย้งระหว่างการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูก และการอนุรักษ์ป่าไม้เริ่มหล่อแหลมขึ้น (คราว แบรค โมเลอ วิลดวง วันนะลัด ปะดิษฐ์ วันนะลัดสะหมี เดือน 11/1996 : 1)

สภาพพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว ส่วนมากเป็นป่ากึ่งดงดิบ ซึ่งรวมเขตทุ่งเพียง และภูเขาเพียง จากระดับน้ำทะเล 100-1,500 เมตร มีเนื้อที่ป่าไม้ปกคลุมร้อยละ 70 (ปี ค.ศ. 1995 พ.ศ. 2534) ผ่านมาป่าสงวนดงหัวสาวเคยได้รับทุนช่วยเหลือจากองค์กร (IUCN) เป็นเวลา 5 ปี นับแต่ปี ค.ศ. 1995-2000 (พ.ศ. 2534-2539) ป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวเป็นป่าสงวนที่อุดมสมบูรณ์ทางด้านสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ หลากหลายชนิดรวมทั้งสัตว์ป่าชนิดที่หายากเป็นต้น สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำที่หายาก และนกชนิดที่สำคัญจำนวนมาก พร้อมทั้งสัตว์ใกล้สูญพันธุ์จำนวนหนึ่ง นอกนั้นยังเป็นเขตป่าต้นน้ำ และมีสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติหลายแห่งที่สวยงามเช่น

1. ตาด 7 ชั้น บ้านหนองหลวง เมืองปากช่อง
2. ตาดนกมุล บ้านหนองหลวง เมืองปากช่อง
3. ตาดคะมิด บ้านหนองหลวง เมืองปากช่อง
4. ตาดพาน บ้านหลัก 38 เมืองปากช่อง
5. ตาดเขื่อง บ้านหลัก 40 เมืองปากช่อง
6. ด่านหมวกเหล็ก บ้านหลัก 33 เมืองปากช่อง
7. ตาดกอย บ้านน้ำพาก เมืองปะทุมพอน
8. ตาดไชนัก บ้านน้ำพาก เมืองปากช่อง
9. เก้งคี่ บ้านกาละ เมืองปะทุมพอน

ป่าสงวนดงหัวสาวในระยะผ่านมา พื้นที่ป่าไม้ยังมีความอุดมสมบูรณ์มากมีสัตว์ป่าหลายชนิด เช่น เสือโคร่ง เสือดาว กระต๊อง (เมียด) กวาง เก้ง ช้าง ชะนี ขาแดง และสัตว์เลื้อยคานหลายชนิด อาศัยอยู่จำนวนมาก ในระยะที่มีเงินทุนสนับสนุนจาก IUCN (จากผู้วิจัยได้เดินสำรวจและวิจัยข้อมูลในระยะผ่านมาในปี ค.ศ. 1007 ถึง ค.ศ. 2005) หลังจากหมดเงินทุนดังกล่าวแล้วป่าสงวนดงหัวสาว ได้เสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วทำให้ราษฎรเดือดร้อน เนื่องจากการดำรงชีวิตที่ยังต้องพึ่งพิงป่าและส่งผลไปถึงสัตว์ป่าอีกด้วย ซึ่งนอกจากจะเป็นที่อยู่อาศัยแล้ว สัตว์ป่ายังสามารถใช้ผลป่าแห่งนี้เป็นเส้นทางเชื่อมเพื่อเดินทางข้ามไปมาระหว่างป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว และ ป่าสงวนแห่งชาติเซเปลิยน

บ้านน้ำพากเป็นบ้านหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนดงหัวสาวมีพื้นที่ครอบคลุม ประมาณ 5,884 เฮกตาร์ (36,775 ไร่) ในนั้น เนื้อที่ทำการเกษตรกรรม 398.84 เฮกตาร์ (2,492.75 ไร่) เนื้อที่สถานที่ท่องเที่ยว ดาดกอย 75.00 เฮกตาร์ (468.75 ไร่) วนังสิสไส 2.77 เฮกตาร์ (17.31 ไร่) เนื้อที่ป่าสงวน 4,595.63 เฮกตาร์ (28,722.687 ไร่) เนื้อที่ป่าป้องกัน 202.20 เฮกตาร์ (1,263.75 ไร่) เนื้อที่อื่น ๆ 609.56 เฮกตาร์ (3,809.75 ไร่) แหล่งน้ำที่สำคัญของบ้านมีคือ: ห้วยน้ำพาก ห้วยหมากต้อง ห้วยตรวยและ ห้วยน้ำใส มีขอบเขตชายแดนติดสถานที่ต่าง ๆ ดังนี้ :

ทิศเหนือติดกับป่าสงวนดงหัวสาวยาว 10,585 กิโลเมตร

ทิศใต้ติดกับสายห้วยหมากต้องยาว 9,738 กิโลเมตร

ทิศตะวันออกติดกับป่าสงวนดงหัวสาวยาว 10,157 กิโลเมตร

ทิศตะวันตกติดกับสายห้วยบังเลียงยาว 5,795 กิโลเมตร

มีจุดที่ตั้งคือ เส้นแวงที่ E : 599759 เส้นขนานที่ N : 165644 ซึ่งมีเขตคุ้มครองเฝ้ารักษา 5 เขตย่อยคือ : 5,7,8,9,10 (ตามแผนภาพ) มีประชากรทั้งหมด 1,113 คน เพศชาย จำนวน 568 คน เพศหญิง 545 คน มี 205 ครอบครัว บ้านน้ำพาก มีเส้นทางหลักในการเข้าไปถึงเขตป่าสงวนอย่าง สะดวกสบายด้วยรถยนต์ จึงเป็นเขตพื้นที่ป่าไม้ที่มีผู้คนจำนวนมาก เข้ามาใช้ประโยชน์ เนื่องจาก ความอุดมสมบูรณ์ของป่า มีแหล่งท่องเที่ยว มีหนองน้ำหลายแห่ง มีลำน้ำหลายสาย มีป่าไม้ หนาแน่น มีสัตว์น้ำ สัตว์ป่าหลายชนิด มีภูมิอากาศ และดินที่เหมาะสมในการปลูกกาแฟ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 มาถึงปัจจุบันได้มีการขยายเนื้อที่ปลูกกาแฟอย่างกว้างขวางจากข้อมูลรายงานของ หน่วยงานป่าสงวน (2560) มี 2 จุดใหญ่ คือ สวนกาแฟหนองแซ่ สวนกาแฟห้วยพุง รวมเนื้อที่ ประมาณ 985,700 เอเคอร์ (6,160,625 ไร่) ซึ่งพื้นที่ทั้งสองอยู่ในการคุ้มครองป่าสงวนของบ้านน้ำ พาก และสร้างปัญหาให้กับป่าสงวนดงหัวสาว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและหาแนวทางการ อนุรักษ์

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยพร้อมกันนี้ได้ศึกษาแนวคิดและหลักการออกแบบภูมิทัศน์ ป่าและตัวอย่างกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการจัดการป่าสงวน เพื่อให้ความเข้าใจ สามารถ นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ศึกษาต่อไปได้

2.6.1 งานวิจัยในประเทศลาว

ภูโงง ปัญญาณรงค์ และพนมพร จินตามุทรา (2556) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การอนุรักษ์ ป่าสงวนแห่งชาตินากาย-น้ำเทิน : กรณีศึกษาบ้านนาเมอง เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของป่าสงวนแห่งชาตินากาย-น้ำเทิน 2) สร้างยุทธศาสตร์ การอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาตินากาย-น้ำเทิน 3) ปรับปรุงและเผยแพร่ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาตินากาย-น้ำเทิน ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันของป่าสงวนแห่งชาตินากาย-น้ำเทิน มีการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้น ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างต่อเนื่อง สภาพปัญหา คือ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การบุกรุกครอบครองพื้นที่ป่า การนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปเลี้ยงในป่า และการจับสัตว์น้ำด้วยอุปกรณ์ผิดกฎหมาย แนวทางแก้ปัญหา คือ 1) เสริมความรู้ความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกและความตระหนัก 2) ส่งเสริมอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชาชน 4) อบรมเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ 5) รมรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ 6) ส่งเสริม การมีส่วนร่วมในการจัดการป่า 7) เข้มงวดและเคร่งครัดการใช้กฎหมาย 8) จัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านดูแลรักษาป่า 9) ให้ค่าตอบแทน และสวัสดิการแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน 10) ให้รางวัลนำจับแก่ผู้แจ้งเบาะแสการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และ 11) การทำงานเชิงบูรณะการ ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ได้รับการวิพากษ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีองค์ประกอบคือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ

เล็งอย่า เขี้ยว และจาลีล่อ ลาวองไซ (2559) การคุ้มครองป่าสงวน และการอนุรักษ์ป่าแบบมีส่วนร่วมต้องมีการวางแผนอย่างรอบครอบ ต้องมีการจัดสรรที่ดิน การแบ่งดินแบ่งป่า หาแหล่งทุน สร้างอาชีพทำกินให้ประชาชน สร้างป่าให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่า

วันทิดา พรหมมะวง และวอนอุสา สีอินทะสอน(บทคัดย่อ 2559) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคุ้มครองป่าสงวน และน้ำใช้เครื่องป่าของคงในเขตป่าสงวน ส่วนมากไปในทางการคุ้มครองเคียงคู่กับการพัฒนาเพื่อทำให้ชีวิตการเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น และทำให้ป่าไม่มีความยั่งยืนในอนาคต

ลำพูน ไชวงสา (2553) ยกตัวอย่างให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการคุ้มครองป่าไม้อยู่ในลาว และอยู่ในประเทศอินเดีย อัตราการปกคลุมของป่าไม้อยู่ในลาวลดลงในแต่ละปี ส่วนในอินเดียได้เพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับนโยบายในการปฏิบัติ ลาวได้พึ่งพิงจากภาครัฐ ส่วนอินเดียพึ่งพิงประชาชนเป็นหลักทางด้านผลประโยชน์ การแบ่งปันของลาวภาครัฐจะได้อีกกว่าประชาชน ส่วนอินเดียประชาชนจะได้อีกกว่ารัฐ

2.6.2 งานวิจัยในประเทศไทย

อวยชัย วัฒนา (2548) ได้ศึกษาบทบาทขององค์กรชุมชนในการอนุรักษ์ป่า: กรณีศึกษาป่าชุมชน โศกหินลาด อำเภอเมืองและอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ป่าชุมชนโศกหินลาดเป็นป่าที่มีความเป็นมาอย่างยาวนานหลายร้อยปี สภาพป่ามีความอุดม

สมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์นานาชนิด แต่เมื่อชุมชนขยายตัวขึ้น ประกอบกับประเทศไทยมีการวางแผนพัฒนาประเทศไปในแนวทางอุตสาหกรรม ทำให้มีการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อนำไปใช้ประโยชน์และเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกจนป่าโคกหินลาดเหลือพื้นที่เพียง 2,622 ไร่

ฟ้ารุ่ง มีอุตร (บทคัดย่อ, 2539) ศึกษาบทบาทของประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน : กรณีศึกษาประชาชนในองค์กรชาวบ้าน เพื่อการพัฒนาภาคอีสาน จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์กรชาวบ้าน คือ ระดับการพึ่งพิงธรรมชาติ กล่าวคือ องค์กรที่มีระดับการพึ่งพิงธรรมชาติมาก จะมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาก

กันดินันท์ ผิวสะอาด (2552) โครงการจัดทำแนวเขตเชื่อมต่อเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายชีวภาพในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง และการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม นั้น มีการศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์และจัดทำแผนการลงทุนหมู่บ้าน (Village Investment Plan) มีการจัดฝึกอบรมอาชีพทางเลือกที่เป็นผลต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชนเพื่อลดการพึ่งพิงป่า และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนสนับสนุนให้มีการสร้างเรือนเพาะชำหมู่บ้าน โดยทางโครงการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ไม้ป่าท้องถิ่นที่มีในพื้นที่ และวัสดุเพาะชำ จากนั้นให้ราษฎรเป็นผู้ผลิต ดูแลกล้าไม้ และทางโครงการดำเนินการรับซื้อกล้าไม้ที่ผลิตได้ เพื่อนำไปปลูกป่าในกิจกรรมการปลูกฟื้นฟูสภาพป่า นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรและไม้โตเร็ว โดยจ้างงานชาวบ้านในการเตรียมพื้นที่ปลูกป่าและสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น รวมถึงสนับสนุนเงินกองทุน เพื่อส่งเสริมกิจกรรมชุมชน ซึ่งชุมชนได้เสนอโครงการเพื่อขอรับเงินกองทุนดังกล่าว โดยเอกสารที่จัดทำขึ้นได้จากกระบวนการระดมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วน ได้แก่ ชุมชน นักวิชาการ และผู้ทรงวุฒิ มีการวิเคราะห์และบูรณาการความต้องการของหมู่บ้านร่วมกับแนวคิดของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยทางโครงการได้เข้าไปให้คำปรึกษาด้านบริหารจัดการเงินกองทุนให้มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนอนุรักษ์แนวเชื่อมต่อเทือกเขาตะนาวศรีในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมการจัดตั้งป่าชุมชน โดยดำเนินการประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจ ผ่านการจัดเวทีชาวบ้าน และจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และการจัดการป่าชุมชน เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนจัดตั้งป่าชุมชน เพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนกิจกรรมสำคัญอีกประการ คือการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่การฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนให้แก่ตัวแทนชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย และจัดการรักษาฐานการจัดการป่าชุมชน การปลูกสร้างสวนไม้ และระบบการเกษตรรวมทั้งการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

การติดตามสถานภาพของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า การประเมินระบบนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้แก่เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่อยู่ในพื้นที่โครงการ

ทองจันทร์ หอมเนตร และ สิริชัย แซ่ลิ้ม (2552) ได้ศึกษาภาคีท้องถิ่นร่วมจัดการเขาอังคาร ดำเนินงานภูเขาไฟ เขาอังคารแบ่งการจัดการเป็น 2 ส่วน ได้แก่พื้นที่อนุรักษ์โซน C ที่เป็นยอดเขาสูง สภาพป่าอุดมสมบูรณ์ แต่ก็มีที่ราบลุ่มลำห้วย และแอ่งกระทะในบางพื้นที่ เป็นเหตุให้ชาวบ้านที่เคยตั้งรกรากมาก่อนจับจองพื้นที่ทำกิน ทำนาอยู่ในโซน C หลายราย ส่วนบริเวณรอบอกเป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม โซน E ที่อะลูมิเนียมล้วยให้ชาวบ้านทำกิน แต่ก็พบการซื้อขายแทนสิทธิและกลอบขยายแนวเขตลำเขาเข้าไปในโซน C อยู่บ้าง จะพบมากบริเวณตำบลสะเดา ตำบลหนองไทร นอกจากนี้ ก็มีพื้นที่ให้สัมปทานทำโรงไม้หิน พื้นที่ป่าเขาอังคารทั้งสองบริเวณมีหลายหน่วยงานเกี่ยวข้อง แต่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่นอกพื้นที่และห่างไกล จึงทำให้ไม่สามารถจัดการกับความต้องการใช้ประโยชน์จากเขาอังคารได้อย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ไขปัญหาเชิงรุกยังเป็นข้อจำกัด ทำให้ฝ่ายปกครองทั้ง 3 อำเภอคือ อำเภอนางรอง อำเภอกาทวย และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ต้องรับภาระในการติดตามและกำกับอย่างเข้มงวด ต่อปัญหาการบุกรุกพื้นที่ทำกิน ตัดไม้ ไฟป่า และเก็บหาของป่าอย่างอิสระ แล้วยังพบว่ามีปัญหาแนวเขตป่าไม้ชัดเจนอีกด้วยการทำงานองภาคีต่างๆ เพื่อร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าเขาอังคาร เป็นการผนึกกำลังทุกฝ่ายและต่างคนต่างก็มีภารกิจที่มุ่งมั่นเป้าหมายร่วมกัน แต่คำนี้ยังอยู่เสมอว่าเครือข่ายฯ ชุมชนและท้องถิ่นต้องเป็นแกนนำ หน่วยงานต่างๆ จะสนับสนุนเพื่อให้แกนนำมีความเข้มแข็ง ทั้งนี้มีกิจกรรมในด้านการประชุม อบรม ศึกษาดูงานการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน อาทิ เฝ้าระวังสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ สำรวจเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น โดยภาคีที่สำคัญได้แก่ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (TED) สถาบันพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA) พนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดบุรีรัมย์ (ท ส จ) สำนักงานจัดการป่าไม้ นครราชสีมา หน่วยงานด้านปกครอง ทหารนักศึกษาศึกษาและอาจารย์คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์เป็นต้นการพัฒนาอย่างเป็นระบบการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ได้แก่

1. การสร้างองค์ความรู้การจัดการป่าแก่คนในพื้นที่ได้แก่การสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์รอบเขตป่าตลอดจนความเชื่อมโยงวิถีการผลิตรอบเขตป่าที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชน

2. การคำนึงถึงสิทธิในการจัดการทรัพยากรร่วมกันระหว่างพื้นที่ได้แก่การจัดทำพื้นที่วางแผนอนุรักษ์ ไร่หวัดและแบ่งโซนพื้นที่รับผิดชอบระหว่างตำบล เพื่อยกระดับเป็น“ป่าชุมชน”สามารถกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

3. การเชื่อมโยงองค์ความรู้จากป่าเขาอังคารบูรณะการสู่การเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบของชุมชน ครูนักเรียนรอบแนวป่าได้แก่การพัฒนาหลักสูตรหน่วยเรียนรู้ท้องถิ่น ศูนย์เรียนรู้รูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง

4. การบูรณาการแผนและความร่วมมือภาครัฐ อ ป ท. ชุมชนในพื้นที่ และเพิ่มมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายช่องทาง

5. การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง และมีกิจกรรมเสริมรายได้แก่กลุ่ม ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวมัลลเทศก์ เพิ่มมูลค่าจากป่า (แบบอนุรักษ์) สมุนไพร

6. หนคคศึกษาในการใช้ประโยชน์จากป่าเขาอังคาร เช่น การเก็บหาของป่า การทำนุบำรุงศาสนาสถานบนเขา ท่องเที่ยวการครอบครองสิทธิในที่ดิน เป็นต้น การทำงานของภาคีต่างๆเพื่อร่วมกันอนุรักษ์ ป่าเขาอังคาร เป็นการผนึกกำลังทุกฝ่ายและต่างคนต่างก็มีภารกิจที่มุ่งมั่นสู่เป้าหมายร่วมกันแต่คำนึงอยู่เสมอว่าเครือข่ายชุมชนและท้องถิ่นต้องเป็นแกนนำหน่วยงานต่างๆ จะสนับสนุนเพื่อให้แกนนำมีความเข้มแข็ง

สมศักดิ์ สุนทรนิทร (2552) ได้ศึกษาการฟื้นฟูระบบนิเวศจากเขาสู่ทะเลโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษาพื้นที่แม่น้ำกระบือ และลุ่มน้ำกระบือ จังหวัดพังงา และจังหวัดระนอง ผลการศึกษา พบว่าการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ที่มีความหลากหลายระบบนิเวศดังที่กล่าวมา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงทุกระบบนิเวศ เพราะแต่ละระบบนิเวศมีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน เช่น การตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ต้นน้ำ ย่อมมีผลกระทบต่อการชะล้างพังทลายของหน้าดิน และมีผลกระทบต่อเนื่องต่อการทับถมและต้นเงินในแม่น้ำลำคลองและพื้นที่หญ้าทะเล เป็นต้น การอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติจากเขาสู่ทะเลโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน เป็นแนวทางที่ได้จากประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ โดยเฉพาะการใช้กรณีศึกษาในพื้นที่อำเภอตะกั่วป่า อำเภอกระบือ จังหวัดพังงา และพื้นที่อำเภอสุขสำราญ และอำเภอกระบือ จังหวัดระนอง ซึ่งเป็นพื้นที่ชายฝั่งอันดามันตอนบนของประเทศไทยในการดำเนินกิจกรรม โครงการ “การใช้หลักนิเวศวิทยาและด้านเศรษฐกิจสังคมในการฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่ง และการอนุรักษ์พื้นที่ประสบภัย ชินามิของประเทศในมหาสมุทรอินเดีย” โดยใช้พื้นที่ลุ่มน้ำกระบือและลุ่มน้ำกระบือเป็นพื้นที่เป้าหมาย มีการแบ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่หนึ่ง รวบรวมข้อมูลและทำการประเมินด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ-สังคม ความหลากหลายทางชีวภาพ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเก็บทั้งข้อมูลที่มีอยู่แล้วและเก็บรวบรวมข้อมูลใหม่ ที่มีผู้เชี่ยวชาญและทีมงานของเจ้าหน้าที่โครงการร่วมกับชุมชน แล้วนำเสนอข้อมูล © IUCN

ประเทศไทยกับประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนและสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

ระยะที่สอง วางแผนกิจกรรมต่างๆ โดยวางแผนงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง มีการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการทำแผนที่ในระดับชุมชนและระดับจังหวัดและมีการผสมผสานแผนงานและยุทธศาสตร์ที่มีอยู่ ทั้งในระดับชุมชน ระดับ อบ ต. และระดับจังหวัด เพื่อให้แผนงานเหล่านั้นเป็นแผนงานเป็นไปได้จริง ไม่ซ้ำซ้อนและเป็นไปตามความต้องการของชุมชน รวมทั้งมีการวิเคราะห์ร่วมกันว่าองค์กรใดมีความถนัดด้านไหน เพื่อที่จะให้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบกิจกรรมนั้นๆ

ระยะที่สาม เป็นการเนนกิจกรรมต่างๆ ตามแผนงานที่ร่วมกันวางไว้ ตามความถนัดของแต่ละองค์กร และความเหมาะสมของแต่ละคน โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรชุมชนต่างก็มีความรับผิดชอบตามพื้นที่และความถนัดของตน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และติดตามความก้าวหน้าของโครงการร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น การอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่รอบๆ เขตอนุรักษ์จะต้องมีความละเอียดอ่อนและให้เป็นที่ยอมรับของชุมชน โครงการได้พยายามหาแนวทางต่างๆ ที่เหมาะสม ที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร ดิน น้ำ และป่าไม้ในรูปแบบต่างๆ และอยู่บนหลักการที่ว่า “คนสามารถอยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืน” มีการปรับเปลี่ยนแนวความคิดจากการทำการเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อการค้ามาเป็นการทำการเกษตรแบบผสมผสานบนพื้นที่ต้นน้ำ ซึ่งมีทั้งไม้ใช้สอย ไม้ผล ไม้เศรษฐกิจ ไม้ใช้ประโยชน์ในระดับพื้นล่างเช่น พืชผักละสมุนไพรรวมทั้งการทำเกษตรที่เป็นเกษตรอินทรีย์ และดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ดินและน้ำ เช่น การดาดชะล้างพังทลายของหน้าดิน เป็นต้น ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการผสมผสานการพัฒนาอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์การศึกษาของเครือข่ายอนุรักษ์เขาแม่นางขาวอำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ที่ชุมชนรายล้อมเทือกเขานี้ภายใต้การนำของกลุ่มอนุรักษ์บ้านการอนุรักษ์พันพืชและสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์กรณีพลับพลึงธาร ซึ่งเป็นพืชหนึ่งเดียวในโลก ที่คลองนาคาอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนองชุมชนได้ทำการอนุรักษ์มาช้านาน และปัจจุบันชุมชนได้ใช้ประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยว และเป็นที่ยึดกันอย่างแพร่หลาย ในการมา“ล่องแพแลพลับพลึงธาร”ทุ่งรักและบ้านบางคืบ และบ้านนายาย ได้พยายามรวบรวมผู้นำจากหมู่บ้านต่างๆ ที่อยู่รายล้อมมาร่วมกันอนุรักษ์เทือกเขาแม่นางขาว ซึ่งเป็นป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่มีพื้นที่มากที่สุดในละแวกนี้ และรวมตัวกันเป็นเครือข่ายอนุรักษ์เขาแม่นางขาว และได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์เทือกเขาแม่นางขาวได้อย่างดีการอนุรักษ์และจัดการพืชและสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ กรณีพลับพลึงธารซึ่งเป็นพืชหนึ่งเดียวในโลก ที่คลองนาคาอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง ประชาชนได้ทำการอนุรักษ์มาช้านานและปัจจุบันชุมชนได้ใช้

ประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยว และเป็นที่ยึดมั่นอย่างแพร่หลาย ในการมาท่องเที่ยวแลดูปลิงชาร การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษาทรัพยากรของตนเอง หรือการถ่ายทอดข้อมูลทรัพยากรให้กับชุมชนหรือหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ เพื่อที่ชุมชนและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจะได้เข้าใจถึงสถานะของทรัพยากรและแนวทางในการจัดการ ตลอดจนมีการรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้กับชุมชน ให้มีทัศนคติที่ดีและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ ของท้องถิ่นตนเอง และควรมีการหาแนวทางในการจัดการและอนุรักษ์ในระดับนโยบาย ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ นอกจากนี้การหาวิธีการอื่นๆมาสนับสนุนงานอนุรักษ์ เช่น การให้บุคคลในระดับนโยบายทราบข้อมูลที่แท้จริง และการใช้สื่อต่างๆ เพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์เช่น ทางวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวารสารต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งติดตามการเปลี่ยนแปลงของพืชและสัตว์หายากดังกล่าววิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการจัดการภูมิเวศป่าไม้ 6 กรณีการฟื้นฟูภูมิเวศป่าไม้เป็นกระบวนการที่มีมุ่งหมายในการพลิกฟื้นความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ และส่งเสริมให้ประชาชนบริเวณที่ภูมิเวศป่าไม้ถูกทำลายได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งปรากฏชัดเจนในกรณีศึกษาทั้ง 6 กรณี โดยพบว่าทั้งหมดมีกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนชัดเจน เป็นการจัดการเชิงประยุกต์ที่ไม่ใช่หลักการปลูกป่าทดแทนในแบบดั้งเดิม แต่ไม่สนองความต้องการของสังคมและท้องถิ่นอย่างชัดเจน รวมถึงมีกระบวนการประเมินผล และถอดบทเรียนการเรียนรู้ร่วมกัน ในขณะเดียวกัน ก็ไม่ละเลยการฟื้นฟูความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและโครงสร้างคุณลักษณะของป่า

IUCN ชุมชนและกลุ่มดังกล่าวถูก ได้แผ้วถางบุกรุกเพื่อการครอบครองทั้งเพื่อที่อยู่อาศัย และเพื่อการทำการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมันซึ่งมีมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งโดยประชาชนในพื้นที่และนอกพื้นที่ รวมทั้งจากบรรดานายทุนที่อยู่ในพื้นที่และมาจากพื้นที่อื่นๆ มีการถากถางป่าไม้ ปลูกยางพารา และปาล์มน้ำมันขยับขึ้นไปแทนที่ป่าไม้บนยอดเขาเรื่อยๆ ดังนั้นพื้นที่ป่าไม้ในเขตดังกล่าวจึงมีอัตราการลดลงอย่างรวดเร็วและอยู่ในสถานะที่มีความเสี่ยงสูงต่อการสูญเสียพื้นที่ป่าอย่างถาวรในอนาคตนอกจากนั้นยังมีการลักลอบล่าสัตว์ป่า ตัดไม้และเก็บหาของป่ากันมาก นอกจากนี้ในพื้นที่ป่าวนแห่งชาติจะมีลักษณะพื้นที่ป่าแตกกระจัดกระจายไม่มีพื้นที่ต่อเนื่องกัน ดังนั้นการอนุรักษ์และการดาราในเขตนี้จึงมีความยากลำบากและท้าทายรูปแบบการจัดการในแนวความคิดป่าชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ของชุมชนเอง เช่น ในด้านการอนุรักษ์ประชาชนจะสามารถใช้สอยป่าในเขตกันชนได้ และลดการพึ่งพาป่าในเขตอนุรักษ์ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต จะมีการส่งเสริมอาชีพการเกษตรและอาชีพต่างๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป เช่น การทำการเกษตรอินทรีย์ การทำแนวอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ลาดชัน การปลูกป่า การส่งเสริมกิจกรรมด้านต่างๆ เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน รวมทั้งการรณรงค์ต่างๆ และ

การรักษาเพื่อให้ชุมชนมีจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมีกรณีศึกษาของเครือข่ายอนุรักษ์เขาแม่ทา อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา ที่ชุมชนรายล้อมเทือกเขานี้ได้พยายามรวบรวมผู้นำจากหมู่บ้านต่างๆ ที่อยู่รายล้อมมาร่วมกันอนุรักษ์เทือกเขาแม่นางขาว ซึ่งเป็นป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ที่มีพื้นที่มากที่สุดในละแวกนี้ และรวมตัวกันเป็นเครือข่ายอนุรักษ์เขาแม่นางขาวและได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์เทือกเขาแม่นางขาว

ข้อสรุปและเสนอแนะกรณีศึกษาทั้ง 6 กรณี นับเป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการจัดการระบบนิเวศป่าไม้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมในประเทศไทยเท่านั้น งานที่จะพัฒนาต่อเนื่องเป็นความท้าทายซับซ้อน ซึ่งต้องมีชุดเครื่องมือในการดำเนินงาน เพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและมีความยืดหยุ่น โดยในระยะยาวการฟื้นฟูภูมินิเวศป่าไม้ไม่สามารถดำเนินงานด้วยการใช้เทคนิควิธีอย่างใดอย่างหนึ่งอีกต่อไป และควรได้รับการสนับสนุนจากกรอบนโยบายทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติและในส่วนของผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับผลกระทบของนโยบายการใช้ประโยชน์ของที่ดินอื่นๆ ในการฟื้นฟูและการจัดการป่าไม้ด้วยโดยอาจเสนอแนะหลักการที่น่าสนใจได้ดังต่อไปนี้

1. การฟื้นฟูระบบนิเวศ และฟื้นฟูป่าไม้ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริงที่เหมาะสมกับ สภาพการณ์จริงของการรักษาระบบนิเวศคงเดิมและความเป็นไปได้ในการสร้างกลไกความร่วมมือจากชุมชน มากกว่าที่มุ่งเน้นในการปลูกป่าเพียงอย่างเดียวเพื่อเพิ่มครอบคลุมพื้นที่ให้มากที่สุด
2. ตัดสินใจบนฐานของพื้นที่ภายในบริบทของภูมินิเวศ ซึ่งจะช่วยให้ปฏิบัติงานมั่นใจว่าไม่ได้ลดคุณภาพหรือปริมาณของโครงสร้างที่เกี่ยวข้องของป่าในระดับภูมินิเวศและในอุดมคติ การตัดสินใจใดๆ จะมุ่งเพื่อการปรับปรุงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศในภาพรวมได้ด้วย
3. ผสานความต้องการระดับท้องถิ่นไปพร้อมกับความต้องการในระดับชาติ รวมทั้งความต้องการที่จะฟื้นฟูสภาพป่าไม้ ดังนั้นการเข้ามามีส่วนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจในการจัดการจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ
4. เน้นการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ควบคู่ไปกับการฟื้นฟูความสมบูรณ์ของระบบนิเวศในระดับภูมินิเวศ โดยการส่งเสริมให้เกิดสิ่งทีความต้องการและการลงมือปฏิบัติอย่างเข้มแข็งจริงจังในระดับพื้นที่
5. เน้นการลงมือปฏิบัติด้วยการคาดการณ์ที่แม่นยำ โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศและรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา ดังนั้นการฟื้นฟูภูมินิเวศจึงสร้างอยู่บนพื้นฐานของการประยุกต์การจัดการ และมีมาตรการที่มีการตามผลเพื่อการเรียนรู้ด้วย

6 กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ดำเนินงานภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ โดยการควบคุมของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีอยู่เดิม และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ให้กลับสมบูรณ์ด้วยกลยุทธ์การส่งเสริม กระตุ้นและปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนรู้สึกหวงแหนและมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหาร แหล่งนันทนาการและท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “ผืนป่าหลากหลาย สัตว์ป่ามากมาย ป่าไม้อยั่งยืน” มุลนิธิสืบนาจะเสถียรเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้านการอนุรักษ์ที่มีขนาดใหญ่และบทบาทสำคัญในประเทศไทย ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2533 เพื่อเป็นเกียรติแก่ “สืบ นาจะเสถียร” เจ้าหน้าทีป่าไม้ที่สละชีพจากสถานการณ์การจัดการป่าไม้ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ความสูญเสียดังกล่าวนำไปสู่ความสนใจด้านการอนุรักษ์ขึ้นอย่างกว้างขวางทั่วประเทศและกระตุ้นให้คนไทยเริ่มมีการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาตินับเป็นเป้าหมายตั้งแต่ก่อตั้งมูลนิธิ และเป็นยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานของมูลนิธิฯ มีกิจกรรมหลักๆ อาทิ สนับสนุนและส่งเสริมการจัดการอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรห้วยขาแข้ง ที่ได้รับการประกาศเป็นมรดกโลกจาก UNESCO และพื้นที่ผืนป่าตะวันตก ซึ่งเป็นนาอนุรักษ์ที่เชื่อมโยงกันมีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 2 ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการจัดตั้ง ‘กองทุนเพื่อผู้พิทักษ์ป่า’ และก่อตั้ง ‘กองทุนสัตว์ป่า’ เป็นสวัสดิการแก่ผู้พิทักษ์ป่า สนับสนุนงานวิจัย ตลอดจนสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์แก่เยาวชน บุคคลากรด้านการศึกษา

แนวทางการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก

2.6.3 ผลการวิจัยพบว่า

2.6.3.1 การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอวังเจ้าจังหวัดตากในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ การปลูกป่าการดูแลรักษาป่าและการป้องกันไฟป่า ส่วนค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับปานกลางมี 1 ด้านคือ การป้องกันรักษาป่า

2.6.3.2 แนวทางพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังเจ้าจังหวัดตาก พบว่า การป้องกันรักษาป่าควรมีการจัดสรรพื้นที่ทำกินให้แก่ ประชาชน การปลูกป่า ต้องการให้มีการปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เพื่อทดแทนพื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย การดูแลรักษาป่าไม้ ควรมีการสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์รักษาป่าในพื้นที่ไม่ให้ถูกตัดทำลายการป้องกันไฟป่า

ต้องการให้มีการปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเพื่อทดแทนพื้นที่ป่าที่ถูกทำลายมี 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการป้องกันรักษาป่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรขอความร่วมมือกับกรมป่าไม้ให้ออกเอกสารสิทธิ์พื้นที่ทำกินให้แก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

2) ด้านการปลูกป่าควรให้มีการปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เพื่อทดแทนพื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย

3) ด้านการดูแลรักษาป่าไม้ควรมีการสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์รักษาป่าในพื้นที่ไม่ให้ถูกตัดทำลาย

4) การป้องกันไฟป่าควรมีการเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันป่าไม้ การป้องกันไฟป่า และการทำแนวกันไฟ ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดตาก สรุปได้ดังนี้

ด้านการป้องกันรักษาป่าพบว่าแนวทางพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก ควรจัดสรรพื้นที่ทำกินให้แก่ประชาชนต้องการให้มีกฎหมายคุ้มครองป่าไม้และมีบทลงโทษรุนแรงต่อผู้ที่กระทำความผิดอย่างจริงจัง และควรมีการเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันรักษาป่าไม้

ด้านการปลูกป่าพบว่าแนวทางพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก ต้องการให้มีการปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เพื่อทดแทนพื้นที่ป่าที่ถูกทำลาย ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่ป่าไม้ทำการเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าไม้แก่ประชาชน และควรมีการสนับสนุนด้านกล้าพันธุ์ไม้จากรัฐบาล และให้มีการณรงค์ให้เข้าร่วมโครงการปลูกป่า

ด้านการดูแลรักษาป่า พบว่าแนวทางพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก ควรมีการสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์รักษาป่าในพื้นที่ไม่ให้ถูกตัดทำลาย ควรมีการจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์รักษา หรือฟื้นฟูสภาพป่าเก่าแก่หรือต้นไม้ที่มีอายุมากและควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาป่าไม้รวมทั้งปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่ประชาชน

ด้านการป้องกันไฟป่า พบว่า แนวทางพัฒนาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก ควรมีการเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันป่าไม้ การป้องกันไฟป่า และการทำแนวกันไฟควรมีการเพิ่มเจ้าหน้าที่ในการป้องกันไฟป่า และต้องมีอุปกรณ์เครื่องมือในการดับไฟป่าให้พร้อมอยู่เสมอ และควรมีเวรยามในการตรวจไม่ให้มีผู้ลักลอบตัดต้นไม้และมีดูแลป้องกันไม่ให้เกิดไฟป่าอภิปรายผลการวิจัยจากผลการศึกษาเรื่องแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก ผู้วิจัยเห็นว่าภาครัฐยังไม่ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เท่าที่ควร ประชาชนขาดความตระหนักและเห็นคุณค่าของป่าไม้ จึงจำเป็นต้องหาแนวทางที่ภาครัฐและประชาชนจะต้องหันหน้ามาร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจังและยั่งยืน จากการศึกษาได้ประเด็นที่น่าสนใจซึ่งนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การป้องกันรักษาป่า ผลการศึกษา พบว่า การป้องกันรักษาป่า อยู่ในระดับปานกลางการประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก มีการให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ในการป้องกันรักษาป่าไม้ กีดกันผู้บุกรุกแผ้วถางป่าในเขตรับผิดชอบของหมู่บ้านทั้งนี้เนื่องมาจากประชาชน ผู้นำชุมชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ใน ตรวจพื้นที่ป่าของหมู่บ้าน ร่วมกันการป้องกันรักษาป่าไม้ในเขตรับผิดชอบของหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับจิตตรา ศรีภา (2555) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ กรมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ ฌฐกานต์ ประกอบเที่ยง(2552) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1

อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่อำเภอเมืองพบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับปานกลางสอดคล้องกับ กิจดิธญา นุ่นลอย(2553) ได้ศึกษา ทศนคติของราษฎรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บริเวณอุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน จังหวัดราชบุรี พบว่า ราษฎรจะมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ปานกลาง รวมทั้งยังมีส่วนร่วมในการปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ และราษฎรมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในเรื่อง การเป็นสมาชิกของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้านการปลูกป่า ผลการศึกษา พบว่า การปลูกป่าอยู่ระดับมาก ประชาชนทำการปลูกป่าเพื่อใช้เป็นป่าชุมชนของหมู่บ้าน ปลูกป่าตาม โครงการปลูกป่าของรัฐ รวมทั้งดูแลบำรุงรักษาป่าที่ทำการปลูก ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ให้ความสำคัญเรื่องการอนุรักษ์

ทรัพยากรป่าไม้ การปลูกป่าแก่ประชาชนในพื้นที่ให้เห็นถึงความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ อุดม ณ สุวรรณ (2555) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่โครงการหลวง ห้วยโป่ง ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอ เวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบว่า ประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่โครงการความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารได้รับการฝึกอบรม มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์

2.6.3 งานวิจัยในต่างประเทศ

German (2007, p. 189-204) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพชุมชน ด้านการอนุรักษ์ กล่าวว่า รัฐควรส่งเสริมปัจจัยด้านต่าง ๆ ด้านงบประมาณ บุคลากร สถาบัน สังคม และ เทคโนโลยี และรัฐต้องเป็นผู้เสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาชน และต้องรวมได้รับผลประโยชน์

Johnson and Baltodano (2004, pp. 66) กล่าวว่า จากการอนุรักษ์ในเขตป่าสงวนแล้ว ยังได้ให้ความสำคัญของการอนุรักษ์แนวกันชนป่าสงวน เช่น พืชพันธุ์ชนิดต่างๆ

Koontz (2003, p. 32) กล่าวว่า กิจกรรมการวางแผนการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ของชุมชน ได้เสนอแนะแนวทางและวิธีการดำเนินงานควรอาศัยหลักการ กระบวนการกลุ่ม (Group Process) และปัจจัยเนื้อหาสาระ (Contextual Variables) ซึ่งเป็นสิ่งที่อาจเหมาะสม เพราะสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นมากกว่าการยึดกรอบที่กำหนดโดยรัฐบาล กลาง

Sokile (2003, p. 1022) ประเด็นการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน โครงการของ ชุมชนนั้น ประเด็นที่สำคัญที่สุดที่ได้ศึกษาและให้ข้อเสนอแนะ คือ การมีส่วนร่วมของกลุ่มคน ยากจน หรือผู้ด้อยโอกาส และที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่ง คือ พื้นที่การอนุรักษ์ควรดำเนินการร่วมกัน รวมหมดในพื้นที่ป่าสงวน มากกว่าสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง

Simonovic (2006, p. 189) กล่าวว่า การให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วม การตัดสินใจนั้นในทางปฏิบัติ อาจยังยากซับซ้อนกว่าจะหาข้อยุติได้ อย่างไรก็ตาม ได้ศึกษาและ ทดลองรูปแบบการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมแบบพหุเกณฑ์ (Multiple Criteria) ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งประเทศลาวยังมีได้มีการริเริ่มศึกษา ทดลองอาจนำมาประยุกต์ทดลองใช้ในเขตป่าสงวน ซึ่งเป็นระบบนิเวศเฉพาะที่อ่อนไหวและองค์กร ต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ดำเนินการกิจกรรม การอนุรักษ์หลายประการในปัจจุบัน

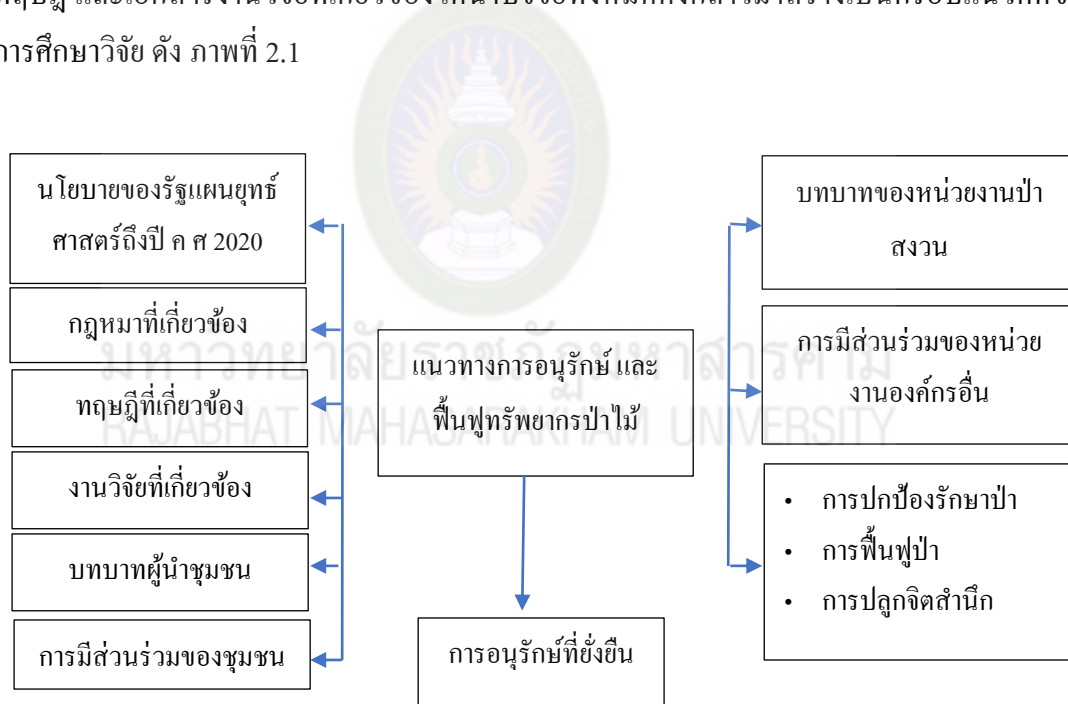
Wakeel (2548, p. 239) กล่าวว่า นอกจากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่ามี การส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ เช่น ต้นยูคาลิปตัส เป็นต้น ซึ่งเป็นพืชเชิงเดี่ยวที่ทำให้ระบบนิเวศ ท้องถิ่น ลมสลายลงได้ ดังเช่น ได้ศึกษาและพบการกระทบต่อระบบนิเวศด้วยการทำลายโครงสร้าง

ป่าไม้ในประเทศอินเดีย ในกรณีนี้การจัดการป่าอย่างยั่งยืนควรคำนึงถึงการจัดการระบบนิเวศ องค์รวมด้วยมิใช่การจัดการป่าแต่เพียงอย่างเดียว

2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนบ้านน้ำพาก และหน่วยงานรัฐในเขตป่าสงวนดงหัวสาว เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหลายท่านเพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

คือ นโยบายของรัฐเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาป่าไม้ บทบาทของผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การได้รับข้อมูลข่าวสาร แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้นำปัจจัยทั้งหมดดังกล่าวมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดของการศึกษาวิจัย ดัง ภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว

จากเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าให้กับมาในสภาพเดิมต้องอาศัยทุก ๆ ภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องรักษาพัฒนาการจัดการป่าสงวนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน และ ประชาชน พร้อมใจกัน ช่วยกัน และปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนคนรุ่นหลังให้มีจิตรักป่า รักสัตว์ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ให้คงอยู่อย่างยาวนานตลอดไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ดงหัวสาว ผู้วิจัย ต้องการศึกษาสภาพทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากป่า กิจกรรม วิธีการ ปัญหา อุปสรรค และศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว (เฉพาะพื้นที่เขตบ้านน้ำพาก) เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ข้อมูลและแหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้จากแหล่งข้อมูลภาคสนามในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวเฉพาะเขตบ้านน้ำพากจากผู้รู้และผู้ที่เกี่ยวข้องและได้จากห้องสมุดสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

3.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิคือข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายโดยการสัมภาษณ์ทั้งแบบสนทนากลุ่มและรายบุคคล จากการตอบแบบสอบถามรวมทั้งสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

3.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ รายงานการวิจัย ซึ่งได้จากผู้ที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์โดยตรงจากวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ พร้อมทั้งงานวิจัยต่าง ๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารที่เป็นที่ยอมรับระดับสากล ตลอดจนสำนักงานแขวง แผนกแผนการและการลงทุน แผนกกิจกรรม และป่าไม้แขวง หน่วยงานป่าสงวน รวมทั้งแหล่งเว็บไซต์ต่าง ๆ

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และ กลุ่มเป้าหมาย

3.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน ในปี พ.ศ. 2560 จำนวน 205 คน โดยเอาหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ครัวเรือนละ 1 คน ได้ประชากรในการวิจัยทั้งหมด 250 คน(คน/ครัวเรือน)

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

จากประชากร 205 คน ได้เอาหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนของหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่สามารถให้ข้อมูลได้ มีวิธีการและขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.2.2.1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณของทาโรยามาเน (Taro Yamane, 1973, p. 727, อ้างใน รังสรรค์ สิงหาเลิศ, 2558, น. 69) มากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2} \quad (3-1)$$

กำหนดให้ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน ประชากรทั้งหมดของการวิจัย จำนวน 205 ครัวเรือน

e แทน ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

นี้ กำหนดให้ไม่เกิน .05

แทนค่าในสูตรได้ดังนี้

$$n = \frac{205}{1 + 205 \times (.05)^2} \quad (3-2)$$

n = 135.53 ครัวเรือน กำหนดเป็น 136 ครัวเรือน ได้กลุ่มตัวอย่าง 136 คน

จากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่าง 136 คน ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ใช้วิธีการจับฉลาก โดยเขียนชื่อหัวหน้าครัวเรือนลงในแผ่นกระดาษ ใช้ 1 แผ่น ต่อ 1 ชื่อ ใส่งไปลงในกล่อง เขย่าคละกันไป แล้วหยิบออกมาทีละแผ่น เมื่อจับได้ชื่อใดก็เขียนไว้ แล้วนำเอาชื่อที่หยิบได้ลงไปลงในกล่องคืนตามเดิม เพื่อให้แต่ละชื่อมีโอกาสเลือกเท่าๆ กัน

ถ้าหยิบซ้ำกับใบเดิมที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างแล้ว ก็ให้วางคืนเข้าไปตามเดิมแล้วหยิบใหม่จนเสร็จ จะได้กลุ่มตัวอย่าง 136 คน

3.2.3 กลุ่มเป้าหมาย (แบ่งออกเป็น 2 ระยะ)

ระยะที่ 1 : กลุ่มเป้าหมายใช้สัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กำหนดเจาะจง ได้แก่ ผู้อาวุโส และ คณะกรรมการบ้านจำนวน 7 คน นายบ้านรองนายบ้านจำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว จำนวน 9 คน รวม 21 คน

ระยะที่ 2 : กลุ่มเป้าหมายใช้ Focus Group ผู้วิจัยได้กำหนดเจาะจง ได้แก่ ผู้นำชุมชนบ้านน้ำพาก และคณะกรรมการบ้านจำนวน 7 คน นายบ้านรองนายบ้านจำนวน 5 คน ตัวแทนครัวเรือนบ้านน้ำพากจำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่ป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว จำนวน 9 คน รวม 31 คน

3.3 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) มีโครงสร้าง ซึ่งได้มาจากการศึกษาข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้นำบ้าน รองนายบ้าน แนวทางการสัมภาษณ์ประเด็นหลัก ประกอบด้วย 1) เศรษฐกิจ สังคม 2) ความเชื่อในด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน 3) ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าสงวนและข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์บุคคลกรที่เกี่ยวข้องการจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ พนักงานหน่วยงานคุ้มครองป่าสงวน แนวทางการสัมภาษณ์ประเด็นหลัก ประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพแบบแผนการทำงานในระยะที่ผ่านมา การใช้ทรัพยากรป่าไม้ของกลุ่มคนจากป่าสงวนดงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองปะทุมพอน ปัญหา อุปสรรคและปัญหาต่อการอนุรักษ์ และ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว พร้อมข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ผู้เฒ่า ผู้แก่ และกรรมการบ้าน แนวทางการสัมภาษณ์ประเด็นหลักประกอบด้วย สภาพทั่วไปของชุมชน ประวัติชุมชน

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามตัวแทนครัวเรือนบ้านน้ำพาก จำนวน 136 คน แนวทางการสอบถาม ประเด็นหลักประกอบด้วย สภาพทั่วไป การใช้ประโยชน์จากป่า ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าสงวน และการอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวเมืองปทุมพร และ ข้อเสนอแนะ

3.4 การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสอบถามผู้รู้บ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การก่อตั้งป่าสงวน ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารหนังสือต่าง ๆ และออกสำรวจภาคสนาม เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.4.1.1 ศึกษาขั้นตอนและรูปแบบการทำสัมภาษณ์จากเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาสำรวจ และศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องศึกษา เพื่อกำหนดกรอบเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานการจัดการป่าสงวนปทุมพร

3.4.1.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขจนได้แบบสัมภาษณ์ ที่สมบูรณ์ตรงจุดมุ่งหมายของการศึกษารั้งนี้ อย่างแท้จริง

3.4.1.3 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์จำนวน 5 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.4.2 แบบสังเกต ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสังเกต โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและออกสำรวจภาคสนามเพื่อสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว พื้นที่บ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขั้นตอนในการสร้างแบบสังเกต ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.4.2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบการสร้างแบบสังเกต

3.4.2.2 สร้างแบบสังเกตให้ครอบคลุมเนื้อหาตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงแก้ไขจนได้แบบสังเกตที่สมบูรณ์ตรงจุดมุ่งหมายของการศึกษารั้งนี้ อย่างแท้จริง

3.4.2.3 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสังเกตจำนวน 5 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.5 วิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.5.1 ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีของบุคคลต่างๆ

3.5.2 ร่างแบบสอบถามให้มีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้สร้างและปรับปรุงมาจากแนวคิดทฤษฎีของ คำกิ่งแก้ว ปัดทำมะวง (2549)

3.5.3 นำแบบสอบถามที่ร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.5.4 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน คือ นาย ปะกิด วันนะลัดสะหมี ดร คำกิ่งแก้ว ปัดทำมะวง นาย คำไพ หลวงราช นายวิสุท ตาลจันทู และ นาย คำตัน อำคาวง เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาเพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาและเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือ IOC (Index of Item-Objective Congruence) เลือกคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป แล้วนำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบอีกครั้งหนึ่ง

3.5.5 นำเอาแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน อยู่บ้านพัฒนาบังเลียง(หลัก 24 ใต้) เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียงและนำใช้ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวนี้เช่นกัน เพื่อทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาช (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.85 แล้วจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

3.6.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารหนังสือต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา

3.6.2 การศึกษาภาคสนาม การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ สังเกต การสัมภาษณ์จะใช้วิธีจดบันทึกตามความเหมาะสมส่วนการสังเกตใช้วิธีการจดบันทึกในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มบุคคลที่จะสัมภาษณ์ไว้ดังนี้

ตัวแทนครัวเรือนจากบ้านน้ำพากผู้นำชุมชน และคณะกรรมการบ้านน้ำพาก นายบ้านและรองนายบ้านๆ น้ำพาก กลุ่มหัวหน้างานที่เกี่ยวข้องการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ ได้แก่ คน

ในหน่วยงานคุ้มครองป่าสงวนคงหัวสาว การสัมภาษณ์เพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลสภาพทั่วไป ประวัติความเป็นมาสภาพความเปลี่ยนแปลง กิจกรรมและวิธีการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน ปัญหาและอุปสรรค ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการป่าสงวน จาก ผู้รู้ ผู้นำชุมชน และ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ ข้อเสนอแนะ การสังเกต โดยใช้ การสังเกต กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่าสงวน สภาพนิเวศวิทยาภูมิทัศน์ของป่าสงวน ลักษณะพื้นที่ของชุมชน สภาพความเป็นอยู่ และสภาพเศรษฐกิจของประชาชน ในชุมชน ซึ่งมีวิธี การสังเกต 2 แบบ คือ

1. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยการสังเกตพฤติกรรมทั่วไป
2. การสังเกตแบบ มีส่วนร่วมโดยผู้ศึกษาได้เข้าไป ในเหตุการณ์ ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับประชาชนในบ้านเป็นบางระยะเวลาและได้เข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้าน เช่น การประชุม

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยได้นำเอาผลการสัมภาษณ์ที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ร่วมกับผลการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และ แบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติประเภทร้อยละ เพื่อพรรณนาและวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนข้อมูลประเภทอื่นๆ จะเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการวิเคราะห์ซ้ำกลับไปกลับมา (ถามซ้ำ) ซึ่งมีกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปนี้

3.7.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

3.7.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม นำข้อมูลที่สมบูรณ์ถูกต้องมาแยกแยะ โดยเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

3.7.3 สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมภายใต้หัวข้อที่กำหนดไว้ เพื่อนำมาพิจารณาสภาพข้อมูลว่า สมบูรณ์ถูกต้องเพียงพอที่จะนำมาใช้หรือตอบปัญหาการวิจัยหรือไม่

3.7.4 เขียนรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์

3.8 การกำหนดแนวทาง

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากขบวนการต่างๆแล้ว ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลดังกล่าวมาแยกแยะพิจารณาแล้วกำหนดเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนดงหัวสาวแล้วนำเสนอต่อกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Focus Group) จากนั้นนำมาปรับปรุงใหม่แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และนำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบอีกครั้งหนึ่งแล้วนำมาปรับปรุงสร้างเป็นแนวทางที่สมบูรณ์

3.9 ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งกรอบด้านเวลา คือ เดือนตุลาคม 2560 ถึงเดือน มกราคม 2561

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ : กรณีศึกษา ป่าสงวนแห่งชาติ ดงหัวสาว เมืองปทุมพร แขวงจำปาสก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาบ้านน้ำพาก ใช้เป็นพื้นที่ในการเก็บข้อมูลจากการศึกษาและการสัมภาษณ์พูดคุยกับชาวบ้านและชาวสวนกาแฟ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาสภาพทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากป่าและกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบ้านน้ำพากและชาวสวนกาแฟจุดหนองแ้งและห้วยพุง เมืองปทุมพร
2. ศึกษาปัญหา และอุปสรรคการจัดการป่าสงวนดงหัวสาวของหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในระหว่างที่ผ่านมา
3. ศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบ้านน้ำพากและหน่วยงานเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว

ซึ่ง จะนำเสนอในเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชน ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชนรอบพื้นที่ป่าสงวนดงหัวสาว สภาพทั่วไปของป่าสงวน ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ กิจกรรมและ วิธีการในการจัดการป่าสงวนและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าสงวน ของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าสงวน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการจัดการและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ตาม ความคิดเห็นของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนดงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสก

4.1 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าสงวน

จากการสัมภาษณ์ สอบถามและการสังเกตของผู้วิจัย โดยการสัมภาษณ์ สอบถามที่เป็นตัวแทนครัวเรือนทั้งสองกลุ่มก่อนคือกลุ่มชาวสวนกาแฟและชาวบ้านน้ำพาก ได้พบว่าชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์จากป่าโดยเก็บของป่า การเก็บพืชผัก เห็ด พวกแมลง สมุนไพรและสัตว์น้ำจำพวกกุ้ง หอย ปู ปลา เพื่อ

นำมาบริโภคเป็นอาหารในครัวเรือน ส่วนต้นไม้สำหรับการก่อสร้างที่พักอาศัยได้ใช้ประโยชน์ จากป่า
สงวน ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลการใช้ประโยชน์ ผู้วิจัยได้ยกมาเป็นตัวอย่างในตาราง ต่อไปดังนี้

ตารางที่ 4.1

พืชพรรณธรรมชาติประเภทพืชอาหาร

ลำดับที่	ชื่อท้องถิ่น	ส่วนที่ใช้ประโยชน์	การใช้ประโยชน์
1	จองบาน	ผล	ใช้เป็นอาหารได้
2	สะเม็ก	ใบอ่อน , ยอดอ่อน	ใช้เป็นอาหารได้
3	หมากขามป้อม	ผล	ใช้เป็นอาหารได้
4	กระโดน	ใบอ่อน , ยอดอ่อน	ใช้เป็นอาหารได้
5	จี้เหล็ก	ใบอ่อน	ใช้เป็นอาหารได้
6	ส้มเลี้ยว	หมาก ใบอ่อน ยอดอ่อน	ใช้เป็นอาหารได้
7	มะม่วงป่า	ผลอ่อน แก่ สุก	ผลไม้สด
8	สะเดา	ใบอ่อน ยอดอ่อน ดอก	ใช้เป็นอาหารได้
9	กระบก	ผลแก่	ใช้เป็นอาหารได้
10	ไผ่ป่า	ผลแก่	ใช้เป็นอาหารได้
11	ตัวส้ม	ใบอ่อน ยอดอ่อน ดอก	ใช้เป็นอาหารได้
12	มะกอก	ใบอ่อน ยอดอ่อน ดอก ผล	ใช้เป็นอาหารได้
13	ส้มโอมง	ใบอ่อน ยอดอ่อน ผล	ใช้เป็นอาหารได้

การใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าและแมลงบริเวณป่าสงวนดงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร
แขวงจำปาสัก สัตว์ ที่นำมาประกอบอาหารของชาวบ้านสามารถหาได้ตลอดปี แล้วแต่ชนิด และ
ประเภทของแมลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์จำพวกแมลง ดังนี้

ตารางที่ 4.2

แมลงในระบบนิเวศป่าผลิตประทุมพอน

ลำดับที่	ชื่อสามัญ (ชื่อพื้นบ้าน)	ฤดูกาลที่เก็บหา	วิธีการเก็บหา	การนำไปใช้ประโยชน์
1	กิโปรม	ตลอดปี	ใช้เสียมขุด	หมก คั่ว ทอด ปั่น
2	แมงกิหนูน	เม.ย.- ก.ค.	ใช้ไฟส่องหา	คั่ว ทอด ปั่น
3	แมงคาม	พ.ย.- ธ.ค.	ใช้มือเปล่าจับ	คั่ว ปิ้ง
5	ด้กแดน	เม.ย.- มิ.ย.	ใช้เสียม มือเปล่าจับ	เอาส่วนแข็งออกทอด
6	แมงกุดจี	มิ.ค.-ก.ค.	ใช้เสียม มือเปล่าจับ	เอาส่วนแข็งออกทอด
7	แมงแครง	ตลอดปี	ใช้กาวขุ่น	คั่ว ปิ้ง
8	กิหรีด	ตลอดปี	ใช้เสียมขุด	คั่ว ทอด
9	แมงดา	ตลอดปี	ใช้ไฟล่อ	ทอด ยำ ปั่น
10	จักจั่น	ตลอดปี	ใช้กาว	ทอด ก้อย ลาบ ปั่น
10	แมงทับ	ตลอดปี	ใช้มือเปล่า	คั่ว
11	มดแดง	ตลอดปี	ใช้ไม้แห่	กินสด อื่นๆ
12	แมงเม่า	พ.ค.- ก.ย.	ใช้ไฟล่อ	คั่ว
13	แมงคืบเต่า	ตลอดปี	ใช้สวิงจับ ใช้ไฟล่อ	คั่ว
14	หอย	ตลอดปี	ใช้สวิงและมือ	อ่อม แกง
15	แมงกิชอน(แมงกะซอน)	ตลอดปี	ใช้สวิงจับ	คั่ว หมก
16	กิปอ (จิหรีดน้อย)	ตลอดปี	ใช้เสียมขุด	คั่ว หมก
17	กิโหล่น (จิหรีดดา)	ตลอดปี	ใช้เสียมขุด	คั่ว หมก
18	แมงมัน	เม.ย.- มิ.ย.	ใช้สวิงจับ	ปิ้ง หมก คั่ว
19	แมงซ้าง(แมงค่อมทอง)	เม.ย.- พ.ค.	เขย่าต้นไม้มือจับ	กินสดคั่ว
20	ด้วงกล้วย	ตลอดปี	ใช้มือเปล่าจับ	หมกคั่ว
21	ผึ้ง	ตลอดปี	รุมควนไม้ต้ง	ตัวอ่อนกินสด
22	ต่อ	ตลอดปี	รุมควน ไม้ต้ง	ตัวอ่อนกินสด
23	แตน	ตลอดปี	ไม้ต้ง	ตัวอ่อนกินสด

ตารางที่ 4.3

พืชพรรณธรรมชาติที่ใช้ทำสมุนไพรและประเภทไม้ก่อสร้าง

ลำดับที่	ชื่อท้องถิ่น	ส่วนที่ใช้ประโยชน์	การนำไปใช้ประโยชน์
1	ไม้เกดสะหนา	เนื้อไม้, กิ่ง	เป็นยาบำรุงร่างกาย แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย ใช้ทำเครื่องมืออื่น ๆ
2	ไม้แคนเรือ	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
3	หญ้าคา	ลำต้น ใบ	ใช้มุงหลังคาบ้าน
4	สะเม็ก	เนื้อไม้, กิ่ง ใบ	เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ อาหาร
5	ไม้หว่า	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน เครื่องมือการเกษตร
6	ไฮแดง	ลำต้น	เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ
7	กระโดน -	เปลือก เนื้อไม้, กิ่ง	- ย้อมผ้า-เครื่องเรือน เครื่องมือการเกษตร
8	หมากจอบบาน	ผล - เนื้อไม้, กิ่ง	ใช้เป็นยารักษาโรค - เครื่องเรือน เครื่องมือการเกษตร
9	สะเดา	เนื้อไม้, กิ่ง เปลือก	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร ใช้ย้อมผ้า
10	ไม้ประดง	เนื้อไม้, กิ่ง เปลือก	เครื่องเรือน, เครื่องตกแต่งบ้าน – ต้มกินน้ำ แก้ปวด
11	ไม้ไผ่ป่า	ลำต้น – ตา	ใช้ก่อสร้างบ้าน ฝายบ้าน – ต้มกินน้ำรักษาเส้นเอ็น
12	ตอง	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน , เครื่องมือการเกษตร
13	กระบาก (บาก)	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
14	กระบอก	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน เครื่องมือการเกษตร
15	เหล็ก	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน , เครื่องมือการเกษตร
16	ตะแบง	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน , เครื่องมือการเกษตร
17	แหน	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
18	หัวโหล่น	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน , เครื่องมือการเกษตร
19	พุง	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
20	คอแลน	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
21	เหียง	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน , เครื่องมือการเกษตร
22	กะเดาซ้าง	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน , เครื่องมือการเกษตร
23	จิวป่า	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน , เครื่องมือการเกษตร

(ต่อ)

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อท้องถิ่น	ส่วนที่ใช้ประโยชน์	การนำไปใช้ประโยชน์
24	ประคู้	เนื้อไม้, กิ่ง เปลือก, ดอก	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร- ต้มกินน้ำเป็นยา บำรุงหลังคลอดบุตร
25	มะกอก	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
26	แดง	เนื้อไม้, กิ่ง หนาก	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร – ต้มกินน้ำ
27	ชี	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
28	ห้าอ่าว	เนื้อไม้, กิ่ง แก่น	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร – ต้มน้ำทา ผิวหนัง, กลาก, เกื้ออื่น
29	จวง	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
30	มันป่า	เนื้อไม้, กิ่ง	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร
31	มะม่วงป่า	เนื้อไม้, กิ่ง, เมล็ด	เครื่องเรือน, เครื่องมือการเกษตร – ต้มกินน้ำแก้ท้อง ร่วง, บิด

จากการนำเสนอข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า ผลผลิตถือว่าได้ให้ความสำคัญกับ ประชาชน บ้านน้ำพากเป็นอย่างมากทั้งอดีตและปัจจุบันทำให้เกิดการพึ่งพากันทั้งป่าและ ชุมชน จากปัญหาความ ลดลงของป่าสงวนได้ทำให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้จากการสูญเสียทรัพยากรป่าไม้จึงเกิดการฟื้นฟูจัดการ ป่าแบบยั่งยืนและได้เรียนรู้ถึงการใชทรัพยากรป่าไม้อย่างมีคุณค่าและ เกิดประโยชน์สูงสุด

ภาพที่ 4.1 การนำของป่ามาปรุงแต่งใช้ประโยชน์และขายเป็นรายได้เสริม

ภาพที่ 4.2 การนำใช้ประโยชน์ไม้แปรรูปและไม้ท่อนจากป่าสงวนดงหัวสาว

4.2 กิจกรรมวิธีการในการจัดการป่าสงวนและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าสงวนของชุมชน

4.2.1 กิจกรรมและวิธีการในการจัดการป่าสงวน

ก. การศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดการการอนุรักษ์ป่าสงวนดงหัวสาว ของชุมชนบ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาพบว่า ในระยะป่าสงวนได้รับทุนจาก IUCN ชาวบ้านน้ำพากทุกคนมีความเข้าใจ มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการป่าสงวน คือ

1. ชาวบ้านรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเขตแดนป่าสงวนเพาะมีหลักเขตแดนแล้วและทางภาครัฐก่อตั้งจัดทำการมอบดินมอบป่าสำเร็จในปี พ.ศ. 2540

2. การเฝ้าระวังรักษาป่า คณะกรรมการป่าไม้บ้าน ได้จัดตั้งกันออกตรวจตรา ลาดตระเวน การลักลอบทำลายป่าเป็นประจำ เช่น การเก็บหาของป่า (หมากจอบ) การลักลอบตัดไม้ในฤดูแล้งและการเฝ้าระวังไฟป่า

3. การปลูกป่าซ่อมแซม เพื่อทดแทนในพื้นที่เสื่อมโทรมและปลูกในวันที่สำคัญ คือ วันที่ 1 มิถุนายน ของทุกปี ซึ่งเป็นวันปลูกไม้แห่งชาติ

4. ทำป้ายคำขวัญต่าง ๆ เชิญชวนให้ชาวบ้านทุกคนร่วมกันรักษาป่าให้ยั่งยืนตลอดไป

5. การสร้างกฎระเบียบของป่าสงวนชาวบ้าน ได้มีความสามัคคีกัน ในชุมชน อย่างมุ่งมั่นและตั้งใจจริงที่จะดำรงรักษาป่าให้ยั่งยืนถาวร และเอื้อประโยชน์ต่อส่วนรวม โดย ร่วมกันกำหนดระเบียบ การปฏิบัติร่วมกัน ทั้งมีบทลงโทษผู้กระทำผิด เพื่อพิทักษ์ดูแลจัดการผืนป่าสงวนให้คงอยู่อย่างยั่งยืนนานตลอดไป สู้รุ่นลูก รุ่นหลาน มีกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์จากการป่า คือ

5.1 การเก็บหา เห็ด ผักป่า ผลไม้ป่า ไม่มีการหวงห้าม

5.2 ห้ามตัดต้นไม้หมากจอบเพื่อเก็บผล และห้ามเผาป่า

5.3 ชาวบ้านสามารถสร้างบ้านและซ่อมแซมบ้านเรือนได้โดยนำไปใช้ ประโยชน์จากไม้ป่าสงวนได้ตามการอนุญาตของคณะกรรมการปกครองบ้าน

ข. การศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมและวิธีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนของเจ้าหน้าที่หน่วยงานป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวมีกิจกรรม คือ

1. การสำรวจป่าไม้ สำรวจสัตว์ป่า เพื่อการวางแผนการจัดการป่าแบบยั่งยืน เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า

2. การตรวจตราลาดตระเวนป้องกันการลักลอบตัดไม้ ป้องกันไฟป่า
3. การปลูกป่าช่อนแวมพื้นฟูป่าเชื่อมโทรม
4. กิจกรรมการเผยแพร่ระเบียบกฎหมาย
5. กิจกรรมการทำป้ายหมายบอกต่างๆ
6. กิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกให้แก่เด็ก พัฒนานุเคราะห์ให้ความรู้เกี่ยวกับป่าสงวน เช่น การแจกยาแผ่นพับ การสร้างละคร การนำความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์เข้าสู่โรงเรียนและการตอบคำถามเกี่ยวกับการอนุรักษ์
7. กิจกรรมการพัฒนาบ้านเช่น กิจกรรมกองทุนเงินแก่ชาวบ้าน โดยไม่มีดอกเบี้ยเพื่อให้ชาวบ้านเลี้ยงสัตว์ ทำการเกษตร ตู๋ยาประจำบ้านเพื่อคอยดูแลรักษาชาวบ้านที่เจ็บไข้ได้ป่วยก่อนส่งไปโรงพยาบาล

ภาพที่ 4.3 การปลักป้ายขอบเขตป่าฟื้นฟู

ภาพที่ 4.4 ปักป้ายหมายบอกรอบเขตป่า

ภาพที่ 4.5 การเผยแพร่ระเบียบกฎหมาย

ภาพที่ 4.6 สวนกล้าเบียร์ไม้

ภาพที่ 4.7 การปลูกลูกไม้ทดแทนป่า

ภาพที่ 4.8 พิธีปลูกต้นไม้ร่วมกับชาวบ้าน

ภาพที่ 4.9 พิธีปล่อยปลาร่วมกับชาวบ้าน

ภาพที่ 4.10 การเข้าป่าสงวนของเจ้าหน้าที่

ภาพที่ 4.11 การตั้งแควมในป่าของเจ้าหน้าที่ร่วมกับชาวบ้าน

4.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่า

การสัมภาษณ์และข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาว ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวพอสมควรไม่ว่าด้วยความตื่นตัวสมัครใจ และตามขบวนการ สวมมาก ประชาชนยังมีความห่วงใย ห่วงแทนป่า ซึ่งเห็นได้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จนสามารถพัฒนาชุมชน อย่างเป็นขั้นตอนทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งได้ในที่สุด ปัจจัยที่ประชาชนยอมรับได้คือ ความรู้สึกถึง ความเป็นเจ้าของการมีส่วนใด ส่วนเสียในการใช้ประโยชน์ความสามารถที่จะนำเสนอความคิดเห็นใน การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม การที่รัฐบาลได้มีนโยบายและแผน ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาป่าไม้ แบบยั่งยืน ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นตามลำดับ ถือเอา การมีส่วนร่วมมาเป็นยุทธศาสตร์ในการวางแผนการและจัดการป่าโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคน เข้ามามีส่วนร่วม เพราะในการหาเลี้ยงชีพเป็นเรื่องที่ลำบากและมีข้อจำกัดในพื้นที่ชนบท ดังนั้นการที่จะ อุทิศเวลาในการเสาะสละประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้นต้องไม่เสียเวลาเปล่าในการหาเลี้ยงชีพ การชี้ให้เห็น ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับในอนาคต อันไกลอย่างชัดเจน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร ผลการวิเคราะห์ พบว่า ชาวบ้านได้เข้าร่วมในด้านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ร่วมให้ข้อมูล ปกป้อง ค้นคว้าหาปัญหา สาเหตุ เสนอ ความคิดเห็นทุกขั้นตอน เริ่มจากการวางแผนจนกระทั่งถึงการปฏิบัติ ร่วมในการออกเดินสำรวจ ร่วม ในการปลูกป่า เพื่อฟื้นฟูป่า ปรับหลักเขต กำหนดขอบเขตชายแดน ร่วมรับฟังการเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงระเบียบป่าสงวน และรวมติดตามและประเมินผล นั้นก่อนเพราะ ชาวบ้านได้รับผลประโยชน์จาก ป่าสงวนทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางตรงหรือทางอ้อม เช่น แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร แหล่งศึกษารธรรมชาติ แหล่งที่พึ่งทางจิตใจ โครงการอนุรักษ์ป่าสงวนก็คือ IUCNเมื่อก่อน ได้สร้างพื้นฐานโครงสร้างให้กับบ้านน้ำพากเช่น น้ำบาดาน สาธารณะสุขและกองทุนเลี้ยงสัตว์ปีก เพื่อ เป็นกองทุนหมุนเวียนภายในบ้าน โดยไม่มีดอกเบี้ย ผู้นำชุมชน ก่อเข้าใจ เข้าถึงชาวบ้าน คอยให้การ ปกป้อง แนะนำช่วยเหลือและดูแลตลอดเวลาในเรื่อง ดำเนินการกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟู ทรัพยากรป่าไม้ แต่ระยะหลังๆนี้ ป่าถูกบุกรุกทำลายอย่างหนักหน่วงอันเนื่องมาจากหลายสาเหตุจน ชาวบ้านไม่สามารถคุ้มครองและปกป้องได้

4.4 ข้อมูลด้านสวนกาแฟ

ป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวได้สร้างตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2543 เป็นป่าสงวนหนึ่งที่กวมเอาสวนกาแฟของประชาชนซึ่งรวมมี 2 เขตคือ เขตเมืองปากช่องและเขตเมืองปทุมพรซึ่งรวมทั้งสวนกาแฟหนองแ้วสวนกาแฟห้วยพุงที่นอนในพื้นที่ผู้วิจัยได้ศึกษาอยู่ในระยะนี้ สวนกาแฟจุดหนองแ้วและห้วยพุงได้เริ่มบุกเบิกและปลูกในปี ค.ศ. 1985-86 (พ.ศ. 2528-2529) โดยภาครัฐได้ระดมประชาชนในทั่วเมืองปทุมพร เขามาตากถางบุกเบิกปลูกกาแฟในเบื้องต้นมีประมาณ 50 ครอบครัวยุคปี 2013-2014 (พ.ศ. 2555-2556) มี 85 ครอบครัวยุคปัจจุบันจากการลงสำรวจล่าสุด 28 มิถุนายน 2560 จุดสวนหนองแ้ว 131 ครอบครัวยุคปี 259 แปลง 474.4 เฮกตาร์ (2,965 ไร่) จุดห้วยพุง 154 ครอบครัวยุคปี 2013-2014 แปลง 501.3 เฮกตาร์ (3,133.125 ไร่) ในนี้เฉพาะคนบ้านน้ำพากเอง หนองแ้ว 45 ครัวเรือน สวนห้วยพุง 68 ครัวเรือน รวม 113 ครัวเรือน นอกจากนั้นมาจากบ้านอื่น 172 ครัวเรือน

4.4.1 สภาพภูมิประเทศและความเป็นอยู่โดยทั่วไปในสวนกาแฟ

สวนกาแฟหนองแ้ว ห้วยพุง นอนในพื้นที่ใจกลางป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวเป็นเขตป่าดงดิบที่ราบเพียงอยู่จุดบริเวณสายน้ำห้วยน้ำพากและห้วยพุงเลียตามสายภู่ง(เขาป่ง) ประชาชนได้ตากถางป่าปลูกกาแฟเป็นจุดติดต่อกันไปตามแรงงานที่มีและเงื่อนไขแต่ละครอบครัว กาแฟที่ปลูกเป็นกาแฟพื้นเมืองที่เก่าแก่คือกาแฟกวาง (อาราบีกา) ชาวสวนได้ปลูกสร้างบ้านเรือนแบบถาวรและใช้ชีวิตอยู่ที่นี่ปีหนึ่ง 3 ครั้งคือ ช่วงอนามัย ช่วงใส่ฝุ่นและช่วงเก็บผลผลิต

ภาพที่ 4.12 การตั้งถิ่นฐานอยู่กาแฟ

ภาพที่ 4.13 การดำรงชีวิตอยู่สวนกาแฟ

ภาพที่ 4.14 การดำรงชีวิตของชาวสวนกาแฟ

ภาพที่ 4.15 การดำรงชีวิตของชาวสวนกาแฟ

ภาพที่ 4.16 การเคลื่อนที่สวนกาแฟ

ภาพที่ 4.17 สวนกาแฟปลูกใหม่

4.5 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนคงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามและศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 136 คน ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นเพศชาย 96 คน คิดเป็นร้อยละ 70.59 และ เพศหญิง 40 คน คิดเป็นร้อยละ 29.41 ผู้ตอบแบบสอบถามครั้งนี้มีอายุตั้งแต่ 21-35 ปี มี 57 คน คิดเป็น ร้อยละ 41.91 หญิง 32 คน คิดเป็นร้อยละ 35.35 อายุตั้งแต่ 36-45 ปี มี 48 คน คิดเป็นร้อยละ 35.29 หญิง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88 อายุตั้งแต่ 46-60 ปี มี 28 คน ร้อยละ 33.82 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นผู้อาวุโสของ หมู่บ้าน ผู้ที่มีอายุ 61 ปี ขึ้นไปมี 3 คน ร้อยละ 2.20 กลุ่มตัวอย่างจบการศึกษาระดับชั้น ป.5 มี 89 คน คิด เป็นร้อยละ 65.44 หญิง 31 คน คิดเป็นร้อยละ 22.79 ผู้ที่จบการศึกษาระดับชั้น ม.3 มี 30 คน คิดเป็นร้อย ละ 20.06 หญิง 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.15 ระดับชั้น ม.6 มี 17 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 หญิง 2 คน คิด เป็นร้อยละ 1.47 ผู้ที่จบวิชาเฉพาะระดับชั้นต้น 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา วิจัยครั้งนี้ที่เป็นพุทธศาสนิกชน ร้อยละ 54.35 เป็นกลุ่มตัวอย่างจากบ้านน้ำพากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หมวด ภาษาลาว-ไต (ลาวลุ่ม) และ คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้ให้ข้อมูลประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 16.18 รับราชการ 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88

ภาพที่ 4.18 ทีมงานเก็บข้อมูล

4.6 สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านน้ำพาก

4.6.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านน้ำพาก

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสักได้จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนายบ้านและรองนายบ้าน ซึ่งผลการศึกษารวบรวมข้อมูลได้ดังต่อไปนี้ จากการสัมภาษณ์พบว่า บ้านน้ำพากก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2510 รวมอายุได้ 50 ปี เป็นบ้านอพยพย้ายมาแต่ 4 แขวงภาคใต้ เต้าโรมกัน โดยพ่อใหญ่ บุญเสริม เป็นผู้ก่อตั้งบ้าน(ปัจจุบันได้ย้ายไปตั้งถิ่นฐานที่บ้านปากห้วยบั้งเลียง) การตั้งชื่อบ้านน้ำพากได้เรียกตาม ชื่อห้วยน้ำพากที่อยู่ทางทิศตะวันตกของบ้าน ซึ่งเป็นสายน้ำหลักของบ้านน้ำพาก

4.6.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

บ้านน้ำพอกเป็นบ้านหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนดงหัวสาวมีพื้นที่ครอบคลุม ประมาณ 5,884 เฮกตาร์ (36,775 ไร่) มีขอบเขตชายแดนติดจอดังนี้:

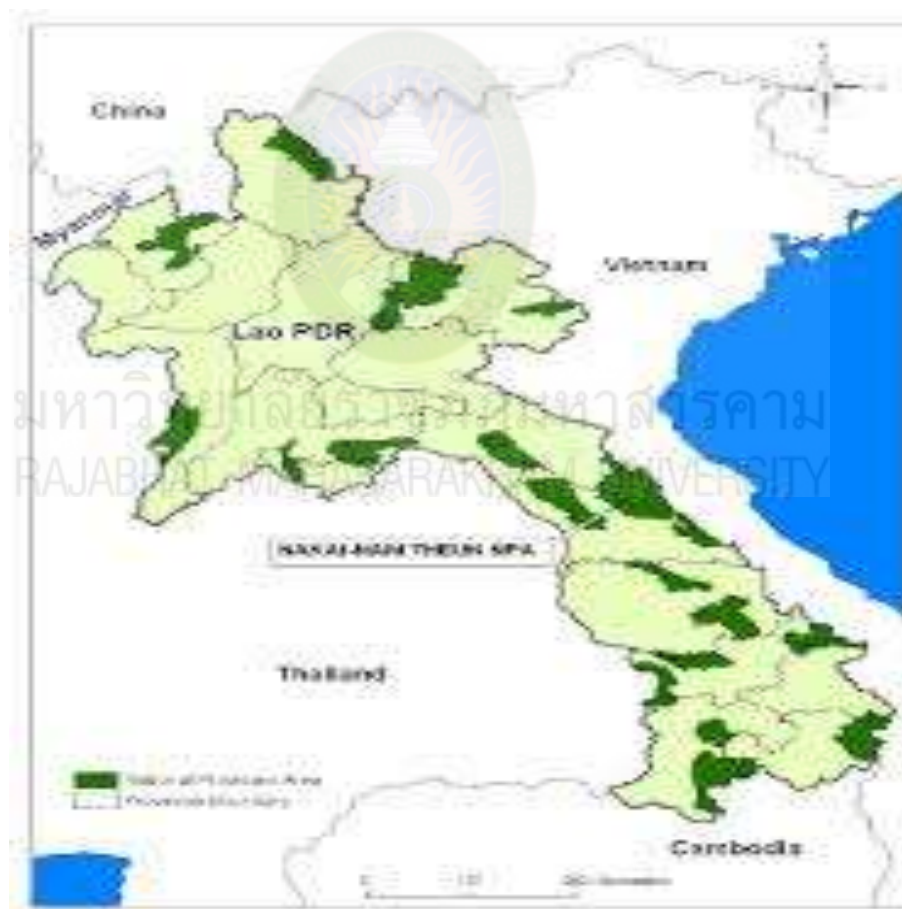
ทิศเหนือติดกับป่าสงวนดงหัวสาวยาว 10,585 กิโลเมตร

ทิศใต้ติดกับสายห้วยหมากต้องยาว 9,738 กิโลเมตร

ทิศตะวันออกติดกับป่าสงวนดงหัวสาวยาว 10,157 กิโลเมตร

ทิศตะวันตกติดกับสายห้วยบังเลียงยาว 5,795 กิโลเมตร

มีจุดที่ตั้งคือ เส้นแวง E : 599759 เส้นขนาน N : 165644

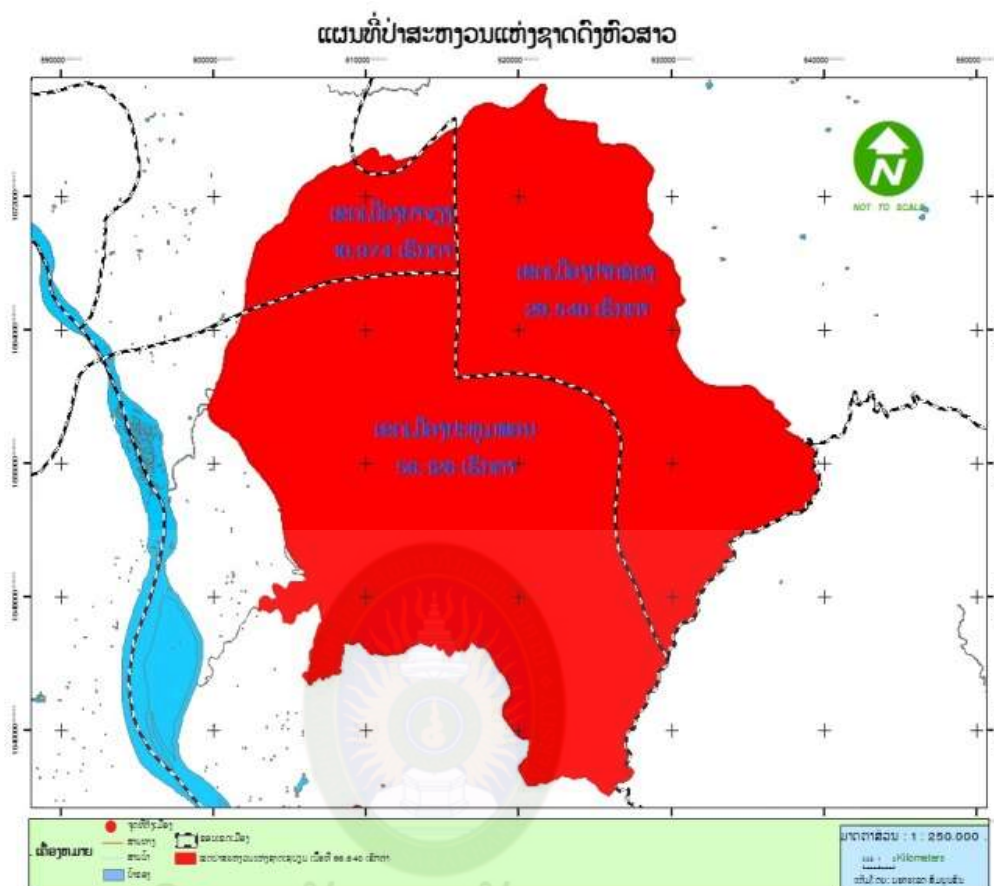
ภาพที่ 4.19 แผนที่ ป่าสงวนใน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ภาพที่ 4.19 แผนที่แขวงจำปาสัก

ภาพที่ 4.20 แผนที่การนำใช้ที่ดินและป่าไม้ของบ้านน้ำพาก

ภาพที่ 4.21 แผนที่แบ่งขอบเขตเมือง

4.6.3 ขนาดครัวเรือนและประชากร

บ้านน้ำพอก มีประชากรทั้งหมด 1,113 คน เพศชาย จำนวน 568 คน เพศหญิง 545 คน มี 205 ครอบครัวย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษามอน-เขมร(ลาวเทิง)แต่ภาษาที่ชาวบ้านใช้ติดต่อกันภายในบ้าน และบุคคลภายนอกคือภาษาลาวใต้ (ลาวลุ่ม) แต่ก้อยยังมีบางครอบครัวพูดภาษาของเผ่าตนเองใช้ติดต่อกันภายในครัวครัว คือ ภาษา ตะโอย้ ละเวน ส่วย การอพยพแรงงานไปทำงานทำในเมือง ต่างแขวงและต่างประเทศ (ไทย) 14 คน หญิง11คน รับจ้างทั่วไปพวยในบ้าน 31คน(ชาย)

ตารางที่ 4.4

จำนวนประชากรครัวเรือนของหมู่บ้านน้ำพอกและอพยพแรงงาน

หัวข้อ	ข้อมูล
1. จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	205
2. จำนวนประชากร (คน)	1,113
3. เพศชาย (คน)	568
4. เพศหญิง (คน)	545
5. ขนาดของครัวเรือน (คน/ครัวเรือน)	5.5
6. ร้อยละของประชากรที่อพยพแรงงาน	1.3

4.6.4 สภาพภูมิประเทศและความเป็นอยู่โดยทั่วไป

บ้านน้ำ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปที่ราบ บ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูง อาชีพหลักของชาวบ้าน คือ การทำเกษตรกรรม อาชีพรอง คือ เลี้ยงสัตว์ จักสาน หาปลา และ เก็บหาของป่า และ รับจ้างทำงานทั่วไปภายในบ้านและในเมือง

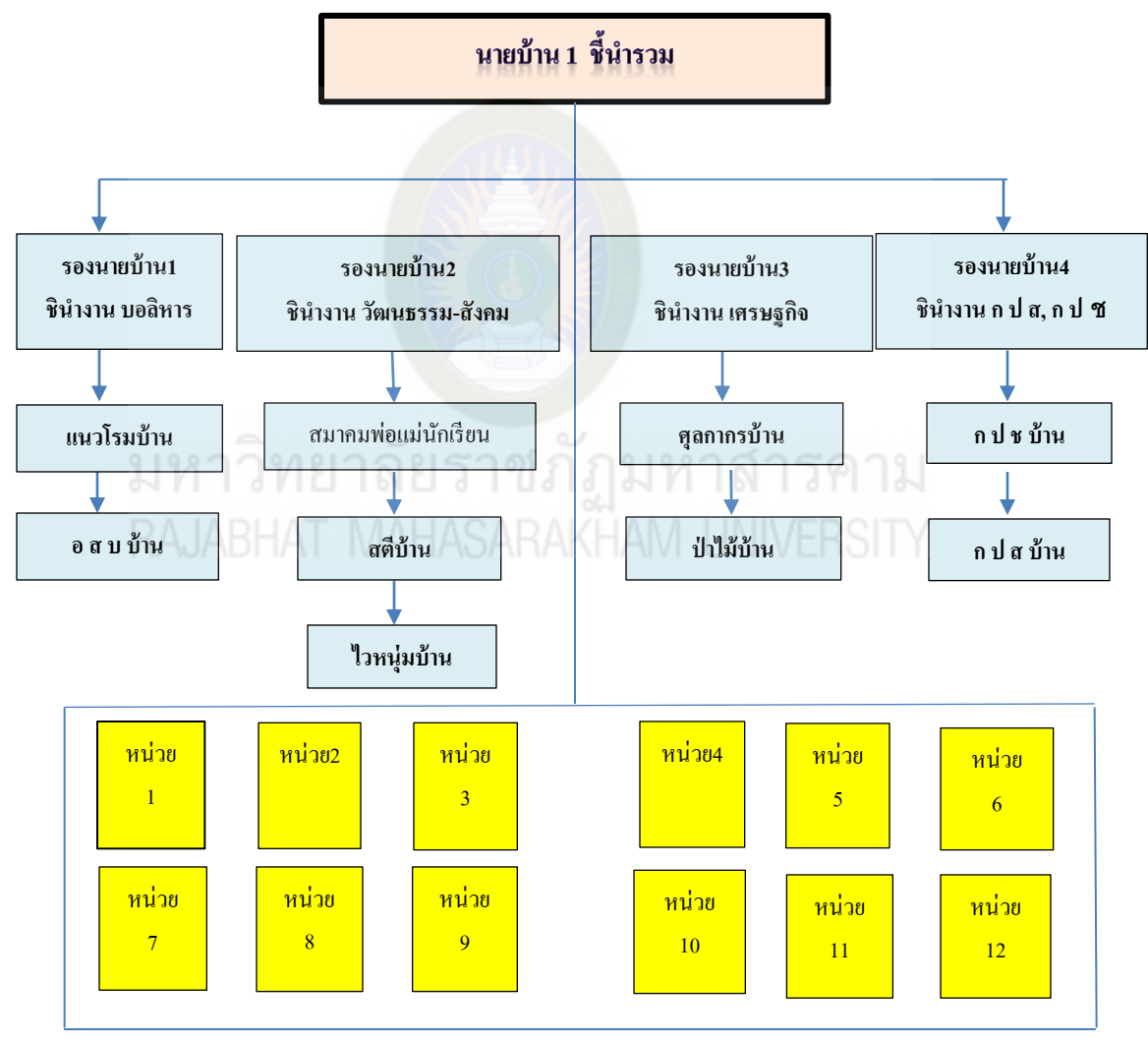

ภาพที่ 4.21 บ้านเรือนประชาชนบ้านน้ำพอก (2560)

4.6.5 ลักษณะการปกครองภายในหมู่บ้าน

การปกครองภายในหมู่บ้านแบ่งออกเป็น 12 หน่วย โดยนายบ้านเป็นผู้บังคับชาทั้งหมด แต่ละหน่วยจะมีหัวหน้าหน่วย โครงสร้างการจัดตั้งบ้านประกอบมีกรรมการหมู่บ้าน คือ กรรมการป่าไม้บ้าน กรรมการพัฒนาบ้าน โดยจะขึ้นตรง กับนายบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) 1 คน และมีคณะปกครองบ้าน (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) 4 คน มีการปกครองรวมหมู่ในบ้านและทำงานร่วมกัน

โครงสร้างการปกครองบ้านน้ำพาก

ภาพที่ 4.21 โครงสร้างการจัดตั้งบ้านน้ำพาก

4.6.6 ระบบสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้าน

ระบบสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้านมีระบบถนนผ่านใจกลางบ้านและเป็นถนนทางเข้าไปแหล่งท่องเที่ยวและเชื่อมต่อเข้าป่าสงวนเป็นทางถนนดินแดง มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน มีโทรศัพท์มือถือเกือบทุกคนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป มีน้ำบาดาลส่วนรวม (หมู่บ้าน) 1 หน่วย และครอบครัว 199 หน่วย นอกจากนี้ยังมีสาธารณะสถาน เช่น วัด โรงเรียน ประถมศึกษาและแหล่งท่องเที่ยว 2 แห่ง

ภาพที่ 4.22 แหล่งท่องเที่ยว วังสีสดใส (2560)

ภาพที่ 4.23 โรงเรียนชั้นประถมศึกษาบ้านน้ำพาก (2560)

ภาพที่ 4.24 แหล่งท่องเที่ยว ตาดกอยลอยฟ้า (2560)

4.6.7 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ของบ้านน้ำพาก นอกจากการทำนาข้าว ยังได้ทำสวนปลูกไม้สัก ทอง สวนมะม่วงหิมพานต์ สับปรด มันสำปะรัง และอื่น ๆ

ตารางที่ 4.5

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของหมู่บ้านน้ำพาก

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน	จำนวน
1. พื้นที่ทั้งหมด	5,884 เฮกตาร์ (36,775 ไร่)
2. พื้นที่ทำการเกษตรกรรม	398.84 เฮกตาร์ (2,492.75 ไร่)
4. พื้นที่ป่าสงวน	4,595.63 เฮกตาร์ (28,722.678 ไร่)
6. พื้นที่ป่าป้องกัน	202,20 เฮกตาร์ (1,263.75 ไร่)
7. พื้นที่สถานที่ท่องเที่ยว	77,77 เฮกตาร์ (486,06ไร่)
8. พื้นที่สาธารณะประโยชน์ อื่น ๆ	609.56 เฮกตาร์ (3,809.75ไร่)

4.6.8 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของบ้านน้ำพาก

4.6.8.1 ด้านเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์ ท่าน ทองคำ บ่อแก้วประเสด (ทองคำ : สัมภาษณ์ 1) ตำแหน่งรองนายบ้าน บ้านน้ำพาก ให้ การศึกษาครั้งนี้ทราบว่าหมู่บ้านน้ำพากชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ส่วนมากมีอาชีพหลัก คือ อาชีพทำสวนกาแฟ โดยยึดพื้นที่ป่าสงวนเป็นหลัก และมีอาชีพรอง คือ ทำนาข้าว เลี้ยงสัตว์ หารของป่าและ รับจ้างเป็นรายวัน ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี มีประมาณ 10,435,294 กีบ รายได้ที่ขายผลผลิต การปลูกข้าว ปลูกไม้ปลูกพืช ขายสัตว์เลี้ยง และการเก็บของป่า จากป่าสงวนเฉลี่ย 5-8 ล้านกีบต่อครัวเรือน แต่บางปีนายบ้าน คำพวง บอกว่าบางครัวเรือนมีรายได้ถึง 12-20 ล้านกีบต่อคนต่อปี (บทสรุปรายงานของนายบ้าน ค.ศ. 2015-2016) ตลาดสำหรับการจำหน่าย ผลผลิตจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงหมู่บ้าน เพราะเส้นทางคมนาคมสะดวก สบายเข้าถึงหมู่บ้านบางครอบครัวก็นำไปขายเองที่ตลาดหลัก14และตัวเมืองปากเซจากการขายผลผลิต การเก็บของป่า และหาปลาธรรมชาตินอกจากทำ นาแล้ว ชาวบ้านได้ปลูกไม้สัก ไม้ยูคาลิปตัส ม่วงหิมะพานต์ สับปรด มันสำปะรัง ปลูกพืชผัก สวนครัว และ เลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริมที่สำคัญ ใช้พื้นที่เฉลี่ย 9-12.8 ไร่ต่อครอบครัว ถือครองที่ดินเพาะปลูก สูงสุด 19-30ไร่ พื้นที่การเกษตรทั้งหมดของหมู่บ้าน จำนวน 2,493,75 ไร่ ผลผลิตโดยเฉลี่ยของ การ

ปลูกข้าว 2.5-3 ตันต่อ 6.25ไร่ ต่อ ปี บ้านน้ำพากะมีดิน ลักษณะ ดินสีเทา(ดิน โคน)เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชและต้นไม้อุตสาหกรรม เช่น เหมาะสมปลูกข้าว ไม้สักทอง ต้นไม้ให้ผล มะม่วง มะขาม ลำไย มัน เหมาะสำหรับเกษตร ปลูกพืชผักสวนครัวชนิดต่าง ๆ

ด้านการเลี้ยงสัตว์ชาวบ้านน้ำพากจะเลี้ยงวัว ควาย แพะ หมู เป็ด ไก่ เป็นส่วนใหญ่ ลักษณะการเลี้ยงเป็นแบบครอบครัว มีวัว687ตัว ควาย 50 ตัวหมู 95ตัว สัตว์ปีก2,748ตัว หนองปลาเลี้ยง 23,5 เอกรตรา (146,875ไร่) รายได้ที่ได้จากการขายข้าว กาแฟ มัน สัตว์เลี้ยงและอื่น ๆโดยเฉลี่ยประมาณ 10-13 ล้านบาทต่อคนต่อปี (บทรายงานพัฒนาบ้านน้ำพาก ปี ค.ศ . 20015-2016) ครอบครัวที่เลี้ยงเป็นฝูงใหญ่ก็สามารถ ขายทำรายได้ให้จำนวนมาก และครอบครัวเลี้ยงน้อยจำนวนการขาย 1-2 ตัวต่อปี สถานที่เลี้ยงตาม จะเลี้ยงตามทุ่งหญ้าและป่าธรรมชาติ ฤดูฝนวัว ควายจะถูกผูกไว้ที่บ้านและเลี้ยงตามไร่สวนหรือ เลี้ยงตามฟาร์มที่มีรั้วรอบ

ภาพที่ 4.25 การเลี้ยงสัตว์ของชาวบ้านในฤดูแล้งหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว (2560)

การค้าขายบางปีรองขายบ้าน ทองคำ บอกว่าบางครัวเรือนมีรายได้ถึง 20-25 ล้านบาทต่อคนต่อปี ตลาดสำ หรับการจำหน่าย ผลผลิตจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงหมู่บ้าน เพราะเส้นทางคมนาคมสะดวก สบายเข้าถึงหมู่บ้าน จากการขายผลผลิต การเก็บของป่า และหาปลาธรรมชาติ ชาวบ้านมีพาหนะในการเดินทาง เช่น รถจักรยานยนต์ จำนวน 168 คัน รถไถนาเดินตาม 107 คัน รถกระบะ 5 คัน และรถล้อ 7 คัน มีร้านขายของชำ 10ร้าน ป่าน้ำมันหัวจ่ายเคลื่อนที่ 1 ตู้ และยังมีชาวบ้านไกลเคียงนำของมาขายในหมู่บ้านอีกด้วย ชื่น ฤดูทำนาบางครอบครัวก็ทำเครื่องหัดดะกรรมเป็นพาหนะใช้ในครัวเรือนทำจากของป่าหวาย(เขาวัว)เพื่อส่งขายพวยในเมืองและประเทศเพื่อนบ้านเป็นรายได้เสริมอีกด้วย

การเก็บของป่าจากป่าสงวนคงหัวสาวมาบริโภคเก็บได้ทั้งฤดูแล้ง ฤดูฝนและได้มีการแบ่งสมาชิกในครอบครัวนี้เพื่อไปปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อเป็นรายได้เสริม

ภาพที่ 4.26 ร้านขายของชำ (2560)

ภาพที่ 4.27 การนำของมาขาย (2560)

ภาพที่ 4.28 ตู้จ่ายน้ำมัน

4.6.8.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

จากการศึกษาการสัมภาษณ์ ผู้อาวุโส ผู้สูงอายุ ในหมู่บ้าน ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม พบว่าชาวบ้านน้ำพากที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานใกล้ป่าสงวนคงหัวสาวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในกลุ่มภาษามอน-กะเม (ลาวเทิง) ซึ่งประกอบมี เผ่าตะโอย เผ่าละเวน เผ่าละเว้ เผ่าลักเผ่าส่วย และเผ่าลาว เมื่ออพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่ก็ได้นำเอาขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อจากชุมชนดั้งเดิมนั้นมาใช้ สืบต่อกันมาจาก สมัยปู่ ย่า ตา ยาย แต่มาถึงรุ่นลูกรุ่นหลานการ ความเชื่อ ความนับถือก็เปลี่ยนไปจากอดีต ด้านการนับถือศาสนามีการนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนมาก คริสต์เตียน 14 ครอบครัว นับถือผี 2 ครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามความเชื่อแบบพื้นบ้านที่ชาวบ้านนับถือ และปฏิบัติประจำทุกปี คือ บุญประเพณีต่าง ๆ ได้แก่

1. เดือนกุมภาพันธ์ ชาวบ้านพ้อมกันเอาบุญสู่ขวัญข้าวบุญประทายเปลือกข้าว
2. เดือนเมษายน ในระยะวันที่ 13-16 เมษายน ของทุก ๆ ปี ชาวบ้านทำบุญปีใหม่ ลาว (สงกรานต์) ให้รดน้ำ ขอพรพ่อแม่ ชาวบ้านมาสร้างน้ำพระพุทธรูปและไปกราบไหว้ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่มีชีวิตอยู่ โดยทำพิธีบายศรีสู่ขวัญและอุทิศส่วนกุศลให้ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว
3. เดือนกรกฎาคม เป็นบุญเข้าพรรษา เตรียมผ้าอาบน้ำฝน เทียน รูป ไปฟังธรรม ทุกคำเช้า เอาผ้าอาบน้ำฝนไปถวายพระ
4. เดือนพฤษภาคม ชาวบ้านทำบุญบั้งไฟ เพื่อบูชาแถนและขอฝนให้ตก ถูกต้อง ตามฤดูกาล
5. เดือนสิงหาคม การทำบุญห่อข้าวประดับดิน จะทำในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ก่อนจะสว่าง เป็นช่วงที่พระตีกลองดึก (กลางคืน) บุญห่อข้าวประดับดินนี้ หมายถึง ดินมีบุญมหาศาลต่อมนุษย์ ถือเอาบุญห่อข้าวประดับดิน คือ เอาข้าวฝ้างไว้ให้อาหารแก่ดิน แสดงถึงว่าเราได้ บำรุงดินใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ใส่ปุ๋ยชนิดต่าง ๆ แก่ดินที่เราได้พึ่งพาอาศัยนับแต่เกิดจนถึงตาย
5. เดือนกันยายน เอาบุญข้าวสาก ชาวบ้านจะนำ พาช้าวไปถวายพระสงฆ์เพื่ออุทิศ ส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยนำห่อข้าวไปแขวนไปตามต้นไม้ใหญ่หรือเจดีย์ มีการฟังเทศน์ ฟังธรรม พร้อม ทั้งถวายผ้าห่มสงฆ์ สิงคาคา สิงสินชัย ลำสังข์ทอง ลำกาลเกษ และอื่น ๆ ในวันเพ็ญกลางเดือนสิบ
6. เดือนตุลาคม เดือนนี้ชาวบ้านจะพากันทำบุญออกพรรษา ในวันเพ็ญ ตอนเช้าจะไปทำบุญตักบาตรที่วัด ตอนเย็นจะนำดอกไม้รูป เทียน ไปบูชา

4.6.9 ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชนรอบพื้นที่ป่าสงวนดงหัวสาวบ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร

จากสภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่าสงวนดงหัวสาวในอดีตทำให้เกิดมีชุมชนรอบพื้นที่ป่าสงวน เพราะคนในชุมชนได้พึ่งพาอาศัยและทำมาหากินในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสามารถนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.6.9.1 ลักษณะทางกายภาพ

บ้านน้ำพากขึ้นกับเมืองประทุมพอน แขวงจา ป่าสัก บ้านท่าฮู้ ส่วนใหญ่เป็น กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาในกลุ่มภาษาลาว-ไต (ลาวลุ่ม) ส่วนมากและจำนวนหนึ่งพูด ภาษาในกลุ่มภาษามอญ-เขมร (ลาวเที ง) บ้านตั้งอยู่บนที่ราบ ซึ่งความสูงจากระดับน้ำทะเล 144 เมตร ซึ่งเป็นดินดำที่อุดมสมบูรณ์มีเส้นทางเลขที่ 13 ผ่านเชื่อมต่อแขวง อัดตะปือ ผ่านเมืองท่าแดงประมาณ 110 กิโลเมตร ไปแขวงเชียงแตงประเทศ กัมพูชาประมาณ 120 กิโลเมตร ไปแขวงสาละวัน 150 และไปอำเภอช่องเม็กประมาณ 68 กิโลเมตร พื้นที่บ้านน้ำพากมีทั้งหมด 36,775 ไร่ ประชาชนประกอบอาชีพ หลักในการทำนา และทำสวน

4.6.9.2 ลักษณะของดิน

บ้านน้ำพาก เป็นดินดำ นอกเหนือจากทำนาแล้วยังเหมาะสมกับการปลูกไม้ ผล และปลูกพืชล้มลุก เช่น ข้าวโพด แตง พริก ละหุ่ง หมากแห้ง ถั่วลิสง ถั่วเขียว อ้อย กกล้วย และใช้สำหรับการเลี้ยงสัตว์

4.6.9.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของบ้านน้ำพากโดยรวมเมืองประทุมพอน มีลักษณะอากาศ ค่อนข้างอบอุ่น มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ย 25 องศาเซลเซียส ในฤดูหนาวบางฤดูกาลหนาวอุณหภูมิ ลดลงถึง 15 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนในฤดูฝนเฉลี่ย 2,600 มิลลิเมตรต่อปี มีความชื้น 70 เปอร์เซ็นต์และมี 3 ฤดู คือ

1. ฤดูฝน ฝนจะเริ่มตกเดือนเมษายนถึงพฤศจิกายนของทุกปีแต่เนื่องจากว่าอากาศ และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้เปลี่ยน ไป เช่น ป่าไม้ลดลงทำให้เกิดภาวะฝนทิ้งช่วงส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรได้ผล ไม่ดีเท่าที่ควร

2. ฤดูหนาว อากาศจะหนาวเย็นช่วงเดือนธันวาคมกลางเดือนมีนาคมของทุก ๆ ปี

3. ฤดูร้อน เริ่มปลายเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน แต่ร้อนไม่มากนักอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 18-22 องศาเซลเซียส

4.6.9.4 การคมนาคมติดต่อสื่อสาร

บ้านน้ำพอกมีการคมนาคมที่สะดวกพอสมควรเพราะตั้งอยู่ใกล้กับถนนเลขที่ 13 ได้และมีถนนดินแดงเข้าถึงบ้านสะดวกเพราะเป็นถนนที่ทางแหล่งท่องเที่ยวและสวนยางพาราได้ให้การซ่อมบำรุงดูแลรักษามาตลอด

ภาพที่ 4.30 ถนนเข้าบ้านน้ำพอก (2560)

4.6.9.5 ด้านสังคมครอบครัวและเครือญาติ

ครอบครัวในบ้านน้ำพอกส่วนใหญ่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายในหมู่บ้านมีสมาชิกในหมู่บ้านเฉลี่ย 4-6 คน ในแต่ละครอบครัวมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของคนในชุมชน ส่วนมากมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติเป็นส่วนมากมีความสามัคคีกันดี

4.6.9.6 แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคดังต่อไปนี้ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร มีห้วยน้ำพาก ห้วยตรวย ห้วยหมากต้องและห้วยน้ำใส ไหลผ่านหมู่บ้านตลอดซึ่งไหลมาจากทิศตะวันออกจากป่าสงวนคงหัวสาว ชาวบ้านที่อยู่ใกล้ลำห้วยได้ใช้ประโยชน์ โดยใช้เครื่องสูบน้ำจากลำห้วย ดังกล่าวเพื่อทำการปลูกพืช นอกนั้นยังใช้หนองน้ำธรรมชาติอีกด้วย ส่วนชาวบ้านที่อยู่ไกลจากลำห้วยดังกล่าวก็ใช้น้ำบาดาลส่วนรวมของหมู่บ้านและของบุคคลในครัวเรือนแทน แหล่งน้ำบริโภค ได้แก่ น้ำสำหรับดื่ม ปรงอาหาร เป็นต้น ชาวบ้านใช้น้ำบาดาลดื่ม และซื้อน้ำบริสุทธิ์จากโรงงานผลิตในตัวเมืองปทุมพร

ภาพที่ 4.31 ห้วยน้ำพาก (2560)

4.6.9.7 ความเชื่อของคนในชุมชน

ชาวบ้านน้ำพากใช้วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีศาสนาตามความเชื่อของพุทธศาสนิกชนทั่วไป เช่น วันเข้าพรรษาเดือน 8 ทำบุญห่อข้าวประดับดิน วันทอดกฐิน วันออกพรรษา นอกจากความเชื่อตามพุทธศาสนาแล้ว ชาวบ้านมีความเชื่อตามบรรพบุรุษที่เคยนับถือมาหลายชั่วอายุคน เช่น ผีฮักบ้าน (ผีปู่ตา) แต่ละปีชาวบ้านได้ทำ การเลี้ยงผีปู่ตาประมาณขึ้น 5 ค่า เดือน 6 ก่อนจะลงทำนาข้าว

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 4.32 วัดบ้านน้ำพาก (2560)

4.6.9.8 ความสัมพันธ์ของชุมชนกับภายนอก

เมื่อก่อนชาวบ้านน้ำพากได้ใช้เกวียนวัว ม้า เป็นพาหนะขนส่งผลผลิตด้าน การเกษตร ระหว่างบ้านต่อบ้าน บ้านต่อเมือง แขวงต่อแขวง เพื่อการแลกเปลี่ยนซื้อขาย มาถึง ปัจจุบันมีเส้นทางสะดวก สามารถเข้าไปหาพื้นที่ได้ทุกฤดู ชาวบ้านใช้พาหนะรถไถเดินตาม และ รถโดยสารประจำทาง ชาวบ้านซื้อปัจจัยการผลิตต่าง ๆ จากร้านค้าเมืองประทุมพอนจากเมืองปากเซ จากอำเภอช่องเม็ก ชายแดนลาว – ไทย เช่น รถไถนาเดินตาม จอบ เสียม ปุ๋ยเคมีต่าง ๆ ส่วนมาก ชาวบ้านจะใส่ปุ๋ยคอก (ปุ๋ยมูลสัตว์) เพื่อใส่ผลผลิตทางการเกษตร เช่น พื้นที่นา พื้นที่ปลูกผักสวนครัว สวนกาแฟเป็นต้น การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านกับหน่วยงานราชการของผู้นำชุมชนภายใน บ้านและชุมชนใช้เส้นทางที่

13 ใต้ ติดต่อกันไปมาด้วยรถโดยสาร รถส่วนตัว รถมอเตอร์ไซด์ ถือว่าการติดต่อสัมพันธ์กันสะดวกพอสมควร

4.7 สภาพทั่วไปของป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวบ้านน้ำพากเมืองปทุมพร

4.7.1 ประวัติความเป็นมา

ป่าสงวนดงห้วยสาวได้แต่งตั้งเป็นป่าสงวนแห่งชาติในปี พ.ศ. 2543 ป่าสงวนดงห้วยสาวโดยเฉพาะเขตบ้านน้ำพากเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดมีประชากรป่าไม้และสัตว์น้ำ-สัตว์มากมาย ต่อมาปี พ.ศ. 2528-2529 ภาครัฐได้ระดมประชาชนเข้ามาถากถางทำสวนกาแฟ และต่อมาการทำสวนกาแฟได้ขยายเนื้อที่อย่างกว้างขวางจึงทำให้รัฐบาล โดยเฉพาะกรมป่าไม้ได้ตัดสินใจกำหนดเป็นป่าสงวนปี พ.ศ. 2536 เพื่อยับยั้งการแผ่ลามในการทำสวนกาแฟ ต่อมาปี พ.ศ. 2539 องค์กรอนุรักษ์ป่าIUCN ได้เข้ามาช่วยในการวางแผนและจัดตั้งปฏิบัติเป็นรูปประธรรมและสิ้นสุดในปี พ.ศ. 2541

4.7.2 สภาพทั่วไปของป่าสงวน

ป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวเขตบ้านน้ำพาก เมืองปทุมพรมีความสูงจากระดับน้ำทะเล 200-1300 เมตรมีเนื้อที่ป่าไม้ปกคลุมร้อยละ 70 ป่าดงดิบร้อยละ 47 ป่าโคกรก ร้อยละ 23 ปริมาณน้ำฝน 1695-3000 mm/ปี ความชุ่มชื้นอากาศ ร้อยละ 70 มีสายน้ำไหลผ่าน สาย คือ ห้วยน้ำพาก ห้วยน้ำใส ห้วยตระกิด ห้วยควายและห้วยพุง มีหนองหลายหนอง เค้นที่สุดก็คือ ปังเกลือเป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่าหลายชนิด แต่อย่างไรก็ตามป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาว บ้านน้ำพากก็ยังผลกระทบต่อสภาพป่าและสัตว์ป่า เพราะยังมีสวนกาแฟอยู่ 2 จุดคือสวนกาแฟ จุดหนองแซ่และจุดห้วย (ภูคิน) ที่ยังเป็นปัญหามาชานาน

ภาพที่ 4.33 พื้นที่ป่าสงวนดงหัวสาวโดยรวม

ภาพที่ 4.34 พื้นที่ป่าสงวนดงหัวสาวโดยรวม

ภาพที่ 4.35 ภาพแผนที่แสดงสวนกาเฟออยู่ในเขตป่าสงวน

ภาพที่ 4.36 เส้นทางเข้าพื้นที่ป่าสงวนดงหัวสาว ดงหัวสาว (2560)

4.7.3 ที่ตั้งและอาณาเขตของป่าสงวนดงหัวสาวบ้านน้ำพอก เมืองปทุมพร

ที่ตั้งและอาณาเขตของป่าสงวนดงหัวสาวบ้านน้ำพอก เนื้อที่ป่าสงวน 5,884 เฮกตาร์ (36,775ไร่) กรอมเอา 5,35% ของพื้นที่ป่าสงวนดงหัวสาวทั้งหมด มีที่ตั้งอยู่ทิศใต้ของพื้นที่ป่าสงวน ค่าพิกัดที่อ่านได้จากเครื่องหาตำแหน่งจากดาวเทียม G.P.S คือ E : 1688000-16896000 N : 11796000-11812000 กรอมเอา 5 เขตย่อยคือ : 5,7,8,9,10 ที่ทางการป่าสงวนได้กำหนดขึ้นเพื่อสะดวกในการตรวจตราติดตามและเก็บทำข้อมูลต่าง ๆ

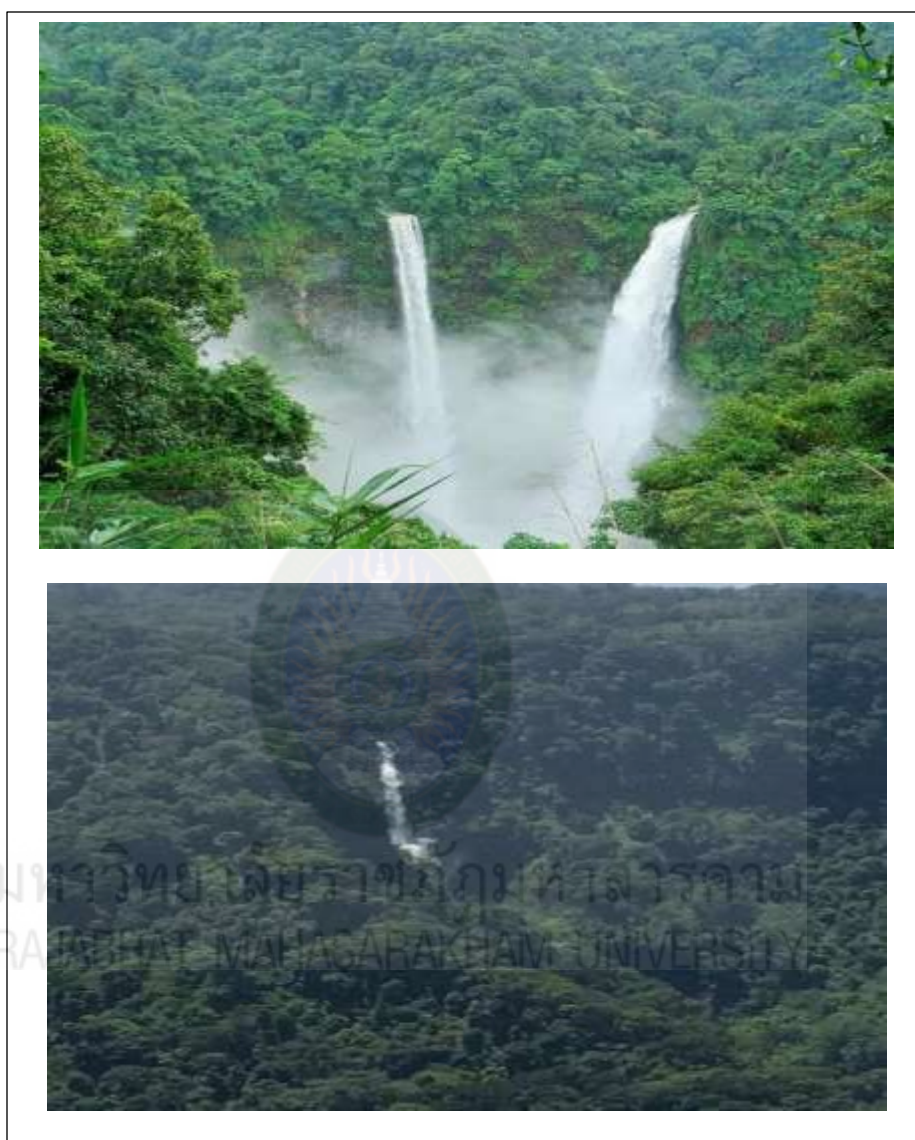
ภาพที่ 4.37 แผนที่การนำใช้ที่ดินและป่าไม้ของบ้านน้ำพอก

ภาพที่ 4.38 แผนที่ตั้งขอบเขตป่าสงวน คงหัวสาว

4.7.4 ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในบริเวณป่าสงวนคงหัวสาวบ้านน้ำพาก

พื้นที่ป่าสงวนเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติ มีความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีความหนาแน่นของพันธุ์ไม้นานาพรรณชนิดต่าง ๆ ขึ้นปะปนกันและมีไม้ที่มีคุณค่าทางด้านเศรษฐกิจได้แก่ ไม้ประดู่ ไม้กระบาก ไม้ยาง ไม้แดง ไม้แคนคาย ไม้เต้ ไม้เปื่อย ไม้จอบ บาน ไม้กระบก ไม้เหล็ก ไม้ต้อง ไม้พุง ไม้แหน ไม้จิวป่า ไม้หัวโล้น เป็นต้น จำพวกเห็ดตามธรรมชาติ เช่น เห็ดขาว เห็ดปลวก เห็ดผึ้ง เห็ดหูหนู เห็ดขอน และเห็ดอื่น ๆ ที่กินได้และกินไม่ได้ นอกจากนี้ยังมีจำพวกแมลง เช่น แมงกิ้งกูด กิโปรม แมงคาม และผักพื้นบ้าน เช่น ผักกระโดน ผักสะเม็ก ผักคิ้ว เป็นต้น สภาพป่า ในอดีตยังสมบูรณ์เป็นที่เก็บ ชับน้ำตามธรรมชาติของชุมชนรอบพื้นที่ป่า สภาพความชุ่มชื้นของพื้นที่ก่อให้เกิดมีแหล่งน้ำธรรมชาติต่าง ๆ รอบบริเวณป่าสงวน คือ ห้วยน้ำพาก ห้วยหมากต้อ ห้วยตรวย ห้วยน้ำใส และสายห้วยน้อยอีกหลายสาย นอกนั้นยังมีหนองน้ำคือ: หนองแสง หนองแวง หนองไม้หัก หนองบัว หนองป่าแก้ว หนองสองห้อง หนองสามหิ้ง หนองหัวฟู หนองปากอง ซึ่งเป็นแหล่งทำมาหากินและใช้เข้าในการเกษตร

ภาพที่ 4.39 น้ำตกตาดพานพื้นที่ป่าสงวนดงหัวสาว (2560)

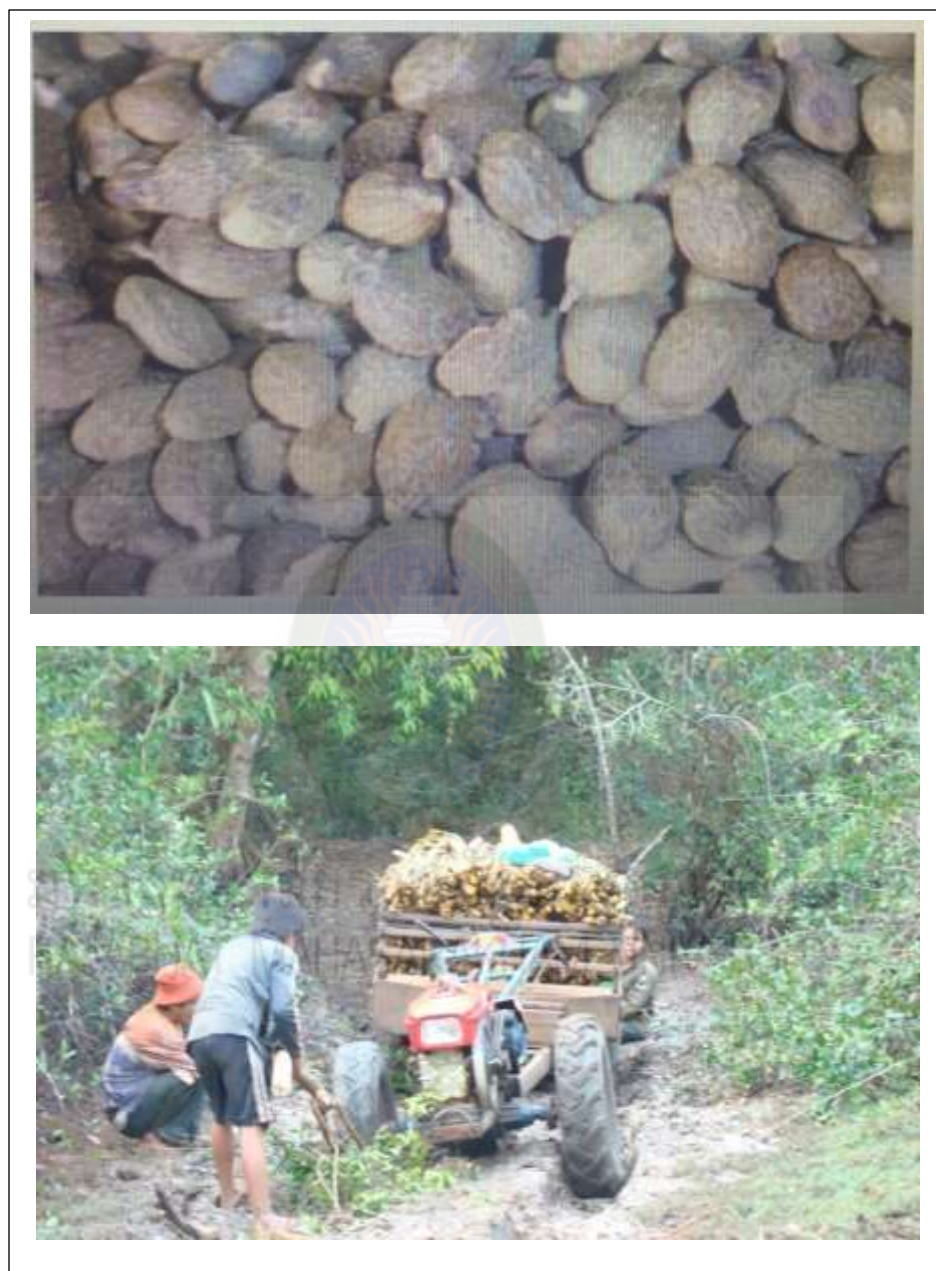
พันธุ์พืชธรรมชาติ จากการลงเก็บข้อมูลทางด้านพันธุ์พืชอยู่ในเขตป่าสงวนของเจ้าหน้าที่ป่าสงวนคงหัวสาวในปี ค.ศ. 1997 (พ.ศ. 2540) ผ่านมาพบว่า ป่าไม้มี 5 ชนิด คือ ป่าดิบ ป่าผสมใบ ป่าโลก (ป่าเต็งรัง) ป่าเล้าและทุ่งหญ้า ได้พบพันธุ์ไม้ที่หลากหลาย เป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจอยู่ในป่าดิบ ป่าผสมใบมี 30 ชนิด ชนิดสำคัญที่ชาวบ้านเอาไปสร้างบ้าน คือ ไม้ยาง ไม้กระบาก ไม้จิกคง และบรรดาชนิดพันธุ์ไม้อื่น ๆ

ภาพที่ 4.40 ป่าไม้อยู่บริเวณน้ำตก (ตาคนกมุน)

ภาพที่ 4.41 ป่าไม้ในเขตป่าสงวน

ภาพที่ 4.42 ภาพของป่ามากองบ้านและเครื่องเหมาในเขตป่าสงวน

ตารางที่ 4.7

ผลการสำรวจพรรณไม้ธรรมชาติ เป็นเศรษฐกิจที่มีในเขตป่าสงวนดงหัวสาวบ้านน้ำพาก

ลำดับ ที่	ชื่อสามัญ/ (ชื่อพื้นบ้าน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อตระกูล (ชื่อวงศ์)
1	จอบ (พุททะลาย)	Scaphium lychnophorum	STERCULIACEAE
2	กระบอก BEINN.	Irvingia malayana OLIV. et	LXONANTHACEAE
3	ต้องป่า	Sandoricum indicum	CAV. MELIACEAE
4	กระบาก (บาก)	Anisoptera costata.	DIPTEROCARPACEAE
5	เหล็ก	Mesua ferrea	UI
6	ตะแบก	Lagerstromia floribunda	LYTHRACEAE
7	แหน	Terminalia belerica	MILIACEAE
8	หัวโหล่น	Albizia codoratisima	MIMOSACEAE
9	น้ำเกี๋ยง	Mclanorrhoca laccifora	ANACARDIACEAE
10	พุท	Tecrameles nudiflora	R.BR. UI
11	คอแลน	Xerospermum laoticum	GAGN SAPINACEAE
12	แคนเรือ	hopea odorata ROXB	DIPTEROCARPACEAE
13	แดง	Xylia kerrii	CRAIBA IMOSACEAE
14	หมากม่วงป่า	Mangifera pentondra	ANACARDIACEAE
15	ไม้พะยุง	Dalbergia cochinchinensis P	LEGUMINOSAE, SUB.F
16	ไม้จำปาป่า	Michelia champacal.	MAGNONIACEAE
17	ไม้หว่า	Eugenia compongensis	MYRTACEAE
18	ขี้เหล็ก	Cassia siamea	Britt LEGUMINOSAE
19	เหียง (สะแบง)	Dipterocarpus obtusifolius	DIPTEROCARPACEAE
20	กะเดาซ้าง	Melia azedarach L.	MELIACEAE
21	จิวป่า	Bombax albidum	GAGN MALVACEAE
22	ประคู้	Pterocarpus macrocarpus	KURZ LEGUMINOSAE
23	พะยอม	Shorea talura	ROXBIPTEROCARPACEAE

(ต่อ)

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อสามัญ/ (ชื่อพื้นบ้าน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อตระกูล (ชื่อวงศ์)
24	ขมผา	<i>Ailanthus maladarica</i>	DC MELIACEAE
25	จี	<i>Vatica cinerea</i>	KING IPTEROCARPACEAE
26	ห้าอ่าว	<i>Pterospermum semis agittatum</i>	BIQNONIACEAE
27	จวง	<i>Cinnamomum iners</i>	REINW UI
28	ไม้ประดง	<i>Dalbergia cultrata.</i>	DIPTEROCARPACEAE
29	ยาง	<i>Dipterocarpus alatus</i>	ROXBIPTEROCARPACEAE
30	เต็ง	<i>Shorea obtuse</i>	WALL.etBL.IPTEROCARPACEA E

ตารางที่ 4.8

ผลการสำรวจของป่าชนิดต่าง ๆ ในบริเวณป่าสงวนดงหัวสาวบ้านน้ำพาก

ลำดับ ที่	ชื่อสามัญ/ (ชื่อพื้นบ้าน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อตระกูล (ชื่อวงศ์)
1	เครือเขาฮ้อ	<i>Ui</i>	UI
2	หวายหางหนู	<i>Calamus javesis</i>	ARECACEAE
3	หวายทูน	<i>Calamus sp.</i>	ARECACEAE
4	หวายสะวัง	<i>Calamus palustric</i>	ARECACEAE
5	กระเจียวดอกขาว	<i>Curcuma sp.</i>	ZINGIBERACEAE
6	กระเจียวดอกสีบัว	<i>Curcuma sp.</i>	ZINGIBERACEAE
7	หญ้าคา	<i>Impevata cylindrical</i>	GRAMINEAE
8	จองบาน	<i>Scaphium lychnophorum</i>	UI
9	เขม	<i>Thysanolaena maxirna</i>	GRAMINEAE
10	ไผ่มดแดง	<i>UI</i>	UI
11	หมากแง็ง	<i>Anomum avoideum</i>	UI

(ต่อ)

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อสามัญ/ (ชื่อพื้นบ้าน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อตระกูล (ชื่อวงศ์)
12	กำ	<i>Achasma melagocheilos</i>	ZINGBERACEAE
13	บอน	<i>Colocasia antiquorum</i> Schott	ARACEAE
14	เตย	<i>Pandanus furcatus</i>	PANDANACEAE
15	เครือหมอน้อย	<i>Cyclea bar bata</i> Miers	MENISPERMACEAE
	ตระกูลเห็ด		
1	เห็ดหน้าแดง	<i>Russulalepida</i> Fr.	FUSSULACEAE
2	เห็ดหน้าวัว	<i>Russala heterophylla</i> Fr.	RUSSULACEAE
3	เห็ดน้ำหมาก	<i>Russula Sanginea</i> Fr.	RUSSULACEAE
4	เห็ดปลวกจิก	<i>Agaricus</i> sp.	AGARICACEAE
5	เห็ดปลวกขาว	<i>Agaricus integer</i>	AGARICACEAE
6	เห็ดปลวกตาบ	<i>Termitomyces Faliginosus</i> Heim	AGARICACEAE
7	เห็ดปลวกไถ่น้อย	<i>Mycena</i> sp.	AGARICACEAE
8	เห็ดค้างแห	<i>Dictyophora inclusiata</i> Linn.	PHALLACEAE
9	เห็ดกับแก๊	<i>Schizophyllum commune</i> Fr.	AGALICALAE
10	เห็ดผึ้ง	<i>Heimiella edulis</i> Boedijin	BOLETACEAE
11	เห็ดหูหนู	<i>Auricularia auricularis</i> Martin	AURICULARIACEAE
12	เห็ดชัน	<i>Polyporus sulphureus</i> Bull. et Fr.	POLYPORACEAE
13	เห็ดหนวด	<i>Clavaria coroloide</i> St.	CLAVARIACEAE
14	เห็ดขอน	<i>Polyporus</i>	POLYPORACEAE
15	เห็ดถ่านน้อย	<i>Russula densifolia</i> (Secr.) Gill	RUSSULACEAE
16	เห็ดถ่านใหญ่	<i>Russula nigricans</i> Fr.	RUSSULACEAE
17	เห็ดละโงก	<i>Amanita princeps</i> Fr. var. <i>alba</i> Gill	AGARICACEAE
18	เห็ดเผาะ	<i>Astreaus hygrometricus</i> Morg	LYCOPERDACEAE

(ต่อ)

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อสามัญ/ (ชื่อพื้นบ้าน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อตระกูล (ชื่อวงศ์)
ตระกูลกล้วยไม้			
1	กล้วยไม้	<i>Angraecum</i> sp.	ORCHIDACEAE
2	กล้วยไม้	<i>Cynorchis mellitula</i>	ORCHIDACEAE
3	กล้วยไม้	<i>Lone purpalata Brain</i>	ORCHIDACEAE
4	กล้วยไม้	<i>Malachis latifolia J.E SM</i>	ORCHIDACEAE
ตระกูลไม้ไผ่			
1	ไม้ไผ่ป่า.	<i>Bambusa arundnacea Retz</i>	GRAMINEAE
2	ไม้ซางไฟ	<i>Bambusa nanaRoxb.</i>	GRAMINEAE
3	ไม้ไผ่บ้าน	<i>Bmbusa blumeana Schultes</i>	GRAMINEAE
4	ไม้ซางดำ	<i>Bambusa Valgaris Schard</i>	GRAMINEAE
5	ไม้ซวด	<i>Wxytemanthera parvifolia BL</i>	GRAMINEAE
6	ไม้ไถ่	<i>Gigantochoaalbociliata Munro</i>	GRAMINEAE
7	ไม้ไผ่หวาน	<i>Bambusa sp.</i>	GRAMINEAE

4.7.5 สัตว์ป่า

ป่าสงวนดงหัวสาวมีสัตว์ป่า หลายชนิด ประกอบมีสัตว์ป่าจำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม จำพวกสัตว์เรื้อคานและจำพวกนกชนิดต่าง ๆ จากการสำรวจของหน่วยงานป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวสมทบกับ IUCNรายระเอียดกลุ่มนี้

ตารางที่ 4.9

บัญชีสัตว์ป่าที่พบเห็นในป่าสงวนคงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
	สัตว์ป่าจำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม
1	กระจงควาย (<i>Tragulus napu</i>)
2	กระจงเล็ก (<i>Tragulus javanicus</i>)
3	กระต่ายป่า (<i>Lepus pequensis</i>)
4	กระรอกบินแก้มสีเทา (<i>Hylopetes platyurus</i>)
5	กระทิงหรือเมี่ยง (<i>Bos gaurus</i>)
6	กระรอกหน้ากระแต (<i>Rhinosciurus laticaudatus</i>)
7	กวางป่า (<i>Cervus unicolor</i>)
8	ค่างดำ (<i>Presbytis femoralis</i>)
9	ค่างคาวดอย (<i>Sphaerias blanfordi</i>)
10	ค่างคาวยอดกล้วยป่า (<i>Kerivoula whiteheadi</i>)
11	ค่างคาวยอดกล้วยเล็ก (<i>Kerivoula minuta</i>)
12	ค่างคาวลูกหนูบ้าน (<i>Pipistrellus javanicus</i>)
13	ค่างคาวหน้ายาวใหญ่ (<i>Macroglossus sobrinus</i>)
14	ค่างคาวหางหนู (<i>Rhinopoma microphyllum</i>)
15	ชะนิธรรมดา หรือชะนิมือขาว (<i>Hylobates lar</i>)
16	ชะมดแผงหางปล้อง (<i>Viverra zibetha</i>)
17	ช้างป่าหรือช้างเถื่อน (<i>Elephas maximus</i>)
18	นากเล็กเล็บสั้น (<i>Aonyx cinerea</i>)
19	นากใหญ่ขนเรียบ (<i>Lutra perspicillata</i>)
20	ป่าง (<i>Cynocephalus variegatus</i>)
21	พญากระรอกดำ (<i>Ratufa bicolor</i>)
22	พังพอนกินปู (<i>Herpestes urva</i>)
23	พังพอนธรรมดา (<i>Herpestes javanicus</i>)

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
24	เม่นหางพวงหรือเม่นขนอ่อนหรืออีแคะหรือม้อก (<i>Atherurus macrourus</i>)
25	แมวควาหรือแมวแกว (<i>Felis bengalensis</i>)
26	แมวป่าหรือเสือกระทาย (<i>Felis chaus</i>)
27	ลิงกัง (<i>Macaca nemestrina</i>)
28	ลิงลมหรือนางอาย (<i>Nycticebus coucang</i>)
29	ลิงวอก (<i>Macaca mulatta</i>)
30	เสือโคร่ง (<i>Panthera tigris</i>)
31	เสือดาวหรือเสือด้า (<i>Panthera pardus</i>)
32	หนูเกาะ (<i>Rattus remotus</i>)
33	หมาในหรือหมาแดง (<i>Cuon alpinus</i>)
34	หมาจิ้งจอก (<i>Canis aureus</i>)
35	หมีขอหรือบินตุรง (<i>Arctictis binturong</i>)
36	หมีควายหรือหมีดำ (<i>Ursus thibetanus</i>)
37	หมีหมาหรือหมีคน (<i>Ursus malayanus</i>)
38	หมูหริ่ง (<i>Arctonyx collaris</i>)
39	อีเก้งหรือฟาน (<i>Muntiacus muntjak</i>)
40	อีเห็นลายเมฆหรือชะมดแปดลายแถบ (<i>Prionodon linsang</i>)
41	อีเห็นลายเสือหรือชะมดแปดลายจุด (<i>Prionodon pardicolor</i>)
42	อีเห็นลายเสือโคร่งหรืออีเห็นลายพาด (<i>Hemigalus derbyanus</i>)
	สัตว์ป่าจำพวกนก
1	ไก่จุก (<i>Rollulus rouloul</i>)
2	ไก่ป่า (<i>Gallus gallus</i>)
3	ไก่ฟ้าทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Lophura</i>
4	ไก่ฟ้าหางลายขวาง (<i>Syrmaticus humiae</i>)
5	นกกระจาบทุกชนิดในวงศ์ (Family) <i>Ploceidae</i>

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
6	นกกกระแตผีทุกชนิดในวงศ์ (Family) Burhinidae
7	นกกกระทาดงทุกชนิดในสกุล (Genus) Arborophila
8	นกกกระทาทู่ (Francolinus pintadeanus)
9	นกกกระทาป่าไผ่ (Bambusicola fytchii)
10	นกกกระสาคอขาว (Ciconia episcopus)
11	นกกกระสาคอขาวปากแดง (Ciconia stormi)
12	นกกกระสาคอดำ (Ephippiorhynchus asiaticus)
13	นกกาเขาหรือนกเงือกดำ (Anthracoceros malayanus)
14	นกกาน้อยแถบปีกขาว (Platysmurus leucopterus)
15	นกกาน้อยหงอนขาว (Platylophus galericulatus)
16	นกกาน้ำทุกชนิดในวงศ์ (Family) Phalacrocoracidae
17	นกกาบบัว (Mycteria leucocephala)
18	นกกินแมลงทุกชนิด ในสกุล (Genus) Chrysomma ในสกุล (Genus) Macronous
19	ในสกุล (Genus) Malacopteron ในสกุล (Genus) Stachyris
20	ในสกุล (Genus) Timalia และในสกุล (Genus) Trichastoma
21	นกแก้งหรือนกแกรก (Anthracoceros albirostris)
22	นกแก้วทุกชนิดในสกุล (Genus) Psittacula
23	นกขมิ้นทุกชนิดในวงศ์ (Family) Oriolidae
24	นกขมิ้นน้อยทุกชนิดและนกเขียวก้านตองทุกชนิดในวงศ์ (Family) Chloropseidae
25	นกขุนทอง (Gracula religiosa)
26	นกขุนแผนทุกชนิดในวงศ์ (Family) Trogonidae
28	นกเขาเขียว (Chalcophaps indica)
29	นกเขาพม่า (Streptopelia orientalis)
30	นกเขาไฟ (Streptopelia tranquebarica)
31	นกเขาลายหรือนกเขาโนรีหรือนกเขาตู้ทุกชนิดในสกุล (Genus) Macropygia

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
32	นกแขกเต้า (Psittacula alexandri)
33	นกเขวาก (Nycticorax nycticorax)
34	นกเค้าทุกชนิดในวงศ์ (Family) Strigidae
35	นกเงือกทุกชนิดในวงศ์ (Family) Bucerotidae
36	นกจอกป่าหัวโต (Calorhamphus fuliginosus)
37	นกจับแมลงทุกชนิดในวงศ์ (Family) Muscicapidae
38	นกจาบดินทุกชนิดในสกุล (Genus) Pellorneum
39	นกแซงแซวทุกชนิดในวงศ์ (Family) Dicruridae
40	นกคูดุหรือร่อนกกาเหว่า (Eudynamys scolopacea)
41	นกเด้าดิน (Actitis hypoleucos)
42	นกเด้าลมทุกชนิดในวงศ์ (Family) Motacillidae
43	นกตบยุงหรือนกกะบาหรือนกตาฟางทุกชนิดในวงศ์ (Family) Caprimulgidae
44	นกตะขาบทุ่ง (Coracias benghalensis)
45	นกไต่ไม้ทุกชนิดในวงศ์ (Family) Sittidae
46	นกนางแอ่นทุกชนิดในวงศ์ (Family) Hirundinidae นกแอ่นฟ้าทุกชนิดในวงศ์ (Family) Hemiprocnidae และนกแอ่นทุกชนิดในวงศ์ (Family) Apodidae
47	นกเป็ดก่า (Cairina scutulata)
48	นกเป็ดน้ำทุกชนิดในวงศ์ (Family) Anatidae
49	นกเป็ดผี (Tachybaptus ruficollis)
50	นกเป็ดหงส์ (Sarkidiornis melanotos)
51	นกเป็ดน้ำทุกชนิดในสกุล (Genus) Treron
52	นกเป็ดน้ำแดง (Ptilinopus jambu)
53	นกเปลือกไม้ (Certhia discolor)
54	นกมูม (Ducula badia)
55	นกยางทุกชนิดในวงศ์ (Family) Ardeidae

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
56	นกยูง (<i>Pavo muticus</i>)
57	นกคุ่มพู่หรือนกกะคุ่มพู่ (<i>Ducula aenea</i>)
58	นกคุ่มพู่แดงหรือนกกะคุ่มพู่แดง (<i>Columba punicea</i>)
59	นกสาธิตกาเขียวทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Cissa</i>
60	นกแสก (<i>Tyto alba</i>)
61	นกหัวขวานทุกชนิดในวงศ์ (Family) <i>Picidae</i>
62	นกหัวโตทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Charadrius</i> และในสกุล (Genus) <i>Pluvialis</i>
63	นกเหยี่ยวทุกชนิดในวงศ์ (Family) <i>Accipitridae</i> และในวงศ์ (Family) <i>Falconidae</i>
64	นกเอี้ยงทุกชนิด ในสกุล (Genus) <i>Acridotheres</i> ในสกุล (Genus) <i>Ampeliceps</i>
65	ในสกุล (Genus) <i>Aplonis</i> และในสกุล (Genus) <i>Sturnus</i>
66	นกแอ่นทุ่งทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Glareola</i>
67	อีกา (<i>Corvus macrorhynchos</i>)
1	สัตว์ป่าจำพวกเลื้อยคลาน
	กิ้งก่าแดงทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Gonocephalus</i>
2	กิ้งก่าธรรมดาทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Calotes</i>
3	กิ้งก่าบินทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Draco</i>
4	กิ้งก่าป่าสีน้ำเงินหรือกิ้งก่าพระอินทร์ (<i>Aphanotis fusca</i>)
5	งูเขียวกาบหมาก (<i>Gonyosoma oxycephalum</i>)
6	งูจงอาง (<i>Ophiophagus hannah</i>)
7	งูสิง (<i>Ptyas korros</i>)
8	งูสิงหางดำ (<i>Ptyas carinatus</i>)
9	งูสิงหางลายหรืองูสิงลาย (<i>Ptyas mucosus</i>)
10	งูแสงอาทิตย์ (<i>Xenopeltis unicolor</i>)
11	งูหลาม (<i>Python molurus bivittatus</i>)
12	งูหลามปากเป็ด (<i>Python curtus</i>)

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
13	งูเหลือม (<i>Python reticulatus</i>)
14	ตะกวด (<i>Varanus nebulosus</i>)
15	ตะพาบหรือปลาฝา (<i>Amyda cartilaginea</i>)
16	ตะพาบแก้มแดงหรือปลาฝาคำ (<i>Dogania subplana</i>)
17	ตุ๊กกายหรือตุ๊กแกป่าทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Cyrtodactylus</i>
18	ตุ๊กแกป่ากำพล หรือจิ้งจกนิ้วยาวกำพล (<i>Cnemaspis kumpoli</i>)
19	ตุ๊กแกป่าคอส้มหรือจิ้งจกนิ้วยาวมลายู (<i>Cnemaspis affinis</i>)
20	เต่าจันหรือเต่าหลังราบ (<i>Pyxidea mouhotii</i>)
21	เต่าดำหรือเต่ากา (<i>Siebenrockiella crassicollis</i>)
22	เต่านา (<i>Malayemys subtrijuga</i>)
23	เต่าบึงหัวเหลืองหรือเต่าบัวหรือเต่าหม้อหรือเต่าวัดหัวเหลือง (<i>Hieremys annandalii</i>)
24	เต่าใบไม้หรือเต่าแดง (<i>Cyclemys dentata</i>)
25	เต่าห้วยคอกลาย (<i>Cyclemys tcheponensis</i>)
26	เต่าหวาย (<i>Heosemys grandis</i>)
27	เต่าหับ (<i>Cuora amboinensis</i>)
28	เหี้ย (<i>Varanus salvator</i>)
	สัตว์ป่าจำพวกสะเทินน้ำสะเทินบก
1	กะทั่งหรือกะท้างหรือจ๊กกิมน้ำ (<i>Tylototriton verrucosus</i>)
2	คางคกขาขาว (<i>Leptophryne borbonica</i>)
3	กบท่าสาร (<i>Ingerana tasanae</i>)
4	กบหูหรือเขียดแฉี่ (<i>Rana blythii</i>)
5	กบอกหนาม (<i>Rana fasciculispina</i>) สัตว์ป่าจำพวกแมลง
1	ด้วงดินขอบทองแดง (<i>Mouhotia batesi</i>)
2	ด้วงดินปีกแผ่น (<i>Mormolyce phyllodes</i>)

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
3	ผีเสื้อกลางคืนค้ำคาว (<i>Lyssa zampa</i>)
4	ผีเสื้อกลางคืนหางยาวทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Actias</i>
5	ผีเสื้อไคเบอร์ทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Teinopalpus</i>
6	ผีเสื้อถุงทองทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Troides</i>
7	ผีเสื้อนางพญาทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Stichopthalma</i>
8	ผีเสื้อภูฐานทุกชนิดในสกุล (Genus) <i>Bhutanitis</i>
9	ผีเสื้อรักแร้ขาว (<i>Papilio protenor</i>)
10	ผีเสื้อหางดาบตาลไหม้ (<i>Meandrusa gyas</i>)
11	ผีเสื้อหางตั้งสะพายเขียว (<i>Papilio palinurus</i>)
	สัตว์ป่าจำพวกปลา
1	ปลาติดหิน หรือปลาค้างคาว (<i>Oreoglanis siamensis</i>)
2	ปลาเสียดอ ปลาเสื่อ หรือปลาลาด (<i>Datnioides microlepis</i>)
3	ปลาตองหรือกราย ตองจุด Clown feather back <i>Chitala ornata</i> Gray,
4	สลาด ตอง Bronze featherback <i>Notopterus notopterus</i>
5	ฉิวแก้ว แก้ว sprat <i>Clupeichthys aesarnensis</i> Wongratana,
6	น้ำหมึก สะนาท <i>Opsarius koratensis</i>
7	ฉิวอ้าว หรือฉิวควาย Pale rasbora <i>Rasbora aurotaenia</i> Tirant,
8	ฉิวแถบดำ Yellowtail rasbora <i>Rasbora daniconius</i>
9	ฉิวหางกรรไกร Scissor-Tail Rasbora <i>Rasbora trilineata</i> Steindachner,
10	ฉิวหางแดง Blackline rasbora, Red-tailed Rasbora <i>Rasbora borapetensis</i> Smith,
11	ไต้ตันตาแดง Beardless barb <i>Cyclocheilichthys apogon</i>
12	สร้อยขาว ขาว Siamese mud carp <i>Henicorhynchus siamensis</i>
13	กะสูบจุด หรือปลา สูด Eye-Spot Barb, Spotted Hampala Barb <i>Hampala dispar</i> Smith,

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อสามัญ/(ชื่อพื้นบ้าน)
14	ช่อนทราย รากกล้วย Horseface loach <i>Acantopsis choirorhynchos</i>
15	รากกล้วยแคระ <i>Acanthopsoides delphax</i> Siebert,
16	แขงหิน จี้เหี้ย Asian bumblebee catfish <i>Pseudomystus siamensis</i>
17	กคเหลือง Asian redbtail catfish <i>Hemibagrus nemurus</i>
18	ปูทราย Marble goby (<i>Oxyeleotris marmorata</i>)
19	ปูหิน ปูกุดทิง ปูน้อย - <i>Neodontobutis aurarmus</i>
20	ช่อน ค้อ Snakehead Murrel, Striped Snakehead (<i>Channa striata</i>)
21	เอียนหรือไหลนา Swamp Eel, Asian Swamp Eel (<i>Monopterus albus</i>)
22	หลด Peacock Eel, Spot-Finned Spiny Eel (<i>Macrogathus siamensis</i>)
23	กระทิง หลาก Tire Track Eel (<i>Mastacembelus favus</i> Hora)

4.8 ศึกษาปัญหา และอุปสรรคการจัดการป่าสงวนดงหัวสาวของหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในระยะผ่านมา

จากการศึกษาวิจัยปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนดงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก โดยสัมภาษณ์ทีมงานป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวซึ่งนำโดยท่าน คำตัน อำคาง หัวหน้าเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว พบว่า โดยภาพรวมป่าสงวนได้มีกฎหมายป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยสัตว์น้ำ-สัตว์ป่า มีคำรัส (คำสั่ง) นายกรัฐมนตรี เลขที่ 164/น.ย ว่าด้วยการสร้างตั้งป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศ คำรัส (คำสั่ง) นายกรัฐมนตรี เลขที่ 134/ลพ ว่าด้วยป่าสงวน เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องให้คนในชุมชนยอมรับป่าสงวนและชาวบ้านสามารถจัดการป่าสงวนบ้านน้ำพากได้อย่างต่อเนื่อง ชาวบ้านได้พึ่งพาใช้ประโยชน์จากป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว เมืองปทุมพร บ้านน้ำพาก เป็นแหล่ง อาหาร แหล่งที่อาศัย แหล่งเก็บของป่าและแหล่งสมุนไพร และมีแนวโน้มว่าชาวบ้านน้ำพากมีความหวงแหนพื้นที่แห่งนี้มากพอสมควร อย่างไรก็ตามยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการป่าสงวนแห่งนี้ อยู่หลายประการ ดังนี้

4.8.1 ปัญหา

ในการจัดการป่าสงวนของชาวบ้าน มีชาวบ้านจำนวนหนึ่งทั้งชาวบ้านในชุมชน และนอกชุมชน ยังคงมีการละเมิดกฎระเบียบป่าสงวน ได้แก่

1. การเก็บของป่าแบบไม่ยั่งยืน (ดับสูญ) เช่น การเก็บผลจองบาน ยังมีการตัดต้น รานกิ่ง บุกเบิกพื้นที่เพื่อปลูกพืชพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้ต้นจองบานลดลงอย่างหลวลงหลาย
2. การลักลอบตัดไม้ เพื่อสร้างบ้าน เพื่อแปรรูปขาย เพื่อทำเป็นเชื้อเพลิงฟืนหุงต้ม นำฟืน เข้าเตาเผาแก๊สน็อค (คินจี้) และเผาถ่านขายยังเป็นปัญหาใหญ่ที่ทางชุมชนและหน่วยงานเขตป่าสงวนต้อง จัดการแก้ไข
3. การขยายพื้นที่ปลูกกาแฟในเขตป่าสงวนเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้ป่าลดลง สัตว์ป่าพา ยหนีไปถิ่นอื่นและเมื่อมีคนอาศัยอยู่ในสวนกาแฟเพิ่มขึ้นการล่าสัตว์ก็ต้องเพิ่มขึ้น จากสถิติปี พ ศ
4. การล่าสัตว์น้ำ-สัตว์ป่าเพื่อเป็นอาหารและขาย โดยใช้เครื่องมือการล่าแบบดับสูญและ การตั้งถิ่นฐาน การเข้าเก็บของป่า กานตัดไม้ เป็นการบุกรุกที่อยู่อาศัย ทำให้สัตว์ไม่สามารถอาศัยอยู่ใน ป่าและสืบขยายพันธุ์ได้ตามการสอบถามและลงสำรวจตัวจึงเห็นว่าสัตว์ป่าลดลงอย่างเห็น ได้ชัด

4.8.2 อุปสรรค

- 4.8.2.1 เจ้าหน้าที่ยังขาดประสบการณ์ในเรื่องการทำงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าสงวน เนื่องจากมีการโยกย้ายเจ้าหน้าที่เป็นประจำ และขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับป่าสงวนอย่างถ่อง แท้ ในขณะที่เดียวกันประชาชน บางส่วนยังขาดการรับรู้และเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์
- 4.8.2.2 เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่คุ้มครองป่าสงวนตัวจึงมีน้อย ซึ่งป่าสงวนแห่งชาติดงหัว สาวมีเนื้อที่ทั้งหมด 687,500 ไร่ แต่เจ้าหน้าที่มีเพียง 9 คน
- 4.8.2.3 การตอบสนองสนับสนุนงบประมาณเพื่อสร้างแนวร่วมในการจัดการป่าสงวน ยังมีจำนวนน้อยไม่ต่อเนื่อง เช่น งบประมาณในการปักหลักหมาย ป้ายห้ามต่าง ๆ การเฝ้าระวัง ตรวจจับ ตรวจจับ การฟื้นฟูสภาพป่า กิจกรรมส่งเสริม ปลูกจิตสำนึก ตลอดจนพาหนะและอุปกรณ์ในการ ดูแลรักษาป่าสงวน ซึ่งทุกอย่างต้องใช้งบประมาณทั้งสิ้น กองทุนส่งเสริมพัฒนาป่าไม้ที่ทางกรมป่าไม้ มอบให้ ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ
- 4.8.2.4 จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น และการอพยพประชากรเข้ามาในหมู่บ้านในแต่ละปี เป็นสาเหตุทำให้พื้นที่ทำกินของชาวบ้านไม่เพียงพอ เกิดมีการตั้งถิ่นฐานใหม่ สร้างเศรษฐกิจครอบครั วจึงต้องบุกรุกถากทำไร่สวนกาแฟ ไร่มันปลูกพืชชนิดต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างหลวลงหลาย

4.8.2.5 การดำรงชีพของชาวบ้านเคยผูกพันมากับป่า โดยอาศัยธรรมชาติเป็นที่พึ่ง เช่น วัตถุประสงค์ในการทำไร่บ้าน ไร่สวน คอกสัตว์และสร้างบ้านได้จากป่าสงวนทั้งสิ้น ในบางปีบางพื้นที่ป่าสงวนมีปัญหาไฟป่าเกิดจากการที่ชาวบ้านเข้าป่าเพื่อเก็บของป่าและจุดไฟเผาป่าล่าสัตว์

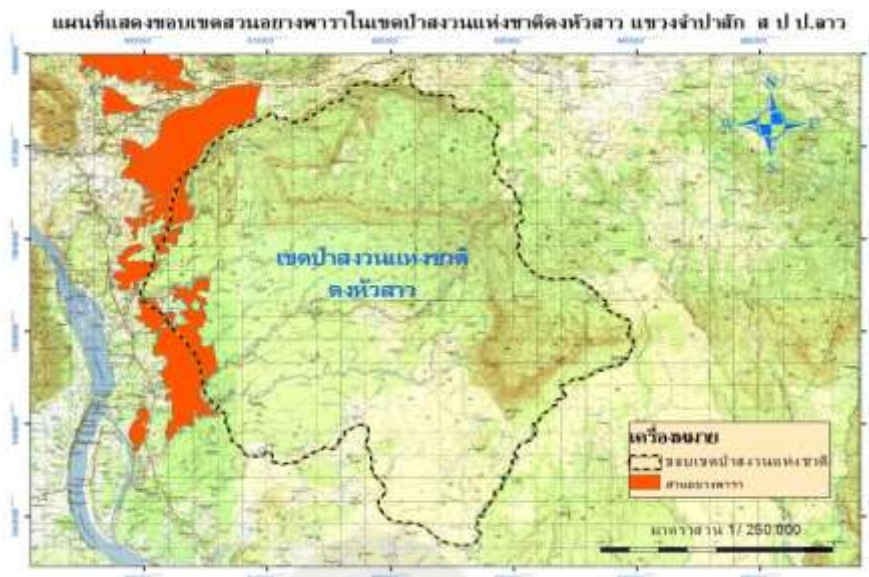
4.8.2.6 ประเทศชาติมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะแขวงจำปาสัก เมืองปากเซได้พัฒนาก่อสร้างพื้นถนน โครงสร้างมีความต้องการวัตถุดิบจากป่า อีกอย่างสังคมมีการช่วงชิงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม พ่อค้ายาทุนทั้งภายในและต่างประเทศ ได้แก่งแย่งผลผลิตจากป่าเพื่อนำมาขายที่ตัวเมืองใหญ่และส่งออกต่างประเทศ

4.8.2.7 การทำหน้าที่ การติดตามตรวจตราลาดตะเวนของเจ้าหน้าที่ ป่าสงวนดงหัวสาว และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ทั่วถึงและเด็ดขาด

4.8.2.8 ประชาชนส่วนมากมีฐานะยากจนเพาะฉะนั้นภาครัฐจึงมีท้วงท่าประนิประนอมมากกว่าการใช้มาตรการขึ้นเด็ดขาดซึ่งเห็นได้มีการจัดกุม ไม่ปรับโทษในมูลค่าสูง จึงทำให้ผู้กระทำผิดไม่เข็ดหลาบ

4.8.2.9 ข้อผิดพลาดทางด้านเขตแดนที่รัฐอนุญาตให้นายทุนสำประทานเนื้อที่ดินในเขตป่าสงวนดงหัวสาวทำให้ประชาชนจำนวนหนึ่งไม่เข้าใจนโยบายของรัฐหรือขาดที่ทำกินทำให้รุกล้ำเข้าไปในเขตป่าสงวน

4.8.2.10 การแก้ปัญหาของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและของผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มุ่งแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ไม่สามารถแก้ปัญหาที่เป็นรากเหง้า (ต้นเหตุ) ของปัญหาได้ เช่น การแก้ไขปัญหา การลักลอบตัดไม้ในป่าสงวนได้มีการยึดของกลาง ปรับและลงโทษผู้กระทำผิดพบว่าผู้กระทำผิดไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การแก้ไขปัญหาคความยากจน โครงการยังไม่ต่อเนื่อง

ภาพที่ 4.43 ลอกรวมรูปภาพผลกระทบในเขตป่าสงวน

ภาพที่ 4.44 เครื่องมือการล่าสัตว์ (เขี้ยว)

ภาพที่ 4.45 เครื่องมือการล่าสัตว์ (ปืน, เต็มของชอกไฟ)

ภาพที่ 4.46 การค้าขายสัตว์ป่า

ภาพที่ 4.47 เจ้าหน้าที่กักยึดชิ้นส่วนสัตว์ป่า

ภาพที่ 4.48 ภาพสภาพเส้นทางเข้าป่าสงวน

ภาพที่ 4.49 เจ้าหน้าที่ป่าสงวนศึกษาอบรมผู้กระทำผิด

ภาพที่ 4.50 สวนกาแฟ

ภาพที่ 4.51 ภาพผลกาแฟ

ภาพที่ 4.52 การนำเอาไม้ฟืนไปเผาถ่านอัด

ภาพที่ 4.53 การเก็บของป่า (หัวเข้าสาน)

ภาพที่ 4.54 การแปรรูปไม้ที่สวนกาแฟใหม่

ภาพที่ 4.55 การตากถางป่าปลูกข้าวและกาแฟ

ภาพที่ 4.56 การถางป่าดงดิบเพื่อปลูกกาแฟ

ภาพที่ 4.57 การตัดต้นจอบเอาผลดิบมาตากขาย

ภาพที่ 4.58 นำเครื่องจักรเลื่อยไม้ในป่าสงวน

ภาพที่ 4.59 รถอีแต่นขนไม้ออกจากป่าสงวน

ภาพที่ 4.60 การสำปะทาน ที่ดินปลูกยางพารา

ภาพที่ 4.61 การตัดต้นไม้ใหญ่เพื่อปลูกกาแฟ

ภาพที่ 4.62 การปลูกสร้างบ้านในป่าสงวน

ภาพที่ 4.63 การปลูกข้าวผสมกาแฟ

4.9 ศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบ้านน้ำพาก และชาวสวนกาแฟจุดหนองแซ่ ห้วยพุงในเขตป่าสงวนดงหัวสาว

4.9.1 แนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว

แนวทาง ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบ้านน้ำพากและชาวสวนกาแฟจุดหนองแซ่ ห้วยพุงในเขตป่าสงวนดงหัวสาว เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก จากการวิจัย พบว่า พรรคและรัฐบาลลาวได้มีนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ ด้านป่าไม้อันถูกต้องสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นในปัจจุบัน ซึ่งรัฐบาลได้ออกกฎหมายป่าไม้ กฎหมายสัตว์น้ำ-สัตว์ป่า กฎหมายที่ดิน คำรัส (คำสั่ง) นายกรัฐมนตรีเลขที่ 164/น ย ว่าด้วยการสร้างตั้งป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศและกฎระเบียบของป่าสงวนดงหัวสาว โดยประชาชนในชุมชนเป็นผู้สร้างขึ้นเอง ได้นำเอาแนวทางดังกล่าวมาใช้ในการจัดการการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว โดยเฉพาะเขตบ้านน้ำพาก โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงนโยบายการทำงานด้าน กฎหมายและระบบส่งเสริมอื่น ๆ เพื่อขยายการคุ้มครองหรือการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน และการมีส่วนร่วมในขอบเขตทั่วประเทศ
2. เพื่อนำเอาเขตพื้นที่ป่าสงวนที่เป็นนุริมสิทธิ์ทั้งหมดเข้าสู่ระบบ การจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน และมีส่วนร่วมของประชาชน

3. ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้วยรายรับที่ได้รับจากการจัดการป่าแบบยั่งยืน และมีส่วนร่วม นำเอาการมีส่วนร่วมมาเป็นยุทธศาสตร์ในการวางแผนการและจัดการป่าโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและอนุรักษ์ป่าไม้ด้วยความตื่นตัว สมัครงการมีส่วนร่วมในการจัดการ ป่าไม้แบบยั่งยืนเพิ่มรายได้และสร้างโอกาสให้ประชาชนมีงานทำการดำรงชีวิตของประชาชนมี เศรษฐกิจดีขึ้นและแก้ปัญหาความยากจนได้ด้วยการดำเนินงานการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกิจกรรมของการจัดการป่าสงวน โดยเฉพาะกิจกรรมพัฒนาป่าไม้ และกิจกรรมพัฒนาบ้าน ซึ่งโครงการจัดสรรป่ามอบดิน-มอบป่า เพื่อลดปัญหาความยากจนของชาวบ้าน ให้ชาวบ้านมีงานทำ มีที่ทำกินและให้มีการดำรงชีวิตของชาวบ้านดีขึ้นตามลำดับ ผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มคิดวางแผนและมีการติดตามตรวจสอบประเมินผล ชาวบ้านมีส่วนร่วมมากที่สุดในการปฏิบัติการและการได้รับผลประโยชน์ ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนได้ให้ความสำคัญกับการจัดการการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าและสามารถประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก อำนาจ การปกครองท้องถิ่น เช่น อำเภอหน่วยงานป่าสงวนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นเป็นอย่างดี

แนวทางการอนุรักษ์ป่าสงวนดงห้วยสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร ของหน่วยงานป่าสงวนจากการศึกษา พบว่า หน่วยงานได้ถือเอานโยบาย แผนยุทธศาสตร์ ด้านป่าไม้ของพรรคและรัฐบาลลาว ซึ่งรัฐบาลได้ออกกฎหมายป่าไม้ กฎหมายสัตว์น้ำ-สัตว์ป่า กฎหมายที่ดิน คำรัส (คำสั่ง) นายกรัฐมนตรี เลขที่ 164/น ข ว่าด้วยการสร้างตั้งป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศและกฎระเบียบของป่าสงวนดงห้วยสาว โดยประชาชนในชุมชนเป็นผู้สร้างเงินเอง โดยได้การจูงใจของแผนกกิจกรรมและป่าไม้แขวง แขวงป่าไม้แขวง หน่วยงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบัน เรียกว่า เขตป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวซึ่งประกอบมี หัวหน้าเขต รองหัวหน้าเขตและเจ้าหน้าที่ป่าสงวนรวม 9 คนทั้งหมดได้นำเอาแนวทางของรัฐบาลและทิศนำจากขั้นสูงมาใช้ในการจัดการการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาว โดยเฉพาะเขตบ้านน้ำพาก โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ดังนี้

ทำให้ป่าสงวนเป็นป่ามีอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์น้ำ ๆ ชนิด

1. คนกับป่าใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพสูง
2. ประชาชนรอบ ๆ ป่าสงวนมีชีวิตที่ดี
3. เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจของคนทั่วไป
4. เป็นแหล่งศึกษาต่าง ๆ แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวน

แห่งชาติดงห้วยสาวของหน่วยงานมีคือ

5. ปลักหลักหมายขอบเขตชายแดนและป้ายห้ามต่าง ๆ ให้สำเร็จ
6. กำหนดเขตย่อย เขตกันชนและเขตหวงห้ามให้ชัดเจน
7. เก็บกำข้อมูลสัตว์ป่าและพันธุ์พืชและติดตามการเปลี่ยนแปลงทุกระยะ
8. เก็บกำข้อมูลการบุกรุกป่า การตั้งถิ่นถาน การทำสวนกาแฟและอื่นๆ
9. ตรวจสอบราราดาวนตามเขตย่อยทั่วเขตป่าสงวน
10. สกักกั้นการบุกรุกทำรายป่าไม้โดยตั้งจุดตรวจตราตามจุดที่ทางเข้าป่าสงวน
11. สร้างแหล่งข้อมูลข่าวสานและเก็บรักษาข้อมูล
12. ฝีกอบรมเจ้าหน้าที่และทัตสะนะศึกษา
13. เผยแผ่ระเบียบบกฎหมาย
14. ฟื้นฟูป่า
15. ส่งเสริมชาวบ้านพร้อมปลุกจิตสำนึก

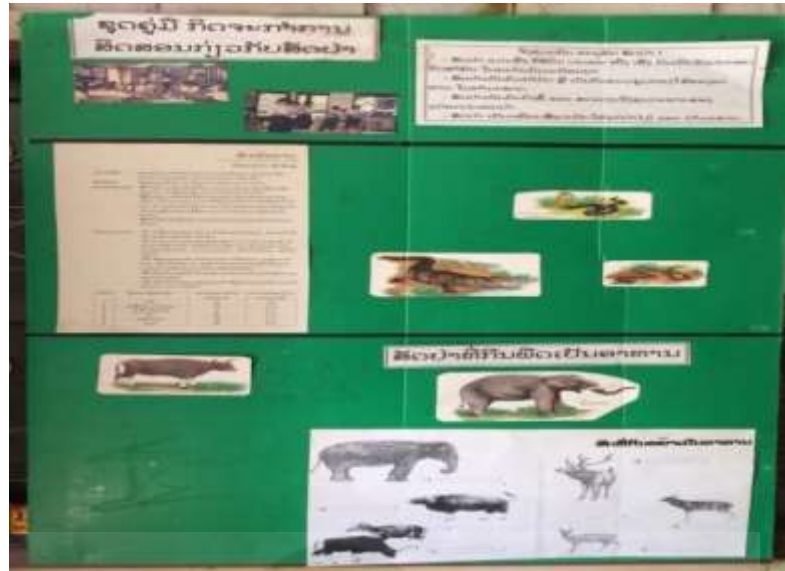
ภาพที่ 4.64 ข้อมูลการสำรวจสัตว์ป่าลงในแผนที่

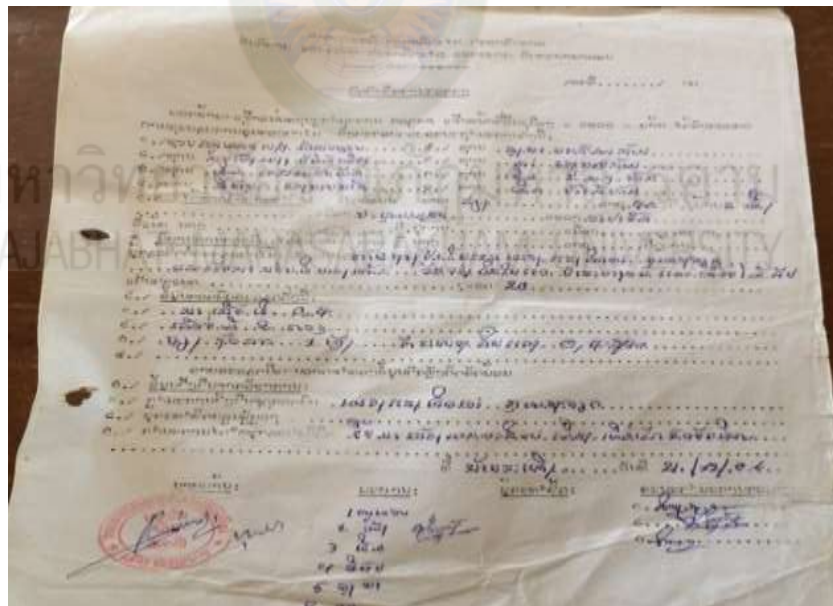
ภาพที่ 4.65 ข้อมูลการสำรวจสัตว์ป่าเขตย่อยที่ 12

ลำดับ	ชื่อสัตว์ป่า	จำนวน	ชนิด	หมายเหตุ
1	กวาง	1	กวาง	
2	กระทิง	1	กระทิง	
3	เสือโคร่ง	1	เสือโคร่ง	
4	สิงห์	1	สิงห์	
5	เขียด	1	เขียด	
6	งู	1	งู	
7	ปลา	1	ปลา	
8	นก	1	นก	
9	แมลง	1	แมลง	
10	สัตว์เลื้อยคลาน	1	สัตว์เลื้อยคลาน	

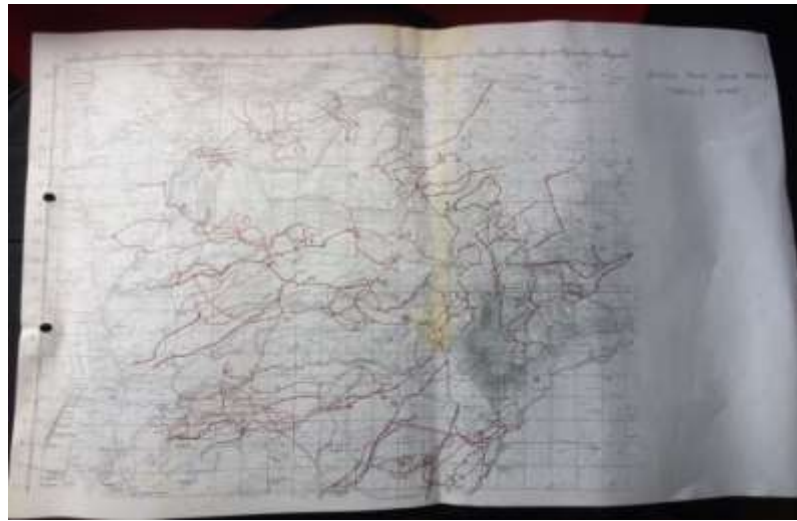
ภาพที่ 4.66 งบรายกองทุนส่งเสริมอาชีพชาวบ้าน

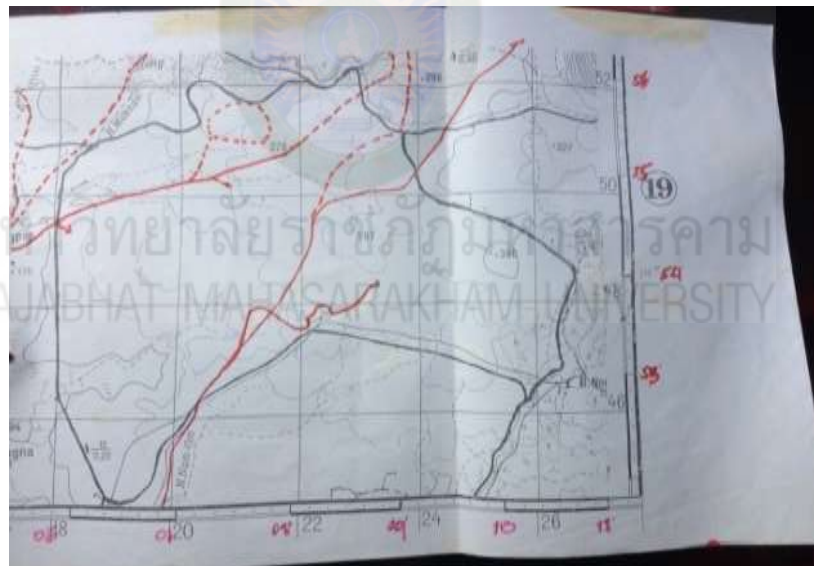
ภาพที่ 4.67 ภาพการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชน

ภาพที่ 4.68 บทรายงานการลาดตาเวน

ภาพที่ 4.69 แผนที่การสำรวจเส้นทางเข้าป่าสงวน

ภาพที่ 4.70 การสำรวจเส้นทางเข้าป่าเขตย่อย 19

ภาพที่ 4.71 หลักเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว

ภาพที่ 4.72 ป้ายข้อห้ามที่ทางเข้าเขตป่าสงวน

ภาพที่ 4.73 จุดตรวจเฝ้าระวังทางเข้าป่าสงวน

ภาพที่ 4.74 สวนกล้าไม้ เพื่อปลูกฟื้นฟูป่า

ภาพที่ 4.75 ห้องการเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว

4.9.2 ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของประชาชนและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

4.9.2.1 ประชาชนทุกคนในบ้านน้ำพาก มีความคิดเห็นว่าแนวทางในการจัดการป่าสงวนของประชาชนทำมาได้ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวทางนโยบายของ พรรค-รัฐบาล สอดคล้องวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านในปัจจุบันแล้ว และมีความเห็นว่าทุกคนรู้จัก บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองเป็นอย่างดีในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า ซึ่งป่าไม้เป็น ทรัพย์สินสมบัติที่มีค่ามหาศาลส่วนรวมของชาวบ้านในชุมชนแต่อยากให้มีมาตรการตระการขึ้นเดมิกร

4.9.2.2 ประชาชนในชุมชนมีความตื่นตัว สม่ครใจ มีความภูมิใจ และเต็มใจอย่างย้งที่จะ เสียสละทุ่มกำลังแรงกายแรงใจเพื่อดูแลรักษาและจัดการป่าอย่างย้งยีน เพราะคิดว่าป่าทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่ทำให้สังคมเข้มแข็ง และทำให้สังคมพัฒนาขึ้น ถ้าหากไม่มีบุคคลภายนอกเข้ามาบุกรุกเดมิกร

4.9.2.3 กวนจัดสรรเนื้อที่ให้ประชาชนเดมิกรเพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าไปบุกรุกป่า

4.9.2.4 เขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวกวนจะมีอำนาจในการดำเนินคดีเองโดยสามารถสืบสวน-สอบสวนและส่งสำนวนคดีให้ไอยะกานได้

4.9.2.5 กวนจะเอากำลังประกอบอาวุธเขามามีส่วนรวมในการปกป้องรักษาป่า

4.10 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ในการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนคงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองประทุมพอน แขวงจำปาสัก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์และศึกษาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย 21 คน ซึ่งพบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นเพศชาย 18 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 และเพศหญิง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ผู้ให้สัมภาษณ์ครั้งนี้มีอายุตั้งแต่ 21-35 ปี มี 3 คน (หญิง 2 คน) คิดเป็นร้อยละ 14.29 อายุตั้งแต่ 36-45 ปี มี 8 คน (หญิง 1 คน) คิดเป็นร้อยละ 38.10 อายุตั้งแต่ 46-60 ปี มี 7 คน ร้อยละ 33.32 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นผู้นำของหมู่บ้าน ผู้ที่มีอายุ 61 ปี ขึ้นไปมี 3 คน ร้อยละ 14.29 กลุ่มเป้าหมายจบ การศึกษาระดับชั้น ป.5 มี 8 คน (หญิง 2 คน) คิดเป็นร้อยละ 38.10 ผู้ที่จบการศึกษาระดับชั้น ม.3 มี 3 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ระดับชั้น ม.6 มี 10 คน (หญิง 1 คน) คิดเป็นร้อยละ 47.61 ผู้ที่จบวิชาเฉพาะระดับชั้น กลาง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ชั้นสูง 5 คน (หญิง 1 คน) คิดเป็นร้อยละ 23.81 ปริญญาตรี 2 คน (รอง นายบ้าน 1 คน) คิดเป็นร้อยละ 9.52 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นพุทธศาสนิกชน ร้อย ละ 54.35 เป็นกลุ่มเป้าหมายจากบ้านน้ำพากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หมวดภาษาลาว-ไต (ลาวลุ่ม) และ คิดเป็น ร้อยละ 100 ผู้ให้ข้อมูลประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รับ ราชการ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 และมีอาชีพสำรองเช่น สวนกาแฟ ค้าขาย และ หาของป่า ซึ่งแสดง ไว้ใน ตารางที่ 4.10 , 4.11 , 4.12 , 4.13 และ 4.14 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10

จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ชาย	18	85.71	
หญิง	3	14.29	
รวม	21	100	

จากตารางที่ 4.10 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มเป้าหมาย ที่ให้ข้อมูลทั้งหมด เป็นเพศชาย 19 คน คิดเป็น ร้อยละ 90.48 และเพศหญิง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29

ตารางที่ 4.11

จำแนกกลุ่มเป้าหมายตามอายุ

อายุปี	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
21-35	3	14.29	
36-45	8	38.10	
46-60	7	33.32	
61 ขึ้นไป	3	14.29	
รวม	21	100	

จากตารางที่ 4.11 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์ เป็นกลุ่มของผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่ 21-35, 36-45, 46-60 และ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 14.26, 38.10, 33.32 และ 14.29 ตามลำดับเป็นกลุ่มคนอายุตั้งแต่ 36 ปีขึ้นไปรวมกันแล้วคิดเป็นร้อยละ 71.23 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นผู้นำของ หมู่บ้าน ผู้ที่มีอายุ 61 ปีขึ้นไปร้อยละ 14.29

ตารางที่ 4.12

จำแนกระดับการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ป.5	8	38.10	
ม.3	3	14.29	
ม.6	10	47.61	
รวม	21	100	

จากตารางที่ 4.12 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่จบการศึกษา ระดับชั้น ป.5 คิดเป็นร้อยละ 38.10 ผู้ที่จบการศึกษสูงกว่าระดับชั้น ป. 5 คือ ระดับชั้น ม.3, ม.6 คิดเป็นร้อยละ 14.29, 47.61 ตามลำดับ คิดรวมกันเป็นร้อยละ 61.90

ตารางที่ 4.13

จำแนกกลุ่มเป้าหมายตามระดับวิชาเฉพาะ

ระดับวิชาเฉพาะ	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ชั้นกลาง	3	14.29	
ชั้นสูง	5	23.81	
ปริญญาตรี	2	9.52	
ไม่มีวิชาเฉพาะ	11	52.38	
รวม	21	100	

จากตารางที่ 4. 13 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์ กลุ่มที่มีระดับวิชาเฉพาะเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ป่าสงวนเป็นส่วนใหญ่ แต่ก่อนเป็นการโชคดีที่มีรองนายบ้านจบปริญญาตรี 1 คน

ตารางที่ 4.14

จำแนกออาชีพหลักของกลุ่มเป้าหมาย

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ทำนาอาชีพหลัก	12	57.14	
รับราชการ	9	42.86	
รวม	21	100	

จากตารางที่ 4.14 แสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่กลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์ มีอาชีพ คือ ทำนา เป็นอาชีพหลัก 12 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 รับราชการ ร้อยละ 42.86 และมีอาชีพสำรองเช่น ทำสวนกาแฟ ค้าขายและหาของป่า

ภาพที่ 4.76 การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากนายบ้านและชาวบ้าน

ภาพที่ 4.77 การสัมภาษณ์ชาวสวนกาแฟ

ภาพที่ 4.78 การสัมภาษณ์ชาวบ้าน

ภาพที่ 4.79 กองประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยงานเขตป่าสงวนเพื่อหาแนวทาง

ภาพที่ 4.80 ทีมงานลงเก็บข้อมูล และ สัมภาษณ์

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ : กรณีศึกษาเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมื่อปทุมพร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สรุปผลการวิจัย ตามลำดับต่อไปนี้

1. สรุปผล
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลของการวิจัย พบว่า

5.1.1.1 สภาพทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากป่าสงวนและกิจกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้จากการศึกษา พบว่า

สภาพทรัพยากรป่าไม้ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว ปัจจุบัน ได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายจากการนำไม้ทรัพยากรของชุมชนและนอกชุมชนเก็บกำลังผลิตด้วยการแผ้วถางเพื่อทำสวนกาแฟ การถักรอบตัดไม้เพื่อขายและการก่อสร้างต่าง ๆ การบุกเบิกพื้นที่จากการล่าประจวบที่คืนเพื่อปลูกยางพารา ปลูกมัน ปลูกม่วงหิมพานเป็นต้น สัตว์น้ำ-สัตว์ป่าลดลงน้อยถอยลงจากการล่าเพื่อบริโภคเพื่อขาย จากการจับปลาโดยใช้อุปกรณ์แบบดับสูญ จากการบุกรุกแผ้วถางป่าทำให้สัตว์ป่าขาดที่อยู่อาศัยและฝ่ายหนีไปที่อื่นและไม่มีโอกาสขยายพันธุ์ได้

การใช้ประโยชน์จากป่า พบว่า ชุมชนและนอกชุมชนบ้านน้ำพากได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันหลายหมู่บ้าน การใช้ประโยชน์จากป่าคือ การเก็บของจำพวก ผลจองบาน เครื่องหอม จี๊ซี (ยาง) น้ำมันยาง หวาย พืชผัก เห็ด พริกแมลง สมุนไพรและสัตว์ป่าและสัตว์น้ำจำพวกกุ้ง หอย ปลา เพื่อนำมาบริโภคเป็นอาหารในครัวเรือน ไม้ปองและไม้สำหรับการก่อสร้างที่พื้กอาศัยอื่น ๆ

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ผ่านมาหน่วยงานเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านน้ำพากได้ทำกิจกรรมรวมกัน คือ ได้จัดทำกรมอบดินมอมมอมป่าในปี พ ศ 2540 การเฝ้าระวังรักษาป่า โดยมีคณะกรรมการป่าไม้

บ้านร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าสงวนออกตรวจตรา ลาดตระเวนในพื้นที่คุ้มครองของบ้านน้ำพาก การปลูกป่าซ่อมแซม เพื่อทดแทนในพื้นที่เขตป่าฟื้นฟู ตามแผนของป่าสงวนและปลูกในวันที่สำคัญ คือ วันที่ 1 มิถุนายน ของทุกปี ซึ่งเป็นวันปลูกไม้แห่งชาติ ทำป้ายคำขวัญต่าง ๆ เชิญชวนให้ชาวบ้านทุกคนร่วมกันรักษาป่า การสร้างกฎระเบียบของป่าสงวน โดยร่วมกันกำหนดระเบียบ การปฏิบัติร่วมกันภาครัฐ การสำรวจป่าไม้ สำรวจสัตว์ป่า เพื่อการวางแผนการจัดการป่าแบบยั่งยืน เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า เผยแพร่ระเบียบกฎหมาย การปลูกจิตสำนึกให้แก่เด็ก พัฒนาบุคลากรให้ความรู้เกี่ยวกับป่าสงวนเช่น การแจกจ่ายแผ่นพับ การสร้างละคร การนำความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์เข้าสู่โรงเรียนและการตอบคำถามเกี่ยวกับการอนุรักษ์ กิจกรรมกองทุนเงินแก่ชาวบ้านโดยไม่มีดอกเบี้ย เพื่อให้ชาวบ้านเลี้ยงสัตว์ ทำการเกษตร ผู้ยาประจำบ้านเพื่อคอยดูแลรักษาชาวบ้านที่เจ็บไข้ได้ป่วย ก่อนส่งไปโรงพยาบาล และการอบรมชาวบ้านในด้านต่าง ๆ

5.1.2 ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก

จากการศึกษาวิจัยปัญหาและอุปสรรค พบว่า โดยภาพรวมป่าสงวนได้มีกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยสัตว์น้ำ-สัตว์ป่า มีดำรัส (คำสั่ง) นายกรัฐมนตรีเลขที่ 164/น ย ว่าด้วยการสร้างตั้งป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศ คำรัส (คำสั่ง) นายกรัฐมนตรีเลขที่ 134/ลบ ว่าด้วยป่าสงวน เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องให้คนในชุมชนยอมรับป่าสงวน อย่างไรก็ตามยังคงมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการป่าสงวนแห่งนี้ อยู่หลายประการ ดังนี้

ปัญหา ยังมีชาวบ้านจำนวนหนึ่งทั้งชาวบ้านในชุมชน และนอกชุมชน ยังคงมีการละเมิดกฎระเบียบป่าสงวน ได้แก่ การเก็บของป่าแบบไม่ยั่งยืน (ดับสูญ) เช่น การเก็บผลของบานยังมีการตัดต้น รานกิ่ง บุกเบิกพื้นที่เพื่อปลูกพืชพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้ดินของบานลดลงอย่างต่อเนื่อง การลักลอบตัดไม้ เพื่อสร้างบ้าน เพื่อแปรรูปขาย เพื่อทำเป็นเชื้อเพลิงฟืนหุงต้ม นำฟืนเข้าเตาเผาแก๊สอัด (ดินจี้) และเผาถ่านขายยังเป็นปัญหาใหญ่ที่ทางชุมชนและหน่วยงานเขตป่าสงวนต้องจัดการแก้ไข การขยายพื้นที่ปลูกกาแฟในเขตป่าสงวนเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้ป่าลดลง ที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าลดลงสัตว์ป่าพาหนีไปถิ่นอื่นและเมื่อมีคนอาศัยอยู่ในสวนกาแฟเพิ่มขึ้นการล่าสัตว์ก็ต้องเพิ่มขึ้น จากสถิติปี ค ศ 2013-2014 (พ ศ 2555-2556) มีเพียง 85 ครอบครัว ที่เข้าไปทำสวนกาแฟในสองเขต แต่ในปัจจุบันจากการลงสำรวจล่าสุด 28 มิถุนายน 2560 เฉพาะจุดสวนหนองแ้ง 131ครอบครัว 259 แปลง 474.4 เฮกตาร์ (2,965ไร่) จุดห้วยพุง (พุดิน) 154 ครอบครัว 301 แปลง 501.3 เฮกตาร์ (3,133.125ไร่) การล่าสัตว์น้ำ-สัตว์ป่าเพื่อเป็นอาหารและขายโดยใช้เครื่องมือการล่าแบบดับสูญ และการตั้งถิ่นฐาน การเข้าเก็บของป่า กานตัดไม้ เป็นการบุกรุกที่อยู่อาศัย ทำให้สัตว์ไม่สามารถ

อาศัยอยู่ในป่าและสืบขยายพันธุ์ได้ตามการสอบถามและลงสำรวจตัวจริงเห็นว่าสัตว์ป่าลดลงอย่างเห็นได้ชัด

อุปสรรค เจ้าหน้าที่ป่าสงวนยังขาดประสบการณ์ในเรื่องการทำงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าสงวนเนื่องจากมีการโยกย้ายเจ้าหน้าที่เป็นประจำ และขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับป่าสงวนอย่างถ่องแท้ ในขณะที่เดียวกันประชาชน บางส่วนยังขาดการรับรู้และเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่คุ้มครองป่าสงวนตัวจึงมีน้อย ซึ่งป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวมี่เนื้อที่ทั้งหมด 687,500 ไร่ แต่เจ้าหน้าที่มีเพียง 9 คน การตอบสนองสนับสนุนงบประมาณเพื่อสร้างแนวร่วมในการจัดการป่าสงวนยังมีจำนวนน้อยไม่ต่อเนื่อง เช่น งบประมาณในการปักหลักหมาย ป้ายห้ามต่างๆ การเฝ้าระวัง ตรวจตราลาดตะเวน การฟื้นฟูสภาพป่า กิจกรรมส่งเสริม ปลุกจิตสำนึก ตลอดจนพาหนะและอุปกรณ์ในการดูแลรักษาป่าสงวน ซึ่งทุกอย่างต้องใช้งบประมาณทั้งสิ้น กองทุนส่งเสริมพัฒนาป่าไม้ที่ทางกรมป่าไม้มอบให้ ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นและการอพยพประชากรเข้ามาในหมู่บ้านในแต่ละปี เป็นสาเหตุทำให้พื้นที่ทำกินของชาวบ้านไม่เพียงพอ เกิดมีการตั้งถิ่นฐานใหม่ สร้างเศรษฐกิจรอบครัว จึงต้องบุกกรุกถากทำไร่สวนกาแฟ ไร่มันปลูกพืชชนิดต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างหลวมหลาย การดำรงชีพของชาวบ้านเคยผูกพันกับป่ามาช้านานโดยอาศัยธรรมชาติเป็นที่พึ่ง เช่น วัตถุประสงค์ในการทำไร่บ้าน ไร่สวน คอกสัตว์และสร้างบ้านได้จากป่าสงวนทั้งสิ้น ในบางปีบาง พื้นที่ป่าสงวนมีปัญหาไฟป่าเกิดจากการที่ชาวบ้านเข้าป่าเพื่อเก็บของป่าและจุดไฟเผาป่าล่าสัตว์ ประเทศชาติมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะแขวงจำปาสัก เมืองปากเซได้มีการพัฒนาก่อสร้างพื้นถนน โครงสร้างมีความต้องการวัตถุประสงค์จากป่า อีกอย่างสังคมมีการช่วงชิงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม พ่อค้านายทุนทั้งภายในและต่างประเทศ ได้แก่งแย่งผลผลิตจากป่าเพื่อนำมาขายที่ตัวเมืองใหญ่และส่งออกต่างประเทศ การทำหน้าที่ การติดตามตรวจตราลาดตะเวนของเจ้าหน้าที่ ป่าสงวนดงห้วยสาวมี่และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ทั่วถึงและเด็ดขาด ประชาชนส่วนมากมีฐานะยากจนเพราะฉะนั้นภาครัฐจึงมีท้วงทำประนิประนอมมากกว่าการใช้มาตรการขั้นเด็ดขาดซึ่งเห็นได้ไม่มีการจัดกุม ไม่ปรับโทษในมูลค่าสูง จึงทำให้ผู้กระทำผิดไม่เจ็ดหาบ ข้อผิดพลาดทางด้านเขตแดนที่อนุญาตให้ล่าประทานเนื้อที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวมี่ทำให้ประชาชนจำนวนหนึ่งไม่เข้าใจนโยบายของรัฐหรือขาดที่ทำกินทำให้รุกล้ำเข้าไปในเขตป่าสงวน การแก้ปัญหาของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและของผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มุ่งแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ไม่สามารถแก้ปัญหาที่เป็นรากเหง้า (ต้นเหตุ) ของปัญหาได้ เช่น การแก้ไขปัญหาการ ลักลอบตัดไม้ในป่าสงวนได้มีการยึดของกลาง ปรับและลงโทษผู้กระทำผิดพบว่าผู้กระทำผิดไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การแก้ไขปัญหาคความยากจน โครงการยังทำไม่ต่อเนื่อง

5.1.3 แนวทางและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ พบว่า หน่วยงานเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวและชุมชนบ้านน้ำพากมีแนวทาง คือ พรรคและรัฐบาลลาวได้มีนโยบายแผนยุทธศาสตร์ ด้านป่าไม้อันถูกต้องสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นในปัจจุบัน ซึ่งรัฐบาลได้ออกกฎหมายป่าไม้ กฎหมายสัตว์น้ำ-สัตว์ป่า กฎหมายที่ดิน คำรัส (คำสั่ง) นายกรัฐมนตรีเลขที่ 164/น ย ว่าด้วยการสร้างตั้งป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศและกฎระเบียบของป่าสงวนดงหัวสาวโดยประชาชนในชุมชนเป็นผู้สร้างขึ้นเอง ได้นำเอาแนวทางดังกล่าวมาใช้ในการจัดการการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว โดยเฉพาะเขตบ้านน้ำพาก โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย คือ 1) ทำให้ป่าสงวนเป็นป่ามีอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์น้ำ ๆ ชนิด 2) ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้วยรายรับที่ได้รับจากการจัดการป่าแบบยั่งยืน และมีส่วนร่วม นำเอาการมีส่วนร่วมมาเป็นยุทธศาสตร์ในการวางแผนการและจัดการป่า 3) เป็นแหล่งศึกษาและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

หน่วยงานเขตป่าสงวนได้นำเอานโยบาย แผนยุทธศาสตร์ ด้านป่าไม้ของพรรคและรัฐบาลลาว ซึ่งรัฐบาลได้ออกนิตกรรมต่าง ๆ โดยได้การชี้นำของแผนกกลไกกรรมและป่าไม้แขวง กองคุ้มครองป่าสงวน หน่วยงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตามแผนการการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว โดยเฉพาะเขตบ้านน้ำพาก ดังนี้ ปลักหลักหมายขอบเขตชายแดนและป้ายห้ามต่าง ๆ ให้สำเร็จ กำหนดเขตย่อย เขตกันชนและเขตหวงห้ามให้ชัดเจน เก็บก้าข้อมูลสัตว์ป่าและพันธุ์พืชและติดตามการเปลี่ยนแปลงทุกระยะ เก็บก้าข้อมูลการบุกรุกป่า การตั้งถิ่นถาน การทำสวนกาแฟและอื่นๆตรวจตราตามเขตย่อยทั่วเขตป่าสงวน สกักกั้นการบุกรุกทำรายป่าไม้โดยตั้งจุดตรวจตราตามจุดที่ทางเข้าป่าสงวน สร้างแหล่งข้อมูลข่าวสานและเก็บรักษาข้อมูล ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และตัดสะนะศึกษา เผยแพร่ระเบียบกฎหมาย ฟื้นฟูป่า ส่งเสริมชาวบ้านพร้อมปลูกจิตสำนึก ปรับปรุงระบบแหล่งท่องเที่ยวในเขตป่าสงวน โดยดึงเอาทุก ๆ พากส่วนเข้ามามีส่วนรวมในการอนุรักษ์

จากการศึกษาสภาพป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนบ้านน้ำพากและบรรดากิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการป่าสงวน รวมทั้งปัญหา อุปสรรคที่มีต่อการทำงานของหน่วยงานเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวและการศึกษาจากงานวิจัยเอกสารต่าง ๆ สามารถกำหนดแนวทางของการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เพื่อนำไปใช้ในต่อหน้าดังนี้

จากสถานการณ์การบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ทำให้พื้นที่ป่าไม้ของเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร มีจำนวนลดลงก่อให้เกิดผลกระทบต่อ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หน่วยงานเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวควรวางแนวทางและแผนยุทธศาสตร์ใน

การพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ดังต่อไปนี้กำหนดเป้าหมายที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตาม ระยะเวลาที่กำหนด คือ ให้ประชาชนอยู่ดี มีทรัพยากรป่าไม้อุดมสมบูรณ์ อย่างน้อย 70% ของพื้นที่ รับผิดชอบ ภายใน 10 ปี และกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่าและทวงคืนผืนป่าจากผู้บุกรุกครอบครองให้ได้ตาม เป้าหมายกำหนดไว้ภายใน 1 ปี
2. เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่ป่าเป้าหมายของเขตป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวให้มี สภาพที่สมบูรณ์ภายใน 2-10 ปี

5.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนบ้านน้ำ พากและหน่วยงานเขตป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาว เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก ผลการวิจัยพบว่า ทั้ง หน่วยงานป่าสงวนและชุมชนบ้านน้ำปากมีแนวทางแนวอันถูกต้องตามแผนพัฒนาแผนการป่าไม้ ของรัฐบาลก็คือกรมป่าไม้เพียงแต่ยังขาดรูปแบบของการจัดตั้งปฏิบัติเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ภาครัฐยังไม่ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เท่าที่ควร ประชาชนขาดความตระหนัก และเห็นคุณค่าของป่าไม้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐและประชาชนจะต้องหันหน้ามาร่วมมือกันเพื่อ ส่งเสริมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจังและยั่งยืน จากการศึกษาประเด็นที่น่าสนใจซึ่งนำมา อภิปรายผลดังนี้

5.2.1 สภาพทรัพยากรป่าไม้ การใช้ประโยชน์จากป่า และกิจกรรมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ในป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาว บ้านน้ำปาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก

5.2.1.1 สภาพทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ปัจจุบันสภาพทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่า สงวนได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง และไม่มีทำที่จะหยุดยั้งได้ อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุไม่ว่าทั้งทางกรง และทางอ้อม ต้นไม้ใหญ่ หนาตกรับรอบ 350 m ขึ้นไป ไม้เนื้อแข็ง จำพวก ไม้ประดู่ ชิงชัน พะยูง ไม้ เหลือแล้ว สัตว์ป่าบางชนิดที่เคยพบในเมื่อก่อน ปัจจุบันไม่พบแล้วเช่น ช้าง ช่าง ขาแดง สอดคล้อง กับกองประชุมป่าไม้ทั่วประเทศ ได้จัดประชุมขึ้นในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2532 ในการประชุมนั้น ได้กล่าวถึงสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับป่าไม้ของ ส ป ป.ลาว ว่าป่าไม้ของลาวได้ถูกทำลายเป็นวง กว้าง ที่นับวันทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ

5.2.1.2 การใช้ประโยชน์จากป่า พบว่า ชุมชนและนอกชุมชนบ้านน้ำปากได้ใช้ ประโยชน์ร่วมกันหลายหมู่บ้าน การใช้ประโยชน์นั้นมีทั้งนำใช้ตามประเพณีและใช้ในเชิงพานิช ทำ ให้ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายอย่างหนักหน่วงเช่น การบุกเบิกพื้นที่เพื่อทำการเกษตร การพืชพันธุ์แบบ

ดับสูญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อวยชัย วัฒนา ศึกษาบทบาทขององค์กรชุมชนในการอนุรักษ์ป่า : กรณีศึกษาป่าชุมชน โลกหินลาด อำเภอเมืองและอำเภอแควดำ จังหวัดมหาสารคาม (บทคัดย่อ พ.ศ. 2548) ผลการวิจัยพบว่า ป่าชุมชนโลกหินลาดเป็นป่าที่มีความเป็นมาอย่างยาวนานหลายร้อยปี สภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์นานาชนิด แต่เมื่อชุมชนขยายตัวขึ้น ประกอบกับประเทศไทยมีการวางแผนพัฒนาประเทศไปในแนวทางอุตสาหกรรม ทำให้มีการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อนำไปใช้ประโยชน์และเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกจนป่าโลกหินลาดเหลือพื้นที่เพียง 2,622 ไร่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวัตกรรม เรื่องพาณิช (2542, น. 10) กล่าวว่า “การอนุรักษ์” (Conservation) หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้เป็นเวลานานที่สุดด้วย ทั้งนี้ต้องให้เสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้การใช้ทรัพยากรโดยทั่วถึงกันด้วย ฉะนั้นการอนุรักษ์ไม่ได้หมายถึงการเก็บทรัพยากรไว้อย่างเฉย ๆ แต่ต้องนำเอาทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ

5.2.1.3 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ผ่านมาหน่วยงานเขตป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านน้ำพากได้ทำกิจกรรมรวมกัน คือ ด้านการอนุรักษ์ ด้านการดูแลรักษาป่า ด้านการปลูกป่า ด้านการส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน แต่ทำไม่ต่อเนื่องและไม่เพียงพอ สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ป่าไม้ถึงปี ค.ศ. 2020 ในปี พ.ศ. 2548 : 4 คือ ปกป้องรักษาปรับปรุงบูรณะและเพิ่มพลังทางชีววิทยาของป่าไม้ โดยเฉพาะการปรับปรุงระบบการคุ้มครองและรักษาป่าไม้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน นำป่าไม้และคุณประโยชน์ของป่าไม้มาใช้อย่างสมเหตุสมผล ปรับปรุงคุณประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของทรัพยากรป่าไม้ การฟื้นฟูปกป้องรักษาขยายป่าไม้ให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาความ ต้องการด้านอาหาร ระบบการผลิตสินค้า และการสร้างกิจกรรมถาวรสำหรับประชาชนเขตภูเขา กองประชุมได้ยุติเกี่ยวกับขั้นตอนที่ต้องดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทำลาย ป่าไม้และลงมติว่า “ต้องเพิ่มความปกคลุมของป่าไม้ขึ้นให้ได้ 70 % สอดคล้องกับพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานมรรควิธีในการปลูกป่าทดแทนปลูกในพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกแผ้วถางและพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมหรือพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ถูกบุกรุกแผ้วถางจนเป็นภูเขาหัวโล้น แล้วจำเป็นต้องปลูกป่าทดแทนเร่งด่วนนั้น สอดคล้องกับ IUCN หรือ องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ การฟื้นฟูภูมินิเวศป่าไม้ คือ ความพยายามเพื่อจัดการให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างคน ทรัพยากรธรรมชาติ และการใช้ประโยชน์ที่ดินที่อยู่ในภูมินิเวศหนึ่ง ๆ โดยกระบวนการการมีส่วนร่วม เพื่อให้การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ มีความสอดคล้อง และมุ่งที่จะพัฒนาความสมบูรณ์ทางชีววิทยาและเสริมสร้างการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นและเศรษฐกิจ

5.2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก

ปัญหา จากการศึกษาวิจัยปัญหาพบว่า ยังมีชาวบ้านจำนวนหนึ่งทั้งชาวบ้านในชุมชน และนอกชุมชน รวมทั้งพากเอกชน นักธุรกิจต่าง ๆ ละเมิดต่อกฎระเบียบของป่าสงวนและกฎหมายป่าไม้ ได้แก่ การเก็บของป่าแบบไม่ยั่งยืน (ดับสูญ) การทำลายป่าด้วยหลายรูปแบบ การล่าสัตว์น้ำ-สัตว์ป่า กานบุกเบิกพื้นที่เพื่อการเกษตรต่าง ๆ สอดคล้องกับบทรายงานการวิจัยของ ภูโง

ปัญญานูวงศ์ 1 และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนมพร จินดาสมุทร 2 (2556) ศึกษาการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาตินาคาย-น้ำเทิน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของป่าสงวนแห่งชาตินาคาย-น้ำเทิน มีการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้น ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างต่อเนื่อง สภาพปัญหา คือ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การเก็บหาของป่า การบุกรุกครอบครองพื้นที่ป่า การนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปเลี้ยงในป่า และการจับสัตว์น้ำด้วยอุปกรณ์ผิดกฎหมาย

อุปสรรคในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ จากการศึกษา พบว่า การทำงานของเจ้าหน้าที่ป่าสงวนและชุมชนพบอุปสรรคหลายอย่างซึ่งรวมมีจากภาครัฐเอง จากชุมชนและองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องรวมไปถึงสภาพของพื้นที่เช่นงบประมาณน้อย เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ประชาชนยากจนอันทำให้ประชาชนหันไปพึ่งพิงป่า สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ป่าไม้ถึง ปี ค.ศ. 2020 ในปี พ.ศ. 2548 : 67 ทิศทางนโยบายและหลักการในการจัดตั้งปฏิบัติ เกี่ยวกับการใช้ที่ดิน และการวางแผนใช้ที่ดินแบบ ยั่งยืน ปรับปรุงการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติมุ่งเพื่อลดความยากจนลง ครอบคลุมการตัดไม้ การเก็บของป่า โดยมีมีส่วนร่วมของ ประชาชน ส่งเสริมการปลูกต้นไม้และการคุ้มครองสวนปลูกต้นไม้ โดยการกำหนด บรรดาเป้าหมายผู้ลงทุนและการตลาดให้ละเอียด ขณะเดียวกันก็พัฒนาแผนการลงทุนปลูกไม้เพื่อ ปรับปรุงพื้นฐานให้แก่ต้นไม้และการสร้างรายรับให้แก่เกษตรกร ป้องกันบรรดาการกระทำหรือกิจการต่าง ๆ ที่เป็นการบุกรุกทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งทำให้ชีวนานาภัณฑ์เสื่อมโทรมลง โดยการบังคับใช้กฎหมายและระเบียบการอย่างเข้มงวด สร้างความสามารถและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคุ้มครองป่าไม้และทรัพยากรป่าไม้

5.2.3 แนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ เขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว บ้านน้ำพากสอดคล้องกับแนวทางแก้ปัญหาของ ภูโง ปัญญานูวงศ์ 1 และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนมพร จินดาสมุทร 2 (2556) ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาตินาคาย-น้ำเทิน : กรณีศึกษา บ้านนาเมอง เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ คือ

- 1) เสริมความรู้ความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกและความตระหนัก
- 2) ส่งเสริมอาชีพภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3) ส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชาชน
- 4) อบรมเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
- 5) รมรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์
- 6) ส่งเสริม การมีส่วนร่วมในการจัดการป่า
- 7) เข้มงวดและเคร่งครัดการใช้กฎหมาย
- 8) จัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านดูแล

รักษาป่า 9) ให้ค่าตอบแทน และสวัสดิการแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน 10) ให้รางวัลนำจับแก่ผู้แจ้งเบาะแสการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และ 11) การทำงานเชิงบูรณาการ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ป่าไม้ถึง ปี ค.ศ. 2020 ในปี พ.ศ. 2548:67คือ สร้างให้สำเร็จและปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับการคุ้มครองป่าไม้กำหนดความรับผิดชอบของทุกองค์การส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด และมีมาตรฐาน และมีความโปร่งใสสำหรับการตัดสินใจปัญหา ปรับปรุงประสิทธิภาพของแผนงานและสร้างความเข้มแข็งในการแข่งขันในระดับสากล โดยผ่านมาตรฐานทางการตลาด ทำให้สำเร็จกระบวนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นแบ่งความรับผิดชอบให้ท้องถิ่นหรือระบบวางแผนและการจัดตั้งปฏิบัติจากล่างขึ้นบนอย่างเด็ดขาด และเสริมสร้างความเข้มแข็ง ในระดับท้องถิ่น เพิ่มการสร้างรายได้ และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเหมาะสมด้วยการนำกลไกผลักดัน การประดิษฐ์สิ่งใหม่มาใช้ ช่วงชิงความร่วมมือกับสากลอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษาป่าสงวนแห่งชาติ ดงหัวสาว บ้านน้ำพอก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว ซึ่งข้อมูลที่ได้มาสามารถนำไปประกอบคำพิจารณาหาแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในอนาคตได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องในแต่ละท้องถิ่น และเพื่อให้มีการจัดการป่าสงวนตามประสิทธิภาพและยั่งยืนนานมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นปัญหาที่วิกฤติอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับการแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของหน่วยงานป่าสงวนและชุมชนบ้านน้ำพอกจึงมีความสำคัญ อย่างไรก็ดีตาม ทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทั่วไปมีข้อจำกัดในการศึกษาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ดังนั้นทางวิชาการควรพัฒนาทฤษฎีที่จะใช้ศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ขึ้นมา เช่น

5.3.1.1 ควรมีการร่วมมือกันกับหน่วยงานหรือสถาบันทางการศึกษา จัดตั้งเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรป่าไม้ เพื่อที่จะขยายผลให้กับชุมชนอื่นและเยาวชนได้ศึกษาเพื่อจะได้ปลูกจิตสำนึกอนุรักษ์หวงแหนถูกต้องถูกต้องอย่างยั่งยืน

5.3.1.2 จากการศึกษา พบว่า ในป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวพีชธรรมชาติมีความหลากหลายสายพันธุ์เหมาะที่จะ เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับพืชท้องถิ่น ควรจะมีการร่วมมือกับสถานศึกษาระดับท้องถิ่น เช่น โรงเรียน ในชุมชนเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้เต็มรูปแบบศึกษาเกี่ยวกับพืช

ธรรมชาติในท้องถิ่น และสมุนไพร มีหลายชนิดควรจะมีการศึกษาการนำใช้ประโยชน์อย่างถูกต้อง คุ่มค่า มีการทำทะเบียนบันทึกไว้เพื่อต่อการวิจัยพัฒนาต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการพัฒนา

5.3.2.1 สร้างให้ทุกคนในชาติมีจิตสำนึกที่ดีต่อทรัพยากรป่าไม้ไม่ว่าจะเป็นทหาร ตำรวจ พ่อค้า เอกชน ตลอดจน นักเรียน นักศึกษา เด็กอนุบาล ทุกคนมีจิตสำนึกรักประเทศชาติ รักทรัพยากรป่าไม้ รักภูผาป่าไม้ ห้วยน้ำลำธาร เปรียบเสมือนทรัพย์สมบัติในบ้านเรา และรัฐควร ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันรักษาป่าไม้มากขึ้น ปลูกขยายทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน ให้มีอยู่คู่ชีวิตเราตลอดไป

5.3.2.2 องค์กรภายในชุมชนยังขาดความชัดเจนในการดูแลรักษาป่าสงวน มีการ ปลดปล่อย ปล่อยให้พื้นที่ป่าสงวนถูกทำลายจากคนในชุมชนและนอกชุมชน ควรมีการกำหนด เขตพื้นที่ในการควบคุมดูแลให้ชัดเจน

5.3.2.3 จากการศึกษาวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่า สงวนมีหลายปัจจัยและแต่ละปัจจัยมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน จึงมีข้อเสนอแนะว่ากิจกรรมใน การอนุรักษ์จัดการป่าและฟื้นฟูป่าจะต้องมาจากความต้องการ ความสมัครใจของประชาชนใน ชุมชน อย่างแท้จริง

5.3.2.4 ในการแก้ไขปัญหาหรือลดปัญหาในการบุกรุกทำลายป่า ควรจะเข้าไป พร้อมๆกันในทุกด้าน และปัญหาส่วนใหญ่สามารถแก้ไขได้โดยประชาชนในชุมชน แนวทางการ จัดการป่าสงวนควรดำเนินไปพร้อมกับการพัฒนาบ้าน พัฒนาอาชีพ จึงจะเป็นการรักษาป่าสงวนที่ สมบูรณ์แบบที่สุด และยั่งยืนตลอดไป โดยจัดสรรเนื้อที่คืนทำกินคืนใหม่ และสร้างกองทุนพัฒนา บ้าน

5.3.2.5 รัฐบาลควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเพิ่มเติม โดยเฉพาะวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในการดูแลรักษาป่าให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น พร้อมทั้งจัดรางวัลให้ผู้ปฏิบัติงานสำเร็จ

5.3.2.6 ผ่านมามีข้อผิดพลาดในการบุกเบิกเนื้อที่คืนเพื่อสำประธารปลูกยางพารา สวนปาล์ม ส่วนม่วง จากข้อมูลของหน่วยงานป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว แสดงให้เห็นมีหลายร้อย ไร่จากข้อมูลดังกล่าวนั้นถือว่าผิดต่อระเบียบป่าสงวนและกฎหมายป่าไม้ ฉะนั้นบอริสตัดดังกล่าวต้อง จ่ายเงินเข้ากองทุนพัฒนาป่าไม้เงินจำนวนดังกล่าวต้องนำมาใช้ในกิจกรรมการอนุรักษ์ในเขตป่า สงวนแห่งชาติดงหัวสาวและพืชต้นไม้ดังกล่าวนั้นหมดอายุนำไปใช้ก่อนไม่ให้ตัด ทิ้งไว้ให้เป็นป่าต่อไป

5.3.2.7 ป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวเป็นเขตหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จำนวนมาก ดังนั้นผู้ประกอบการที่ได้รับผลประโยชน์จากป่าสงวนต้องมีพันธะต่อการอนุรักษ์ป่า

สงวนเพาะป่าสงวนเป็นรักษาต้นน้ำลำธารและธรรมชาติที่สวยงาม ต้องจ่ายเงินเข้ากองทุนพัฒนาป่าไม้เหมือนกัน

5.3.2.8 เพื่อตอบสนองแนวทางการพัฒนาป่าไม้ของรัฐบาลและกรมป่าไม้ ถึงเวลาแล้วพวกเราต้องเอาใจใส่อย่างจริงจังต่อปัญหาป่าไม้ถูกบุกรุกและลดน้อยถอยลงอย่างต่อเนื่องนั้น แนวทางการปกป้องการบุกรุกป่าสงวนต่อไปนี้จะเอากำลังตำรวจ ทหาร เข้ามามีส่วนรวมในการปกป้องป่าและเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ป่าสงวนให้หลายขึ้นพ้อมนั้นก็ต้องทำให้ชีวิตของชุมชนดีขึ้น

5.3.2.9 เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ทำสวนกาแฟนั้นควนทำตามระเบียบหลักการอย่างเคร่งคัดสวนโคปลูกก่อนประกาศสร้างป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวก่อกษาไว้สวนโคปลูกหลังสร้างตั้งป่าสงวนก่อกให้ยกเลิกและรีถอน หรือ ถ้าอยู่ก่อกต้องมีข้อกำหนดอย่างรัดกุม เช่น ต้องเสียพื้นที่ให้รัฐ (หน่วยงานป่าสงวน) ไม่ให้ขยายเนื้อที่เพิ่ม ไม่ให้ตั้งถิ่นถานแบบถาวอนไม่ให้ล่าสัตว์ ตัด ไม้ พ้อมนั้นก่อกต้องทำหน้าที่ปกป้อง รักษา ตรวจตราลาดตาเวนอย่างตั้งคัดผู้ใดกระทำต้องถูกลงโทษอย่างเด็ดขาด

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาว ควรได้รับการทบทวนเพื่อเป็นการปรับปรุงแผนให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปคือ

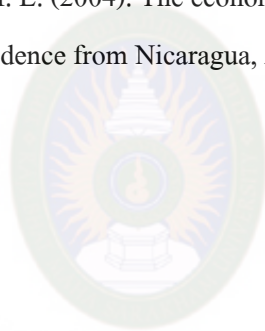
5.3.3.1 ควรนำยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาว ไปทดลองใช้ และประเมินผล ตลอดจนศึกษาความพึงพอใจและความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาและอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาวด้วย

5.3.3.2 ควรมีการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติดงห้วยสาว จากความสมัครใจ กับการทำงานเพราะหน้าที่ หรือเพื่อให้ทราบว่ามีวิธีใดแบบใดก่อกให้เกิดที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม และยั่งยืนกับสังคมของถาวมากที่สุด

บรรณานุกรม

- กันตินันท์ พิวสะอาด. (2552). *โครงการจัดทำแนวเขตเชื่อมต่อเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในกลุ่มอนุภูมิภาคน้ำโขง*. ม ป ท : ม ป พ.
- กรมป่าไม้. กระทรวงกระทรวงธรรมชาติและป่าไม้สมทบกับกรมโฆษณาอบรมกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม (2548). *ยุทธศาสตร์ป่าไม้ถึง 2020 ของ ส ป ป.ลาว*. นครหลวงเวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- กรมป่าไม้. กระทรวงกระทรวงธรรมชาติและป่าไม้สมทบกับกรมโฆษณาอบรมกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม. (2549). *กฎหมายป่าไม้ลาวฉบับปรับปรุง*. นครหลวงเวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- กรมป่าไม้. กระทรวงกระทรวงธรรมชาติและป่าไม้สมทบกับกรมโฆษณาอบรมกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม. (2549). *กฎหมายว่าด้วยสัตว์น้ำ สัตว์ป่า*. นครหลวงเวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- กรมป่าไม้. กระทรวงกระทรวงธรรมชาติและป่าไม้สมทบกับกรมโฆษณาอบรมกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม. (2558). *คำร้สว่าด้วยป่าสงวน* นครหลวงเวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- กรมป่าไม้. กระทรวงกระทรวงธรรมชาติและป่าไม้สมทบกับกรมโฆษณาอบรมกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม. (2536). *คำร้สว่าด้วยการก่อตั้งป่าสงวนแห่งชาติทั่วประเทศ*. นครหลวงเวียงจันทน์ : สำนักพิมพ์แห่งชาติ.
- คณะกรรมการ IUCN ประเทศไทย. (2553). *การฟื้นฟูภูมินิเวศป่าไม้ กรณีศึกษาการจัดการภูมินิเวศจากภูเขาถึงทะเล*. กรุงเทพฯ : ม ป พ.
- คำไพ มะณีวง. (2552). *บทเสนอประวัติความเป็นมาของป่าไม้ใน ส ป ป.ลาว*. นครหลวงเวียงจันทน์ : กรมป่าไม้.
- เดชา บุญคำ. (2536). *การอนุรักษ์กับการพัฒนา. วารสารวิชาการ 60 ปี*, กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฟ้ารุ่ง มีอุตร (2539). *ศึกษาบทบาทของประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน : กรณีศึกษาประชาชนในองค์กรชาวบ้าน เพื่อ การพัฒนาภาค อีสาน จังหวัดขอนแก่น*. ม ป ท: ม ป พ.
- ภูโขง ปัญญาณรงค์ และ ผศ.ดร.พนมพร จินดาสมุท. (2556). *ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาตินากาย-น้ำเทิน : กรณีศึกษาบ้านนาเมือง เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. สกลนคร : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- สมาคมอนุรักษ์สัตว์ป่า (WCS) ประเทศไทย. (2552). *สถานภาพสัตว์ป่าและแนวทางการฟื้นฟูแนวเชื่อมต่อป่าเทือกเขาตะนาวศรี. เอกสารสรุปผลการดำเนินงาน โครงการ. กรุงเทพฯ : ม ป พ.*
- หน่วยวิจัยการฟื้นฟูป่า. (2549). *ปลูกให้เป็นป่า : แนวคิดและแนวปฏิบัติสำหรับการฟื้นฟูป่าเขตร้อน. เชียงใหม่ : ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- อัญชลี หาญฤทธิ์. (2547). *กระบวนการจัดการป่าชุมชนโดยเครือข่ายป่าชุมชน : กรณีศึกษาเครือข่ายป่าชุมชนลุ่มน้ำปิง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- อวยชัย วัฒนา. (2548, บทคัดย่อ). *บทบาทขององค์กรชุมชนในการอนุรักษ์ป่า : กรณีศึกษาป่าชุมชนโคกหินลาด อำเภอเมืองและอำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม. ม ป ท : ม ป พ.*
- Johnson, N. L. & Baltodano, M. E. (2004). The economics of community watershed Management : Some evidence from Nicaragua, *Ecological Economics*. ม ป ท : ม ป.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ง

หนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถาม

ตัวแทนหัวหน้าครัวเรือนบ้านน้ำพาก

เรื่อง : แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว
บ้านน้ำพาก เมืองปทุมพร แขวงจำปาสัก

คำชี้แจง : แบบสอบถามนี้ได้สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับทำบทวิทยานิพนธ์ของ
นักศึกษาหลักสูตร ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การพัฒนากฎมีภาค มหาวิทยาลัยราช
ภัฏ มหาสารคาม ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้จะนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้นขอความ
ร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามและให้ความคิดเห็นตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ()ชาย, ()หญิง
2. อายุ ()18ปี-30ปี, ()31ปี-40ปี, ()41ปี-50ปี, ()51ปีขึ้นไป
3. สถานภาพ ()โสด ()สมรส ()หม้าย
4. ระดับการศึกษา ()ประถมศึกษา, ()มัธยมศึกษาตอนต้น, ()มัธยมศึกษาตอน
ปลาย
5. อาชีพ ()รับราชการ, ()รับจ้าง, ()ทำไร่ ()ทำนา ()ทำสวน ()เลี้ยงสัตว์
()ค้าขาย ()อื่น ๆ (ระบุ).....
6. อาศัยอยู่บ้านนี้นานเท่าไร.....ปี
7. สมาชิกในครอบครัวมีกี่คน.....คน, ชาย.....คน, หญิง.....คน
8. มีพื้นที่ทำกินในเขตป่าสงวนหรือไม่ () มี () ไม่มี (ถาม) พื้นที่.....เฮกตาร์ (ไร่)
9. พื้นที่ถือครองทั้งหมด.....เฮกตาร์ (ไร่) พื้นที่ทำการเกษตร.....
เฮกตาร์ (ไร่) มีเอกสารสิทธิ์.....
10. มีที่ดินทำกินเพียงพอหรือไม่ ()เพียงพอ ()ไม่เพียงพอ
11. ท่านเป็นสมาชิก/กรรมการในการจัดการป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวหรือไม่ () เป็น ()
ไม่เป็น ถ้าเป็น ท่านมีตำแหน่งหน้าที่เป็น.....
12. ท่านมีตำแหน่งหน้าที่ ในหมู่บ้าน/องค์กร.....

ก. ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่าสงวน

1. ท่านได้ใช้ประโยชน์จากป่าสงวนหรือไม่ () ใช้ () ไม่ได้ใช้
2. วัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์จากป่าสงวนในด้านใดบ้าง อย่างไร () ตัดไม้เพื่อสร้างบ้าน () ตัดไม้เพื่อขายเป็นซุง/แปรรูป () เพื่อเก็บของป่า () เพื่อล่าสัตว์ () อื่น ๆ (ระบุ).....
3. ลักษณะการแจกจ่ายหรือจำหน่าย
() บริโภคเองในครอบครัว () แจกจ่ายญาติพี่น้อง () ขายให้เพื่อนบ้าน () ขายให้พ่อค้าในหมู่บ้าน
() นำไปขายที่ตลาด () อื่น ๆ (ระบุ).....
4. ผลผลิตจากป่าสงวน
() ฝืน.....หลา/ปี () หน่อไม้.....กิโลกรัม/ปี () เห็ด.....กิโลกรัม/ปี () ไม้ไผ่.....ลำ/ปี () ผัก.....กิโลกรัม/ปี
() ใบตอง.....กิโลกรัม/ปี
() หมากจอบ.....กิโลกรัม/ปี () สัตว์ป่า (ระบุชนิด)..... () แมลงตามฤดูกาล (ระบุชนิด).....
5. ความถี่ในการหาของป่า
() ทุกวัน () วันเว้นวัน () สัปดาห์ละครั้ง () เดือนละครั้ง () ปีละครั้ง
() ตามช่วงฤดูกาล (ระบุ).....
6. ปริมาณที่ทำได้โดยเฉลี่ย...../ ครั้ง ถ้าคิดเป็นเงิน.....กิบ
7. รายได้จากการขายของป่า.....กิบ /ปี
8. ท่านเคยนำไม้จากป่ามาใช้ประโยชน์บ้างหรือไม่?
() ไม่เคย () เคย ถ้าเคย ท่านใช้ไม้ประเภทใด.....เพื่อ.....
() สร้างบ้านเรือน () ทำรั้ว / ทำคอกสัตว์ () เผาถ่าน / ทำฟืน () นำไปขาย () อื่น ๆ
9. ท่านเคยล่าสัตว์ป่าจากป่าสงวนแห่งนี้ไหม () เคย () ไม่เคย, สัตว์ประเภทใด?....., กินในครอบครัว () ขาย, ใช้อุปกรณ์ใดในการล่า () ปืนแก๊บ () ปืนหลวง () เร้ว () อื่นๆ.....

ข. กิจกรรมและวิธีการในการจัดการป่าสงวน

1. ในชุมชนของท่านมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับป่าสงวนหรือไม่ อะไรบ้าง อย่างไร.....
() กิจกรรมป่าไม่มีอะไรบ้าง.....
() กิจกรรมพัฒนาบ้าน มีอะไรบ้าง.....
2. ท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประโยชน์ของป่าสงวนและโทษของการตัดไม้ทำลายป่าจากใครบ้าง.....

3. รูปแบบวิธีการจัดการป่าสงวนในชุมชนของท่านมีอย่างไรบ้าง.....

4. ท่านเป็นคณะกรรมการป่าไม้หรือกรรมการพัฒนาบ้าน.....

ค. การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าสงวนดงหัวสาวบ้านน้ำพากเมืองประทุมพอน

1. การเสนอความคิดเห็น และวางแผนในการจัดการป่าสงวน

1.1 ท่านร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงานในการจัดการป่าสงวน () เคย () ไม่เคย

1.2 ท่านเคยร่วมแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในที่ประชุม () เคย () ไม่เคย

1.3 ท่านเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุมในการฟื้นฟูสภาพป่าในบ้านของท่าน

() เคย () ไม่เคย

1.4 ท่านเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุมในการอนุรักษ์ป่าสงวน () เคย () ไม่เคย

1.5 ท่านเคยเข้าร่วมอบรมในเรื่องเกี่ยวกับป่าสงวน () เคย () ไม่เคย

2. การดำเนินการจัดการป่าสงวน

2.1 ท่านมีส่วนร่วมกิจกรรมการจัดการป่าสงวนดงหัวสาวอย่างไร ?

2.2 ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างแผนที่นำใช้ที่ดินและป่าไม้ในเขตคุ้มครองของบ้านน้ำพาก

() เคย () ไม่เคย

2.3 ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดขอบเขตพื้นที่ป่าสงวนของชุมชน () เคย () ไม่เคย

2.4 ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดขอบเขตชายแดนของบ้าน () เคย () ไม่เคย

2.5 ท่านเข้าร่วมในการสำรวจจัดแบ่งสภาพป่าไม้เพื่อการจัดการ () เคย () ไม่เคย

2.6 ท่านได้เข้าร่วมกองประชุมการสร้างระเบียบการคุ้มครองป่าสงวนดงหัวสาว () เคย

() ไม่เคย

2.8 ท่านเคยไปร่วมปลูกต้นไม้กับชาวบ้านหรือเจ้าหน้าที่รัฐในวันสำคัญ () เคย () ไม่เคย

2.9 ท่านร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการจับกุมผู้บุกรุกป่าสงวน) เคย () ไม่เคย

3. การแบ่งปันผลประโยชน์

3.1 ท่านเคยร่วมจ่ายเงินช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันรักษาป่าสงวน () เคย

() ไม่เคย

3.2 ท่านได้รับเงินค่าเผ่าติดตามตรวจตราป่าสงวนดงหัวสาวจากหน่วยงานรัฐ () เคย

() ไม่เคย

3.3 ท่านได้เคยเข้าร่วมแบ่งผลประโยชน์ที่ได้จากการเก็บลายรับจากผู้เก็บซื้อเครื่องป่าของ

ดงออกจากป่าสงวนดงหัวสาว () เคย () ไม่เคย

4. การติดตามตรวจตรา และประเมินผล

- 4.1. ท่านมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของการจัดการป่าสงวน () เคย () ไม่เคย
- 4.2. ท่านเคยได้เข้าร่วมการตรวจตราลาดตาเวนสภาพป่า สัตว์ป่าในเขตป่าสงวนดงห้วยสาวร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าสงวน () เคย () ไม่เคย
- 4.3. ท่านเคยได้ร่วม ศึกษาปัญหาในการจัดการป่าสงวน () เคย () ไม่เคย
- 4.4. ท่านเคยรายงานเจ้าหน้าที่เมื่อมีผู้บุกรุกตัดไม้ทำลายป่าสงวน () เคย () ไม่เคย

5. ข้อมูลด้านสวนกาแฟ

- 5.1 ท่านมีสวนกาแฟที่สวนหนองแซะ-ห้วยพุงหรือไม่มี () ไม่มี () ถ้ามีมีกี่แปลง.....แปลง กิ่งเฮกตาร์.....เฮกตาร์ สวนเก่ากี่เฮกตาร์.....เฮกตาร์(สวนเก่าหมายถึงสวนที่เก็บผลผลิตแล้ว) สวนใหม่มีกี่เฮกตาร์.....เฮกตาร์
- 5.2 ท่านเข้ามาทำสวนกาแฟที่นี้ก่อนหรือหลังสร้างตั้งป่าสงวน ก่อน () หลัง () ปีใด.....ก่อนสร้างตั้งป่าสงวนมีกี่แปลง.....แปลง มีกี่เฮกตาร์.....เฮกตาร์ , ผลผลิต.....ตัน/ปี หลังสร้างตั้งป่าสงวนมีกี่แปลง.....แปลง มีกี่เฮกตาร์.....เฮกตาร์,ผลผลิต.....ตัน/ปี
- 5.3 ท่านได้สวนกาแฟนี้มาจากไหน? () ซื้อ () ทำเอง
- ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านได้กรุณาเสียเวลาอันมีค่าของท่านร่วมสนทนา และ ให้ข้อมูลจนแล้วเสร็จจุล่งด้วยดี “จากจิตใจได้สำนึกของผู้วิจัย”

จัดทำโดย นายคำวิเศษ เพ็งวันสุวรรณค์
คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ สาขายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้เขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาว

พื้นที่บ้านน้ำพาก เมืองปะทุมพอน แขวงจำปาสัก

แบบสัมภาษณ์ ผู้อาวุโสและคณะกรรมการบ้าน

วัน.....เวลา.....สถานที่.....

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ.....เพศ.....อายุ.....ปี
2. ชนเผ่า.....เผ่าชน.....ศาสนา.....
3. บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ชื่อหมู่บ้าน.....
4. สถานภาพ () โสด () สมรส () หม้าย
5. ระดับการศึกษา.....
6. ตำแหน่งในชุมชน.....
7. อาชีพหลัก คือ () ทำไร่ () ทำนา () ทำสวน () เลี้ยงสัตว์ () รับราชการ () ค้าขาย () รับจ้าง () อื่น ๆ (ระบุ).....
8. อาชีพเสริมหรือรอง () ทำนา/ทำสวน () เลี้ยงสัตว์ () ค้าขาย () รับจ้าง () ทอผ้า, ติเหล็ก, ทำขนม, ค้าขาย (กลุ่มแม่บ้าน) () เก็บของป่า/เผ่าถ่าน () อื่น ๆ (ระบุ).....
9. ท่านเป็นสมาชิก/กรรมการในการจัดการป่าสงวนดงหัวสาวหรือไม่ () เป็น () ไม่เป็น
ถ้าเป็น ท่านมีตำแหน่งหน้าที่เป็น.....
10. ท่านมีตำแหน่งหน้าที่ ในหมู่บ้าน/องค์กร.....

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบ้าน

1. ประวัติศาสตร์ชุมชน

1.1 ความเป็นมาของชุมชน:

- ผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน/ไร่กาแฟ.....
- แหล่งที่อยู่พหุมา.....
- มีสาเหตุที่อยู่พหุ/ทำไร่สวน.....
- สาเหตุที่มาทำสวนกาแฟ.....
- การเลือกพื้นที่ตั้งหมู่บ้าน/ไร่สวน.....
- ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น.....
- ความแตกต่างอดีต-ปัจจุบัน.....

1.2 ความเป็นมาของป่าสงวน/ที่มาของไร้วางกาแพ

สภาพป่าสงวนในอดีต (ลักษณะ, ประกอบด้วยอย่างไรบ้าง).....

สภาพไร้วางกาแพในอดีต (ลักษณะ, ประกอบด้วยอย่างไรบ้าง).....

ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในป่าสงวนมีอะไรบ้าง.....

ต้นไม้ที่พบมากที่สุดในปัจจุบัน (ปี พ.ศ.).

ของป่าที่พบมีอะไรบ้าง คือ.....

แหล่งน้ำในพื้นที่ป่าสงวนบ้านน้ำพากเมืองประทุมพอนมีจำนวน.....

แหล่งคือ.....

สัตว์ป่าที่พบในอดีต คือ.....

สัตว์ป่าที่พบในปัจจุบัน คือ.....

สภาพการตัดไม้ทำลายป่ามีอย่างไร

อดีต.....

ปัจจุบัน.....

2. ท่านเข้าใจความหมายของ “ป่าสงวน” ว่า คือ.....

3. ป่าสงวนดงหัวสาวบ้านน้ำพากเป็นป่าประเภทใด?

อดีต.....

ปัจจุบัน.....

4. ป่าสงวนมีความสำคัญต่อชาวบ้าน อย่างไรบ้าง?.....

4.1. ด้านวัฒนธรรม.....

4.2. ด้านความสัมพันธ์ในชุมชน.....

4.3. ด้านแหล่งอาหาร.....

4.4. แหล่งเชื้อเพลิง.....

4.5. ด้านธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม.....

4.6. ด้านแหล่งพักพิง และที่อยู่อาศัย.....

4.7. ด้านสมุนไพร ยารักษาโรค.....

4.8. ด้านอื่น ๆ ระบุ.....

4.9. ผู้ที่มีความสำคัญในเรื่องป่าสงวน คือใคร.....

5. ท่านมีสวนกาแฟที่สวนหนองแซ่-ห้วยพุงหรือไม่ มี () ไม่มี () ถ้ามีมีกี่ไร่.....แปลง กี่

เฮกตาร์.....เฮกตาร์ สวนเก่ากี่เฮกตาร์.....เฮกตาร์ (สวนเก่าหมายถึงสวนที่เก็บผลผลิตแล้ว)

สวนใหม่มีกี่เฮกตาร์.....เฮกตาร์

5.1. ท่านเข้ามาทำสวนกาแฟที่นี่ก่อนหรือหลังสร้างตึกป่าสงวน ก่อน () หลัง ()
ปีใด.....ก่อนสร้างตึกป่าสงวนมีกรีแปลง.....แปลง มีกรีเฮกตาร์.....
เฮกตาร์ หลังสร้างตึกป่าสงวนมีกรีแปลง.....แปลง มีกรีเฮกตาร์.....เฮกตาร์

5.2 ท่านได้สวนกาแฟนี้มาจากไหน? ()ซื้อ ()ทำเอง

6. ปัญหาอุปสรรคต่อการจัดการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าสงวนมีอะไรบ้าง?.....

6.1

6.2

7. แนวทางในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนดงห้วยสาว

7.1. แนวทางในเรื่องของหลักการจัดการ วิธีการจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าสงวนอย่างไรบ้าง

7.2. ท่านอยากให้ป่ากับมาสมบูรณ์เหมือนตั้งแต่ก่อน หรือไม่.....

7.3. ท่านคิดว่าจะฟื้นฟูป่าสงวนได้โดยวิธีใดบ้าง?.....

7.4. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำชุมชนสมาชิกในชุมชนได้ให้ความร่วมมืออย่างไรบ้าง.....

- ท่านคิดว่าถ้าหากพัก-รัฐให้ท่านถอนออกจากสวนกาแฟที่ป่าสงวนพวกเขาจะออกใหม่ ออก () ไม่ออก ()

- ถ้าออกพวกเขาจะมีเงื่อนไขอย่างไรบ้าง.....

- ถ้าอยู่ต่อพัก-รัฐมีเงื่อนไขให้ชาวสวนกาแฟต้องปฏิบัติตามที่พัก-รัฐกำหนดให้จะเอาใหม่เอา () ไม่เอา ()

- ถ้าหากพัก-รัฐยกความสำคัญของคณะกรรมการบ้าน-นายบ้านเป็นผู้คุ้มครองปกป้องรักษา การตรวจตราติดตามคนเข้าออกอย่างจริงจัง บ้านเป็นผู้ปฏิบัติระเบียบวินัย ปรับใหม่ต่อผู้กระทำผิดต่อป่าสงวนโดยอิงใส่ระเบียบป่าสงวน กฎหมายป่าไม้ กฎหมายสัตว์น้ำ-สัตว์ป่า ผลประโยชน์เป็นของบ้านท่านคิดว่าทำได้ใหม่ ได้ () ไม่ได้ ()

7.5. แนวทางการแก้ไขปัญหาลูกอุปสรรคในการจัดการป่าสงวนอย่างไร?.....

8.6. ปัจจัยที่ทำให้สามารถจัดการป่าสงวนได้ คืออะไรบ้าง.....

8. ท่านมีข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ป่าสงวนดงห้วยสาวเฉพาะบ้านน้ำพาก เมืองประทุมพร แหวงจำปาสัก อย่งไรบ้าง

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านได้กรุณาเสียเวลาอันมีค่าของท่านร่วมสนทนาและให้ข้อมูลจนเสร็จลุล่วงด้วยดี“จากจิตใจได้สำนึกของผู้วิจัย”

จัดทำโดย นายคำวิเศษ เพ็งวันสวรรค์

แบบสัมภาษณ์ พนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานคุ้มครองป่าสงวน

วัน.....เวลา.....สถานที่.....

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ.....เพศ.....อายุ.....ปี
ชนเผ่า.....เผ่าชน.....ศาสนา.....
2. บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ชื่อหมู่บ้าน.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
3. สถานภาพ () โสด () สมรส () หย่าร้าง
4. ระดับการศึกษา.....ระดับวิชาเฉพาะ.....
ตำแหน่งในองค์กรหน้าที่รับผิดชอบ.....
หน่วยงานที่สังกัด.....
5. อาชีพเสริมหรือรองคือ () ทำนา/ทำไร่ () ทำสวน () เลี้ยงสัตว์ () ค้าขาย () อื่นๆ.....
6. ทำงานที่นี้นานเท่าไร? ปี
7. ทำงานร่วมกับกี่คน.....คน
8. ประกอบมี.....หน่วยงาน แต่ระหน่วยงานทำงานอะไรบ้าง.....

1. ลักษณะกายภาพ (พื้นที่ / บริเวณป่าสงวน)

- 1.1 ที่ตั้ง (แบ่งตามเขตการคุ้มครอง / เส้นทางเข้าออกป่าสงวน) อย่างไรบ้าง?.....
- 1.2 ลักษณะภูมิประเทศ และสภาพแวดล้อมเป็นลักษณะอย่างไร?.....
- 1.3 ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของป่าสงวนดงหัวสาว (ดิน น้ำ ป่า สัตว์) ระบบนิเวศ เป็นอย่างไร (ระบุ)....
 - 1.3.1 ลักษณะประเภท (ดิน น้ำ ป่า).....
 - 1.3.2 สภาพการใช้ประโยชน์ (ดิน น้ำ ป่า) ของชุมชน.....
 - 1.3.4 ปัญหา (ดิน น้ำ ป่า).....
 - 1.3.5 สภาพสัตว์น้ำ-สัตว์เป็นอย่างไรบ้าง.....
 - 1.3.6 สภาพไร้สวนกาแฟเป็นอย่างไรบ้าง.....

2. ด้านผลกระทบต่อพื้นที่ป่าสงวน

- 2.1 การล่าสัตว์ อย่างไร.....
- 2.2 การลักลอบตัดไม้.....
- 2.2 การตั้งถิ่นฐาน.....

- 2.5 การบุกรุกเนื้อที่.....
- 2.5 การบุกเบิกเนื้อที่.....
- 2.6 การเก็บกู้เครื่องป่าของดง.....

3. ด้านการจัดการบริหารคุ้มครองป่าสงวนดงหัวสาว

- 3.1 หน่วยงานของท่านมีกี่คน.....
- 3.2 หน่วยงานของท่านประกอบมีกี่งาน.....
- 3.3 แต่ละงานทำหน้าที่อะไรบ้าง.....ระบุรายละเอียดแต่ละงาน
- 3.4 จากการทำงานในระยผ่านมามีผลเสร็จอย่างไรบ้าง.....
- 3.6 จากการทำงานในระยผ่านมามีหน่วยงานของท่านมีข้อสะดวกข้อยุ่งยากอย่างไรบ้าง.....

4. แนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนดงหัวสาว

4.1 แนวทางการแก้ไขปัญหา อุปสรรคในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าสงวนมีอย่างไรบ้าง?.....

4.2 ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวของท่าน.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านได้กรุณาเสียเวลาอันมีค่าของท่านร่วมสนทนาและ ให้ข้อมูลจนแล้วเสร็จจุลวงด้วยดี “จากจิตใจได้สำนึกของผู้วิจัย”

แบบสัมภาษณ์นายบ้าน รองนายบ้าน

วัน.....เวลา.....สถานที่.....

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ.....เพศ.....อายุ.....ปี
2. ชนเผ่า.....เผ่าชน.....ศาสนา.....
3. บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ชื่อหมู่บ้าน.....
4. สถานภาพ () โสด () สมรส () หม้าย
5. ระดับการศึกษา.....
6. ตำแหน่งในชุมชน.....
7. อาชีพหลัก คือ
() ทำไร่ () ทำนา () ทำสวน () เลี้ยงสัตว์ () รับราชการ () ค้าขาย () รับจ้าง () อื่น ๆ
(ระบุ).....
8. อาชีพเสริมหรือรอง
() ทำนา/ทำสวน () เลี้ยงสัตว์ () ค้าขาย () รับจ้าง () ท่อผ้า, ตีเหล็ก, ทำขนม, ค้าขาย (กลุ่มแม่บ้าน) () เก็บของป่า/เผาถ่าน () อื่น ๆ (ระบุ).....
9. อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นเวลา.....ปี
10. สมาชิกในครัวเรือน.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
11. พื้นที่ถือครองทั้งหมด.....เฮกตาร์ (ไร่) พื้นที่ทำการเกษตร.....เฮกตาร์ (ไร่)
มีเอกสารสิทธิ์.....
12. มีพื้นที่ทำกินในเขตป่าสงวนหรือไม่ () มี () ไม่มี (ถาม) พื้นที่.....เฮกตาร์ (ไร่)
13. มีที่ดินทำกินเพียงพอหรือไม่ () เพียงพอ () ไม่เพียงพอ
14. ท่านเป็นสมาชิก/กรรมการในการจัดการป่าสงวนแห่งชาติดงหัวสาวหรือไม่ () เป็น () ไม่เป็น
ถ้าเป็น ท่านมีตำแหน่งหน้าที่เป็น.....
15. ท่านมีตำแหน่งหน้าที่ ในหมู่บ้าน/องค์กร.....

1. ลักษณะทางกายภาพ (แผนที่บ้าน/บอริเวนป่าสงวน)

- 1.1 ที่ตั้ง (แบ่งตามเขตการปกครอง/เส้นทางคมนาคม) เป็นอย่างไร.....
- 1.2 ลักษณะภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมเป็นลักษณะใด.....
- 1.3 ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของหมู่บ้าน (ดิน, น้ำ, ป่า) เป็นอย่างไร.....
 - 1.3.1 ลักษณะประเพณี (ดิน,น้ำ,ป่า)
 - 1.3.2 สภาพการใช้ประโยชน์ (ดิน,น้ำ,ป่า)
 - 1.3.3 ปัญหา (ดิน,น้ำ,ป่า)
- 1.4 จำนวนพื้นที่รวมของบ้าน.....เฮกตาร์ (ไร่) จำแนกเป็น
 - 1.4.1 ที่อยู่อาศัย.....เฮกตาร์ (ไร่)
 - 1.4.2 ที่ดินทำการเกษตรรวม.....เฮกตาร์ (ไร่)
 - 1.4.2.1 ที่ทำนา.....เฮกตาร์ (ไร่)
 - 1.4.2.2 ที่ทำสวน.....เฮกตาร์ (ไร่)
 - 1.4.2.3 ที่ไร่.....เฮกตาร์ (ไร่)
 - 1.4.3 ที่ดินสาธารณะประโยชน์.....เฮกตาร์ (ไร่)
 - 1.4.3.1 ที่เลี้ยงสัตว์เฮกตาร์ (ไร่)
 - 1.4.3.2 ที่ป่า.....เฮกตาร์ (ไร่)
 - 1.4.3.3 แหล่งน้ำ.....เฮกตาร์ (ไร่)
 - 1.4.3.4 อื่น ๆเฮกตาร์ (ไร่)

2. การใช้ประโยชน์ที่ดินในบ้านสำหรับปลูกพืช (มีอะไรบ้าง)

- 2.1ผลผลิตเฉลี่ย.....กิโลกรัม/เฮกตาร์ (ไร่)
- 2.2ผลผลิตเฉลี่ย.....กิโลกรัม/เฮกตาร์ (ไร่)

3. พื้นฐานเศรษฐกิจ และสังคม

3.1 เศรษฐกิจ

- 3.1.1 ชาวบ้านมีอาชีพอะไรบ้าง? เกษตรกรรม.....หลังคาเรือน
ค้าขาย.....หลังคาเรือน รับจ้าง – ในภาคเกษตร.....หลังคาเรือน
หาของป่า.....หลังคาเรือน นอกภาคการเกษตร.....หลังคาเรือน
อื่น ๆหลังคาเรือน

3.1.2 การอพยพแบบถาวร (นาน ๆ มาครั้งและไม่มียุทธศาสตร์ในกิจกรรมในหมู่บ้าน และมีแนวโน้มว่าจะไม่กลับมาบ้าน) หลังคาเรือน ประเภทงานที่ไป การอพยพแบบชั่วคราว (ตามฤดูกาล/ไป ๆ มา ๆ).....หลังคาเรือนประเภทงานที่ไปทำ.....

3.1.3 การถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม

หลังคาเรือนที่เช่าที่ทำกินบางส่วน.....หลังคาเรือน

หลังคาเรือนที่เช่าที่ทำกินทั้งหมด.....หลังคาเรือน

หลังคาเรือนที่ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง.....หลังคาเรือน

หลังคาเรือนที่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง.....หลังคาเรือน

ประเภทของเอกสารสิทธิ์นำใช้ที่ดิน

1.จำนวน.....หลังคาเรือน

2.จำนวน.....หลังคาเรือน

ที่ทำกินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์นำใช้ที่ดิน.....หลังคาเรือน เพราะอะไร.....

โดยเฉลี่ยชาวบ้านถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรแบบเป็นเจ้าของหลังคาเรือนละ.....ไร่

เจ้าของที่ดินที่มีที่ดินถือครองมากที่สุดจำนวน.....ไร่

ผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินเกินกว่า 19 ไร่ มีจำนวน.....หลังคาเรือน

3.1.4 มีชาวบ้านที่เลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพ.....หลังคาเรือน (วัว, ควาย, แพะ, ปลา สัตว์อื่น ๆ) สัตว์ที่เลี้ยง ได้แก่.....เฉลี่ยหลังคาเรือนละ.....ชาวบ้าน นำสัตว์ไปเลี้ยงที่ไหน.....

3.1.5 โดยเฉลี่ยชาวบ้านมีรายได้หลังคาเรือนละกิบ / ปี รายได้ที่สำคัญของชาวบ้านได้มาจาก (ผลผลิตในรอบปีที่ผ่านมา)

3.1.6 ในหมู่บ้านมีผู้ที่หารายได้จากป่าสงวน.....หลังคาเรือน กิจกรรมที่ทำ คือ.....จำนวน.....หลังคาเรือน เฉลี่ยหลังคาเรือนละกิบ จำนวน.....หลังคาเรือน เฉลี่ยหลังคาเรือนละกิบ

3.1.7 การติดต่อซื้อขายผลผลิตกับภายนอกชุมชน พืชผลการเกษตร () พ่อค้าจาก.....มารับซื้อในหมู่บ้าน () นำออกไปขายที่..... () ขายภายในชุมชน..... ทรัพยากรจากป่า () พ่อค้าจาก.....มารับซื้อ ในหมู่บ้าน () นำออกไปขายที่..... () ขายภายในชุมชน.....

3.1.8 ปฏิทินกิจกรรม และการใช้แรงงานของสมาชิกในชุมชนในรวบรวมการใช้ประโยชน์ จากป่าสงวอย่างไร?.....

3.2 สังคม

3.2.1 จำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด.....หลังคาเรือน ประชากรทั้งหมด.....คน จำแนกเป็น ชาย.....คน หญิง.....คน เด็ก (0-13).....คน วัยแรงงาน (14-60 ปี).....คน สูงกว่า 60.....คน

3.2.2 ประชากรมีกลุ่มชาติชนเผ่า (ชาติพันธุ์) อะไรบ้าง?.....
 กลุ่มชนเผ่า.....เผ่าชน.....จำนวนหลังคาเรือน.....หลังคาเรือน กลุ่มชนเผ่า.....
 เผ่าชน.....จำนวนหลังคาเรือน.....หลังคาเรือน

3.2.3 ประชากรวัยแรงงานส่วนใหญ่ ผู้ไม่จบการศึกษาภาคบังคับ.....
 คน ผู้จบสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ.....คน

3.2.4 บ้านที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างส่วนใหญ่สร้างด้วยวัสดุอะไร? เอามาจากไหน
 บ้าง?.....
 วัสดุ / อุปกรณ์ในครัวเรือนที่ใช้ไม่จากป่าสงวน.....

3.2.5 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการในบ้านที่มีผลกระทบต่อพื้นที่ป่า มี
 อะไรบ้าง?
 () โรงเรียน ลักษณะอาคารและสภาพทั่วไป..... แผนการพัฒนา
 () วัด / สำนักสงฆ์ ลักษณะอาคารและ
 สภาพทั่วไป..... แผนการพัฒนา.....
 () สุขศาลาบ้าน (สถานีอนามัย) ลักษณะอาคารและสภาพทั่วไป.....
 แผนการพัฒนา.....() ไฟฟ้า แผนการพัฒนา..... () ถนน สภาพถนน.....
 แผนการพัฒนา..... () อื่น ๆ ระบุ แผน
 การพัฒนา.....

4. แนวคิดความเชื่อในเชิงวัฒนธรรมและสิทธิชุมชน

- 4.1 มีความเชื่อที่เป็นข้อห้ามในการใช้ประโยชน์จากป่าสงวนอย่างไรบ้าง?.....
 4.2 สิ่งที่ชุมชนเคารพหวงแหนในเขตพื้นที่มีอะไรบ้าง ? และทำไม?.....
 4.3 สิ่งที่ชุมชนเกรงกลัวจนไม่กล้าที่จะไปละเมิดมีอะไรบ้าง ? และทำไมจึงกลัว.....
 4.4 ชุมชนมีความรู้สึกในความเป็นเจ้าของร่วมกันหรือไม่ เพียงใด ? เพราะเหตุใด?.....
 4.5 ชุมชนความคาดหวังและแผนการในการจัดการป่าสงวนอย่างไรบ้าง?.....

5. ท่านมีส่วนกาแพที่สวนหนองแซ่-ห้วยพุงหรือไม่ มี () ไม่มี () ถ้ามีมีการแปลง.....แปลง กรี
 เฮกตาร์.....เฮกตาร์ สวนเก่ากรีเฮกตาร์.....เฮกตาร์ (สวนเก่าหมายถึงสวนที่เก็บผลผลิตแล้ว)
 สวนใหม่มีการกรีเฮกตาร์.....เฮกตาร์

5.1. ท่านเข้ามาทำสวนกาแพที่นี้ก่อนหรือหลังสร้างตั้งป่าสงวน ก่อน () หลัง ()
 ปีใด.....ก่อนสร้างตั้งป่าสงวนมีการแปลง.....แปลง มีการกรีเฮกตาร์.....
 เฮกตาร์ หลังสร้างตั้งป่าสงวนมีการแปลง.....แปลง มีการกรีเฮกตาร์.....เฮกตาร์

5.2 ท่านได้สวนกาแพนี้มาจากไหน? ()ซื้อ ()ทำเอง

6. ปัญหา อุปสรรคต่อการจัดการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าสงวนมีอะไรบ้าง?.....

6.1

6.2

7. แนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนดงห้วยสาว

7.1. แนวทางในเรื่องของหลักการจัดการ วิธีการจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าสงวนอย่างไรบ้าง

7.2. ท่านอยากให้ป่ากลับมาสมบูรณ์เหมือนตั้งแต่ก่อน หรือไม่.....

7.3. ท่านคิดว่าจะฟื้นฟูป่าสงวนได้โดยวิธีใดบ้าง?.....

7.4. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำชุมชนสมาชิกในชุมชนได้ให้ความร่วมมืออย่างไรบ้าง.....

- ท่านคิดว่าถ้าหากพัก-รัฐให้ท่านถอนออกจากส่วนกาแฟที่ป่าสงวนพวกเขาจะออก

ใหม่ ออก () ไม่ออก ()

- ถ้าออกพวกเขาจะมีเงื่อนไขอย่างไรบ้าง.....

- ถ้าอยู่ต่อพัก-รัฐมีเงื่อนไขให้ชาวสวนกาแฟต้องปฏิบัติตามที่พัก-รัฐกำหนดให้จะเอา

ใหม่ เอา () ไม่เอา ()

- ถ้าหากพัก-รัฐยกความสำคัญของคณะกรรมการบ้าน-นายนบ้านเป็นผู้คุ้มครองปกป้องรักษา การตรวจตราติดตามคนเข้าออกอย่างจริงจัง บ้านเป็นผู้ปฏิบัติระเบียบวินัย ปรับใหม่ต่อผู้กระทำผิดต่อป่าสงวนโดยอิงใส่ระเบียบป่าสงวน กฎหมายป่าไม้ กฎหมายสัตว์น้ำ-สัตว์ป่า ผลประโยชน์เป็นของบ้านท่านคิดว่าทำได้ไหม ได้ () ไม่ได้ ()

7.5. แนวทางการแก้ไขปัญหาลุทธิอุปสรรคในการจัดการป่าสงวนอย่างไร?.....

7.6. ปัจจัยที่ทำให้สามารถจัดการป่าสงวนได้ คืออะไรบ้าง.....

8. ท่านมีข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ป่าสงวนดงห้วยสาวเฉพาะบ้านน้ำพาก เมืองประทุมพร แขวงจำปาสัก อย่งไรบ้าง

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านได้กรุณาเสียเวลาอันมีค่าของท่านร่วมสนทนาและให้ข้อมูลจนเสร็จลุล่วงด้วยดี“จากจิตใจได้สำนึกของผู้วิจัย”

จัดทำโดย นายคำวิเศษ เพ็งวันสวรรค์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายคำวิเศษ เพ็งวันสุวรรณค์
วันเกิด	บ้านภูม่วง เมืองปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
สถานที่ทำงาน	แผนกกลสิกรรมและป่าไม้ กองตรวจตราป่าไม้ แขวงจำปาสักสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2533	มัธยมปีที่ 6 โรงเรียนอุดมปากเซ แขวงจำปาสัก
พ.ศ.2536	ชั้นกลางป่าไมเซโปน แขวงแขวง สหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
พ.ศ.2551	ปริญญาตรี การเงินการบัญชี โรงเรียนลาวนานาชาติ แขวงจำปาสัก
พ.ศ. 2561	ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนามุขภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY